

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 4 och 5 maj justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2020/21:745

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:745 Entreprenadberg och tunnelbanans utbyggnad

av Camilla Brodin (KD)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 2 september. Statsrådet har inte möjlighet att besvara interpellationen inom anvisad tid på grund av redan inbokade engagemang.

Stockholm den 25 maj 2021

Miljödepartementet

Per Bolund (MP)

Enligt uppdrag

Egon Abresparr

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:760

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:760 Åtgärder mot cykelstölder

av Mikael Damsgaard (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang. Interpellationen kommer att besvaras den 28 juni 2021.

Stockholm den 25 maj 2021

Justitiedepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

§ 3 Anmälan om faktapromemoria

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott: 2020/21:FPM107 Meddelande om självmant återvändande och återintegrering *COM(2021) 120* till socialförsäkringsutskottet

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2020/21:193 till arbetsmarknadsutskottet

2020/21:194 till justitieutskottet

2020/21:198 till miljö- och jordbruksutskottet

2020/21:200 till skatteutskottet

2020/21:202 till finansutskottet

Motioner

2020/21:4078–4081 till justitieutskottet

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden

2020/21:MJU18 Material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel

2020/21:MJU19 Cirkulär ekonomi

Förbättrat stöd till företag med anledning av coronapandemins konsekvenser

§ 6 Förbättrat stöd till företag med anledning av coronapandemins konsekvenser

Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU27

Förbättrat stöd till företag med anledning av coronapandemins konsekvenser
föredrogs.

Anf. 1 ÅSA WESTLUND (S):

Herr talman! I dag debatterar vi finansutskottets betänkande nummer 27 om förbättrat stöd till företag med anledning av coronapandemins konsekvenser. Jag är glad över att det är ett enigt utskott som i dag föreslår ett tillkännagivande till regeringen. Det avspeglar att vi vill samma sak, nämligen förbättra stödet till de i grunden livskraftiga företag som drabbats av pandemin – inte minst företag inom kontaktnära branscher.

Coronapandemin har slagit hårt mot hela samhället. Jag tänker i första hand på alla som har drabbats av sjukdomen – på alla som förlorat en vän, en mormor eller någon annan i sin närhet. Jag tänker på alla som själva har varit sjuka. Jag vet att det är tråkigt för oss alla, inte minst nu när sommaren

står inför dörren med alla trevliga aktiviteter som brukar äga rum i maj och juni, men vi måste fortsätta hålla i och hålla ut in i det sista. Håll avstånd! Jobba hemifrån om du kan! Tillsammans måste vi fortsätta, för vi vet att det fortfarande räddar liv.

Pandemin har inte bara varit en hälsokris. Förra året upplevde världsekonomin sitt värsta fall sedan andra världskriget. Jag tror att vi är flera som minns hur osäkert läget var i mars förra året. Många branscher och företag såg sina intäkter vika från en dag till en annan. Vad skulle politiken göra? Hur djup skulle krisen bli? Framför allt ställde sig nog många frågan: Kommer jag att kunna behålla mitt jobb, och vad händer om jag inte kan det?

Herr talman! I mars förra året lade regeringen fram sin första ändringsbudget med anledning av coronapandemin, och på den vägen har det fortsatt. Totalt har vi här i kammaren debatterat 18 ändringsbudgetar utöver vårbudget och höstbudget. Totalt handlar det om krisåtgärder på över 400 miljarder kronor. Det är faktiskt historiskt.

Tack vare en ansvarsfull politik kunde vi gå in i den här krisen med 100 000 fler anställda i välfärden och väldigt starka statsfinanser. Vår gemensamma ekonomiska styrka har kunnat användas för att rädda liv, jobb och välfärd.

Vi har skjutit till stora resurser till sjukvården för att pengar inte ska stå i vägen för kampen mot viruset. Vi har infört ersättning till riskgrupper, tillfälligt slopad karensgång och slopat krav på läkarintyg för att underlätta för människor att stanna hemma. Men vi har också tagit fram krisåtgärder för att värna jobb och företag, och vi har höjt a-kassan för dem som trots allt förlorat jobbet under den här krisen.

Coronapandemin slog ju till väldigt snabbt, och vi gjorde alla analysen att det var viktigt att få stöd till jobb och företag på plats snabbt – viktigare än att allt blev till hundra procent rätt från början. Många av företagsstöden fanns inte alls före coronapandemin, och processer som vanligtvis tar flera år har kortats till månader och veckor för att stöden snabbt ska komma på plats.

Stöden har också gjort stor skillnad. Aldrig tidigare har svenska skattebetalare räddat så många jobb inom privat sektor. Bara förra veckan konstaterade Finanspolitiska rådet att riksdag och regering överlag har gjort ett bra jobb med att snabbt få ut effektiva stödåtgärder för att tackla den ekonomiska krisen.

Men alla stöd har inte varit perfekta. De har också behövt justeras efter hand. Justeringarna kritiserar av Finanspolitiska rådet för att de har gjort det svårare för företagen att förstå systemen. Men politiskt har vi varit överens om att försöka justera i systemen så att de ska bli så rättvisa för företagen som möjligt. I finansutskottet har partierna tillsammans tagit beslut om både att sänka anståndsrentan och att företag inte ska kunna ta emot stöd för korttidsarbete och samtidigt göra aktieutdelningar.

Herr talman! I dag föreslår vi alltså ett tillkännagivande till regeringen om att förbättra stöden till krisande företag. Det skulle till exempel kunna handla om att se över om lönekostnader kan täckas av definitionen av fasta kostnader inom ramen för EU:s statsstödsregler eller om det är möjligt att utvidga definitionen av täckningsbidraget så att fler kostnader beaktas vid beräkningen av berättigandet till stöd. När regeringen ska göra detta är det

samtidigt viktigt att eventuella ändringar inte leder till att företagare får vänta väldigt mycket längre på stöd.

Jag vet att många företagare blev överraskade och arga när omställningsstödet beräkningsgrund ändrades till att grunda sig på tacksynsbi-draget. Förändringen berodde på att EU inte vill godkänna statsstöd som skulle kunna gå till företag som går med vinst. De här nya beskedet från EU-kommissionen har varit gynnsamma för en del företag men drabbat andra som räknat med att få stöd.

Dessutom har långa handläggningstider skapat frustration hos och drabbat många företagare, samtidigt som vi vet att många statliga tjänste-män gjort sitt yttersta för att få system för snabb och korrekt handläggning på plats så fort som möjligt.

Regeringen har jobbat kontinuerligt med att se över stöden och korta handläggningstiderna genom att skjuta till resurser och omfördela perso-nal. Nu ser vi också att handläggningstiderna blir kortare, och det gläder mig att krisstödet kommer ut till dem som behöver det.

Herr talman! Stöden ska betalas ut fort. Men det är inte alltid så enkelt som oppositionen får det att låta.

Vi vet att majoriteten av dem som söker stöden är seriösa och ärliga företagare. Men vi vet också att system med bristande kontroll där det finns mycket pengar att hämta för den som är beredd att fuska lätt lockar till sig både lycksökare och organiserad brottslighet.

För oss socialdemokrater är det viktigt att skattebetalarnas pengar går till rätt saker och inte hamnar i fel fickor.

Också i övrigt tar det helt enkelt längre tid att faktiskt göra och genom-föra saker än att säga att de ska göras.

Herr talman! Det ekonomiska läget är fortfarande allvarligt, men vi ser nu ljuset i tunneln. Förra veckan fick vi rapporter om att Sverige nu är bland de bästa på att vaccinera i EU. Det gläder mig. Allt fler av oss får nu äntligen krama en efterlängtd morfar, farmor eller vän. Självt hoppas jag få min första vaccindos i slutet av den här veckan.

Inte bara får vi möjlighet att träffa nära och kära igen tack vare vac-ci-net. Vaccinet är också vägen ut ur den ekonomiska krisen, för varje dos är också en injektion i ekonomin – en dos för fler jobb.

Men som sagt, krisen är inte över. Vi fortsätter hålla i och hålla ut för varandra, för vi vet att det räddar liv. Men snart hoppas jag att vi kan återgå till något mer normala omständigheter.

Med det yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 2 ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Det är inte alltid jag håller med Stefan Löfven, och det är inte alltid jag gör precis som han säger. Men under den här krisen har statsministern många gånger sagt: Håll i, håll ut, håll avstånd! Och det har många av oss gjort.

Vi moderater har också tagit det där med att hålla i och hålla ut på extra stort allvar i finansutskottet, av den enkla anledningen att vi har sett att det under den här krisen är så många företag och anställda som drabbats hårt och inte riktigt fått den hjälp och det stöd som de behöver – därav denna debatt och det beslut vi ska fatta i dag.

För även om ekonomin på många sätt går rätt bra nu – många företag går bra, och exporterande företag upplever en stark global efterfrågan – är det många företag, särskilt i tjänstesektorn och servicenäringen, som har det mycket tufft. Om man gick på reservhjulen förra våren gick man på fälgarna i höstas, och nu är man snart nere på marken, helt enkelt.

Herr talman! Jag är väldigt ödmjuk inför det faktum att det kan vara svårt att orientera sig i en kris. Ingen av oss visste i mars förra året vad som väntade. Jag tycker att riksdag och regering i mars och april förra året ändå lyckades att med väldigt bra tempo och samarbete få de viktiga krisstöden på plats. Jag tycker faktiskt att svensk politik visade sig från sin allra bästa sida.

Men efter några månader hände någonting, herr talman. Trots att pandemin fortsatte och väldigt många företag upplevde en tuff situation var det som att regeringen inte förstod att allt inte fungerade som det skulle.

Ett exempel är att Moderaterna och övriga oppositionen i juni förra året fick ihop hela riksdagen, som fattade beslut om att stöd även skulle nå fram till enskilda näringsidkare. Speciellt många kvinnor som driver enskild firma i tjänstesektorn kunde inte ta emot stöd. Lönearbetande företagare, som hade belånat hus och hem, mötte en tuff situation. Där fick riksdagen ta ansvar när regeringen inte gjorde jobbet.

Sommaren kom, och många av statsråden gick på semester mitt i krisen. När vi kom tillbaka verkade det som att regeringen och även stödpartierna hade tänkt: Nu kommer vändningen. Man såg ingen andra våg och förberedde inte för det trots att det borde ha varit ett relevant scenario. Så när den andra vågen väl slog till och restriktionerna skärptes igen och många företag fick det tufft hade man inte arbetat med de stöd som fanns. Man hade inte justerat, förbättrat eller sett till att de skulle bli mer träffsäkra. Återigen fick alltså riksdagen göra jobbet, och oppositionen här i riksdagen har tagit ett stort ansvar för detta.

Det är särskilt på tre områden som vi ser att saker och ting inte fungerar som de ska. Det första är, som ordföranden också var inne på, de långa handläggningstiderna. Det är inte rimligt att en liten företagare som har blivit lovad stöd får vänta sex, sju eller åtta månader på att ens få sin ansökan prövad – mitt i en pandemi.

Det andra problemet, som också nämndes tidigare, är fusk och bedrägerier. Vi vet att det finns företag som använder särskilt korttidspermitteringsstödet på ett helt felaktigt sätt och försöker roffa åt sig av skattebetalarnas pengar – mitt i en pandemi.

Det tredje problemet, herr talman, är att stöden fortfarande inte är tillräckligt träffsäkra. De har inte anpassats under det här året efter den situation som särskilt många små företag har.

Moderaterna har lagt fram förslag för att åtgärda dessa tre problem. Vi har väntat på regeringen i månad efter månad, men när man inte gör något tar vi saken i egna händer och lägger fram förslag. Det är precis därför vi är här nu.

Låt mig bara säga det uppenbara om fusk och bedrägeriet. Det hade varit så enkelt för regeringen och januaripartierna att lägga in en straffbestämmelse i lagen om permitteringsstöd, som de gjorde för omställningsstödet, för att man inte skulle kunna fuska på det här sättet. Och människor som gör det skulle kunna dömas.

Med detta sagt är det inte därför vi är här i dag. I dag ska vi fatta beslut om att förbättra omställningsstödet till de allra mest drabbade.

Varför behövs då detta? För er som lyssnar på den här debatten blir det kanske tekniskt och lite krångligt. Jag ska förklara väldigt enkelt. En stor del av servicenäringsen kan inte använda korttidspermitteringsstöd. Man kan inte skicka hem sin personal i tjänstesektorn. Ta en liten restaurang, till exempel. Man kan inte korttidspermittera den kanske enda kock man har för att det går lite knaggligt; då måste man stänga restaurangen. Om restaurangen ska vara öppen måste kocken vara kvar. Alltså kan man inte använda permitteringsstödet. Det kan man göra inom industrin eller på företag med många tjänstemän som jobbar åtta till fem.

Vi menar därför att det är fullt rimligt att vi nu förbättrar detta stöd så att man faktiskt kan få ta del av det. När det gäller omställningsstödet skulle man exempelvis kunna få räkna lönekostnader. Då kan dessa företag överleva.

Varför är detta så viktigt? Jo, därför att vi måste hålla i och hålla ut för de företag som har det allra tuffast. Det är de som kommer att bli hjälpta av detta förslag. Det här är alltså kärnan i varför omställningsstödet behöver göras om för att fungera bättre som krisstöd.

Herr talman! Under krisen, ända sedan mars förra året, har jag pratat med väldigt många företagare och anställda, från norr till söder och både stora och små. Under de senaste månaderna, egentligen sedan dagen före julafton, har jag pratat särskilt med några för att komma fram till just det här beslutet, som jag hade hoppats att regeringen skulle ta fram.

Jag vill just nu särskilt tacka Tareq Taylor och Niklas Ahlbom. Vi har haft många samtal för att se hur detta skulle kunna göras på bästa sätt och bli ett rimligt förslag. Jag vill också tacka Kastrullupprorets initiativtagare PG Nilsson, som har stått och skramlat med kastruller för att se till att vi ser en näring som har det tufft. Jag vill också tacka både Visita och Företagarna, som kom till utskottet och gav sina synpunkter på förslaget så att vi kunde justera för att det skulle bli så bra som möjligt.

Jag hoppas, herr talman, att besöksnäringen och servicesektorn ska kunna blomstra i sommar så att det inte ska behövas några stöd. Och jag hoppas att vaccineringen nu rullas ut och att det ska funka så att viruset helt enkelt inte tar nya vägar. Låt oss hoppas på det!

Men något jag har lärt mig av den här krisen är att man ska hoppas på det bästa men planera för det värsta. Det är just därför vi ska fatta beslut om det här krisstödet i dag. För om det blir så att pandemin fortsätter och det behövs vissa restriktioner måste dessa företag och anställda veta att vi inte överger dem utan gör precis som vi har sagt: Vi håller i och håller ut.

Slutligen, herr talman – när vi i dag befinner oss här i riksdagens lokaler pågår samtidigt pandemin. Den är inte över. Just här och nu kämpar människor för sina liv. Andra mår väldigt dåligt och saknar nära och kära som man har förlorat. Vårdpersonalen är uttröttad. De räddar liv, de vårdar och de hjälper. För alla deras skull måste vi fortsätta hålla i, hålla ut och hålla avstånd. Dessutom behöver vi vaccinera oss när vi får tillfälle för att vi tillsammans ska kunna bekämpa detta virus, som har varit ett riktigt elände.

Anf. 3 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag.

Efter en lång tid av pandemi är det en speciell känsla att titta i bakspeglarna och se den turbulenta tid vi har levt i. Det har varit en tid av väldigt mycket förändring för väldigt många människor – för oss som sitter i riksdagen men också för våra företagare, som har blivit tvungna att ställa om och göra allt som stått i deras makt för att försöka överleva en tuff tid.

Precis som mina kollegor tidigare har varit inne på har det varit en tid då stödpaketet har lanserats. De flesta har varit bra, och de kom inledningsvis ut väldigt snabbt.

En del saker har varit mindre bra. Där har oppositionen varit tvungen att jobba och stå på tå för att helt enkelt korrigeras och se till att de stöd som lanseras ska nå rätt målgrupp.

Vi sverigedemokrater har lagt fram ett par initiativ i finansutskottet för att komma till rätta med en del av dessa saker. Ett exempel är enskilda företagare som drabbades under våren och sedan under hösten, under den andra vågen, inte kunde ta del av stödet eftersom de hade gått på a-kassa under våren. Det slog hårt mot enskilda företag. Vi lade fram ett initiativ om detta som sedermera blev verklighet, vilket vi är tacksamma för.

Vi har också jämförelsemånaden för korttidspermitteringen. Där var det aktiebolag som permitterade sin personal under våren och senare blev tvungna att varsla. När man sedan anställde ny personal under sommaren och den andra vågen slog till fick man inte möjlighet att utnyttja stödet eftersom man var tvungen att byta jämförelsemånad. Det såg vi som mycket problematiskt.

Det vi har samlats för att diskutera här i dag är förändringen av omställningsstödet, som till viss del har inneburit en förbättring av stödet, men det är också en hel del företag som har drabbats av förändringen.

Jag lät riksdagens utredningstjänst ta reda på hur många företag som faktiskt har drabbats. Det visade sig att det var ungefär 4 000 företag. Det är ungefär lika många som faktiskt har gynnats av de nya reglerna, vilket i sig är positivt.

Men problemet med allt det som vi diskuterar här i dag är kommunikationen från regeringen när man skulle lansera det som jag väljer att kalla för det nya omställningsstödet. När man förändrar parametrarna i omställningsstödet är det inte längre en förlängning av stödet utan en förändring av det. Företag som gjorde allting rätt under våren och sommaren – de drog ned sina kostnader och gjorde allt man ska för att få verksamheten att överleva – kunde sedan inte ta del av stödet på grund av den nya parametern.

Företag hörde i panik av sig till mig efter att kommissionen kom med den nya förändringen den 16 februari. Ministrarna Magdalena Andersson och Per Bolund gick ut i en presskonferens den 25 januari där man uppmanade företag som hade en svår situation med likvida medel att ta lån för att klara sig. En del av dessa företag tog lån, precis som statsråden hade uppmanat dem till. Men när sedan förlängningen av stöden lanserades visade det sig att de företagen inte kunde ta del av stöden, vilket blev ett enormt problem.

Jag fick reda på att departementet den 27 januari kallade en rad olika medlemsorganisationer till ett möte där man just aviserade dessa förändringar. Medlemsorganisationerna efterfrågade en konsekvensanalys om vad det hela skulle innebära för de företag som drabbas. Regeringen ville

Prot. 2020/21:127

26 maj

-----

*Förbättrat stöd till
företag med anledning
av coronapandemins
konsekvenser*

inte göra någon sådan, och två dagar senare gick man alltså ut med löften i en presskonferens. Detta innebär att regeringen faktiskt visste om att det skulle drabba företag.

Det var 4 000 företag, och en del av dem stod med skulder och med brutna löften från regeringen. Det var detta som fick mig att reagera och också initialt att lägga fram ett initiativ i finansutskottet för att komma till rätta med problemen.

För att understryka vad jag menar har jag tagit fram några citat från den pressträff som hölls. Statsrådet Per Bolund sa: Vi ger besked om att vi förlänger omställningsstödet. Han sa också: Det finns en trygghet i att vi vet att pengarna kommer att komma ut. Det gör också att företagen kan, om de har akuta likvida problem, gå till banken och låna pengar och vara trygga med att det kommer ut pengar senare.

Och Magdalena Andersson sa: Budskapet är tydligt – håll ut, håll i, pengar och räddning är på väg.

Efter att ha talat med dessa företagare, som i sin tur kontaktat jurister, menar man från juridikens sida – jag är själv inte jurist, så jag vet inte – att detta är att klassa som ett bedrägligt beteende. Om jag som företagare hade gjort precis på samma sätt mot en annan part hade jag blivit åtalad för det.

I det här fallet har man gått ut och lovat saker som man inte har hållit. Det anser jag vara ett stort problem.

För oss i Sverigedemokraterna spelar det kanske mindre roll vem som tar äran för de förslag som faktiskt vinner gehör i utskottet. I svensk politik är budbäraren ofta viktigare än budskapet. Men det viktiga är som sagt att de företag som har drabbats av förändringen nu får de stöd som de har rätt till. Därför är jag glad över att vi har hittat en gemensam hållning i detta förslag från utskottets sida, så att vi faktiskt kan börja arbeta med detta praktiskt.

Anf. 4 EMIL KÄLLSTRÖM (C):

Herr talman! Det är påtagligt hur ledamöterna i denna debatt verkligen gör sitt yttersta för att åstadkomma någon form av meningsskiljaktighet när vi alltså debatterar ett betänkande där vi är helt och hållet eniga.

För egen del vill jag ta fasta på detta. Alla åtta partier i finansutskottet, från vänster till höger, går gemensamt fram och säger att stöden om möjligt behöver förbättras och förstärkas för att rädda så många jobb och företag som möjligt. Detta är förhoppningsvis ett av de sista stegen under en ganska lång resa av bekämpning av coronapandemin och dess ekonomiska konsekvenser.

Precis som tidigare talare har sagt var det väldigt mycket aktivitet i riksdag och regering för att snabbt få stöden på plats. Ledorden var initialt: Bättre okej och snabbt än perfekt och långt senare. Under våren var det också febril aktivitet hos berörda myndigheter för att få ut pengar i systemet, säkra upp jobb och företag och skapa ett lugn i en svensk ekonomi som bitvis var i det närmaste i panik under några dagar och veckor.

Det första jobbet under förra våren lyckades hyfsat, tycker jag. Det finns alltid saker man i efterhand ser att man skulle ha gjort bättre, men det var en ordentlig aktivitet, och många problem löstes på vägen.

Det är också uppenbart att man under sommaren och hösten invagades i ett annat lugn, ett bedrägligt lugn i den politiska processen och det politiska arbetet som inte på något sätt motsvarades av ett lugn ute i den svenska ekonomin. Väldigt många företag arbetade stenhårt för att överleva. Samtidigt var det så att det som under våren hade gått snabbt tog längre tid. Processerna drog ut på tiden, och det var inte samma tempo i utbetalningarna. Det är något som vi i denna kammare – i alla partier, men kanske särskilt i några som är mer företagarnära – reagerade på och sa: Så här får det inte gå till!

Riksdagen har nu i ett antal steg puttat regeringen framför sig och sagt att vi måste leverera bättre. Stödsystemen måste bli träffsäkrare och starkare, och de måste förlängas och förstärkas, vilket nu har skett i ett antal steg.

Det vi i dag fattar beslut om är att omställningsstödet om möjligt ska förstärkas genom att man för in fler kostnader i det som räknas som fasta kostnader och att man helt enkelt skapar ett starkare och rakare system för de företag, inte minst i servicesektorn, som inte riktigt har känt sig hemma i de senaste förändringarna.

Nu har vi gott hopp om att detta också blir godkänt i EU-kommissionen och att ett starkare och mer träffsäkert system kan vara gällande fram till dess att coronapandemins olika stöd kan fasas ut, då vi är igång med vaccineringarna och kan få en bortre parentes på detta tuffa skede i svenskt samhällsliv och svensk ekonomi.

Parallellt med att vi har diskuterat de här frågorna och nu kommit fram till beslut har också besked getts om att dessa stöd – alltså omställningsstöd, korttidspermitteringar och mycket annat – kommer att förlängas fram till åtminstone den 30 september.

Det tycker jag är ett bra besked. Det innebär att de branscher som fortfarande har det väldigt tufft och som är oroliga för vad sommaren och hösten kommer att innebära kan gå in i denna period med vetskap om att stödsystemen kommer att finnas på plats åtminstone långt in på hösten.

Det har långt ifrån alltid varit så att dessa besked har getts med den här typen av framförhållning. Jag är glad att vi har kunnat landa där. De olika stödsystem som vi nu diskuterar är omställningsstöd, omsättningsstöd för enskilda, korttidspermittering och många andra. De blir alltså alla förlängda fram till den sista september. Det är ett bra besked att ha när man gör sin planering för sommaren och hösten.

Herr talman! Förhoppningen är givetvis att vi nu är i något av de sista kapitlen i denna krisbekämpning, men det är inte på något sätt självklart att det är så. Någon sa här tidigare att han inte var jurist. Jag är ingen virolog eller smittskyddsläkare. Men nog kan jag som hobbyvirolog gå runt och fundera på vad som skulle hända om det skulle komma nya typer av mutationer och så vidare. Det finns ju uppenbara riskfaktorer som vi måste ha möjlighet att ta höjd för. Och i ett sådant scenario handlar det om att vara beredd att göra ytterligare saker, förlänga stöden ytterligare och hela tiden följa utvecklingen för att på bästa sätt kunna freda jobb, företag och annat vi vill ha mer av i samhället.

Då är det värdefullt att konstatera att trots ett år av akut krispolitik står Sverige mycket starkt när det gäller nivån på statsskulden och när det gäller styrkan i de offentliga finanserna. Vi har alltså muskler att agera om krisen skulle bli ännu mer långdragen än vad vi kanske hoppas och tror.

Den tryggheten tycker jag att vi ska känna när vi nu fattar ytterligare beslut. I dag handlar det alltså om att förstärka omställningsstödet. Tidigare har det aviserats att det förlängs. Krispolitiken fortsätter. Vi hoppas att detta är bland det sista vi gör i den akuta krisbekämpningen, men Sverige har muskler att agera om så skulle krävas.

Anf. 5 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Herr talman! Åsa Westlund påminde om hur många gånger riksdagen debatterat de här frågorna, men jag hade tappat räkningen på hur många gånger vi diskuterat ändringsbudgetar och uppdrag till regeringen om att återkomma med ytterligare coronastöd eller göra förändringar i befintliga.

När det gäller en del av dessa stöd har det varit initiativ från Vänsterpartiet. Det gäller till exempel omsättningsstöd, a-kassa för enskilda näringsidkare, utdelningsförbud och så vidare. Många förslag har vi tagit fram tillsammans med andra partier. Utskottet har haft och har ett gott samarbete.

Men Vänsterpartiet har också drivit på förbättringar för löntagarna och inte bara för företagen. Det är företagen och jobben vi räddar genom de stöd vi beslutar om. Jobben är det som måste stå i fokus när vi beslutar om stöd. Den massarbetslöshet som vi ser i Sverige i dag måste vända, och för det krävs många åtgärder. Bland annat krävs det att vi återigen inför en arbetsförmedling som verkar i våra kommuner, inte minst i kommuner där arbetslösheten är skyhögt. Det är en skam för Sverige att vi har den arbetslöshet vi har. Här krävs betydligt större satsningar än vad regeringen hittills har måttat med.

Men samtidigt som vi arbetar för att rädda jobben och rädda företagen är det andra som utnyttjar systemet.

Detta är röster från personer som jobbat på företag som fuskat med permitteringsstödet:

”Vi har jobbat som vanligt men vi har bokfört två böcker, en för Tillväxtverket och en för hur vi har jobbat. Detta är ett fusk utan dess like och Tillväxtverket måste utreda det.”

”Cheferna uppmanade oss att visa framfötterna och jobba på som vanligt för att ha en chans att bli återanställd. Vi körde på som vanligt, men tidsrapporterade som att vi jobbat tre timmar.”

I februari hade det inkommit 1 700 anmälningar till Tillväxtverket om fusk med coronastöd, huvudsakligen permitteringsstödet. 240 företag hade vid samma tidpunkt anmälts för fusk med omställningsstöd. Ekobrottsmyndigheten granskar just nu cirka 100 företag för ekobrott kopplat till pandemistödet.

När företag fuskar med de statliga stöden drabbar det de anställda, oss skattebetalare som bidrar till stöden och inte minst de ärliga och kämpande företagarna. När andra fuskar blir granskningarna fler, och fler uppgifter måste lämnas till den som betalar ut stödet. Hederliga företagare får vänta längre, och några ger upp. I det här betänkandet påpekar vi att regeringen måste beakta vikten av att stöd utbetalas snabbt just för att hederliga företagare kommer i kläm.

Men det fungerar inte om stödet betalas ut för snabbt och granskningen måste ske efteråt. Jag har sympati för ambitionen att det skulle kunna fungera så, men tyvärr gynnar det bara den ekonomiska brottsligheten och gör det lättare att komma över coronastöd oärligt. Oärliga företagare kommer

inte att betala tillbaka. Det har vi redan sett. Det är tråkigt men sant att ett fåtal oärliga förstör för många företagare och skadar vår tillit.

Pensionärerna, lärarna, kassabiträderna, undersköterskorna och busschaufförerna betalar inte skatt för att stödja fusk med bidragsstödet. De förväntar sig att deras skattemedel används på ett bra sätt.

Företag som inte fuskar men som utnyttjar reglerna till sin fördel är de som tog emot stöd förra året och som gör utdelningar i år. Volvos ledning fick ta emot 118 miljoner kronor i bonusar samtidigt som bolaget fick 1,2 miljarder kronor i statligt krisstöd 2020. Utdelningen i år beräknas landa på någonstans mellan 20 och 30 miljarder. Sandvik tog emot permitteringsstöd 2020 och gör utdelningar 2021. Vd:n för Scandic har jobbat så hårt med att permittera de anställda nu när kedjan knappt haft några gäster att han behövde en löneförhöjning på 30 procent för att kompensera för den minskade bonusen.

Under pandemin har klyftorna ökat. Börsen har stigit medan arbetslösheten har skenat. Medan några knappt får vardagen att gå ihop berikar sig andra på coronastöden och pandemin.

Omsorgsbolaget Attendo har fått kritik för att de inte hållit isär friska och covidsjuka boende och har ljugit om det för anhöriga. Anställda som vittnat om missförhållandena har utsatts för repressalier. Ledningen har däremot fått miljonbonusar trots statligt stöd.

Många företag har som sagt passat på att sko sig på coronapandemin och de statliga stöden. Andra företagare sliter med att överleva. Därför är det viktigt att vidta åtgärder för att förbättra stöd till företag som drabbas av pandemins konsekvenser, vilket vi gör med det här betänkandet. Men samtidigt är det viktigt att vi täpper till möjligheten för företag att ta emot stöd och betala ut bonusar och göra utdelningar. Det är för mig en gåta att samtliga partier tycker att det är okej med de utdelningar och bonusar som har gjorts och getts av Attendo, Volvo, Sandvik med flera och att de har sagt nej till Vänsterpartiets förslag om tuffare regler.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet för att vi ska kunna stödja fler företag och rädda fler jobb.

Anf. 6 JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet. Jag är glad över att detta kommer på plats, även om det är i elfte timmen.

Under lång tid har vi sett att stöden till anställda och företag har fungerat olika väl under pandemin, beroende på i vilken bransch och i vilka sammanhang man arbetar eller driver företag. Det har vi känt till under lång tid. Det är flera som har påtalat detta. Jag har i över ett års tid påtalat hur anställda i vissa branscher inte alls har haft samma stöd och möjligheter att behålla sina anställningar som anställda i andra branscher. Lite grann har det varit som om ju längre ifrån traditionell tillverkningsindustri och ju mindre företag man varit, desto sämre anpassade och sämre fungerande har också stödåtgärderna varit under pandemin. Då är det de företag i tjänstesektorn som sysslar med restaurangverksamhet, kaféverksamhet, hotellverksamhet och persontransporter som har lidit mest och mest utdraget under pandemin som också har haft de sämst anpassade stöden.

Dagens betänkande gör något åt detta. Man påpekar behovet av att bättre svara upp mot de här företagens behov och att se till att arbetskraftskostnader i större utsträckning kan omfattas av omställningsstödet. Detta är väldigt bra och viktigt.

Herr talman! De anställda i de här sektorerna har haft ett sämre stöd. Jag har många gånger talat om hur permitteringsstödet inte har omfattat de tillfälligt anställda personerna. Snarare har det varit så att regelverket kring permitteringsstödet faktiskt har drivit ut tillfälligt anställd personal i arbetslöshet, eftersom krav har ställts på att tillfälligt anställd personal behöver sägas upp för att företaget ska kunna få del av det statliga permitteringsstödet.

Det är inte bara jag som säger detta, utan det här har även påtalats av Finanspolitiska rådet, som konstaterar att regeringens politik med stödet för korttidsarbete i princip inte har omfattat tidsbegränsat anställda. Finanspolitiska rådet konstaterar i sin utvärdering av finanspolitiken att ”andelen tidsbegränsat anställda inom hotell- och restaurangbranschen översteg 40 procent i mars 2020. Motsvarande siffra inom tillverkningsindustrin var mindre än 10 procent. Denna skillnad har sannolikt inneburit att personer inom hotell- och restaurangbranschen i högre grad har förlorat sina arbeten.”

Herr talman! Man kan förstås ifrågasätta varför det ska vara så många tidsbegränsade anställningar inom restaurangbranschen. Men i en kris har personerna de anställningar de har, och då har dessa personer varit särskilt utsatta eftersom krisstödet inte har funnits där för dem på samma sätt som det har funnits för andra anställda.

Även för företagen i de här branscherna har stöden fungerat sämre. Det har varit en orimlig diskrepans mellan dem som har varit partiellt nedstängda och helt nedstängda. Om de skulle bli helt nedstängda hade de fått ett mycket omfattande krisstöd, men eftersom de bara är partiellt nedstängda utifrån alkoholregler, regler om bordsservering, hur stora sällskapen får vara, öppettider och så vidare har man inte åtnjutit det större stödet. Den här skillnaden har varit för stor.

Dessutom är det så, precis som tidigare talare har påpekat, att permitteringsstödet inte kan användas för branscher och verksamheter som trots allt försöker att hålla sin verksamhet igång. Dels får man högre timkostnad per arbetad timme som personal finns kvar, dels behöver man ha en viss bemanning för att kunna hålla verksamheten öppen. Detta har lett till stora problem för de här företagen.

Vi har från Kristdemokraternas sida vid ett antal tillfällen försökt att lyfta fram olika lösningar för att minska de här företagens arbetskraftskostnader genom krisen i form av förbättrat permitteringsstöd men också genom sänkta arbetsgivaravgifter för kontaktbranscherna. Det har inte vunnit gehör, men jag är glad att det här förslaget, som kommer från Moderaterna, har vunnit gehör. Tack för att ni väckte det här initiativet i finansutskottet! Vi kristdemokrater gjorde naturligtvis snabbt gemensam sak med det eftersom det siktar på samma problem, nämligen att få en större del av företagens arbetskraftskostnader täckta inom ramen för omställningsstödet.

Jag vill också säga att de här problemen ju har varit kända under en lång tid och påtalats av partier i den här kammaren många gånger. Problemen påtalades också av myndigheter redan i mars 2020. Därefter har Tillväxtverket konstaterat att stöden har varit långt mer anpassade för tillverkningsindustrin än vad de har varit för restaurang, hotell, persontransport och så vidare, men trots detta har regeringen inte agerat.

Därför är det bra att riksdagen nu gör det och att partierna brett och i enighet tillsammans påtalar att de här stöden inte fungerar tillräckligt väl och därför behöver förändras.

Det är bra för alla de företagare som kämpar och sliter, som har gjort det under lång tid och som varje morgon har funderat på om de ska orka driva det här vidare en dag till. Jag vill också tacka alla som har hört av sig till mig och påtalat problemen med de här stöden – särskilt tack till Malte Rohlin på Valfärden i Malmö och många andra som har pekat på just bekymren med att få tillvaron att gå ihop när stöden inte är anpassade efter företagets verklighet.

Herr talman! Vi ska hålla i, vi ska hålla ut och vi ska klara oss igenom den här krisen så bra som det bara går. Några har klarat det sämre än andra beroende på pandemin men också beroende på hur stöden har varit utformade. Men nu riktar vi krav på att förändra i stöden så att de blir bättre anpassade. Det ökar förutsättningarna att kunna hålla ut för de här företagen och för att överleva och fortsätta att bidra med arbetstillfällen, med skattekonor till välfärden och med allt det som gör livet lite lättare att leva för oss andra.

Anf. 7 MATS PERSSON (L):

Herr talman och ärade ledamöter! Det är en väldigt viktig ändringsbudget som vi nu har på riksdagens bord. Det handlar om ytterligare ett stöd för att säkra att så många människor som möjligt i Sverige har ett jobb att gå till och för att säkra att de mindre företagen kan fortsätta och inte ska behöva gå i konkurs.

Pandemin har för många på arbetsmarknaden och för många av våra mindre företagare inneburit att man har det brutalt tufft. Det är brutalt tufft när människor inte längre kan gå på restaurang på samma sätt. När människor inte längre kan leva som vanligt drabbas naturligtvis vissa branscher hårt av den typen av restriktioner.

Herr talman! Mycket av det politiken har gjort har gått snabbt, varit kraftfullt och fått väldigt tydlig effekt. I Sverige har vi erfarenhet och en tradition av att från början veta ungefär hur den svenska industrin fungerar och vilken typ av politiska reformer som krävs under en kris för att industrin ska klara sig. Det som är nytt med den här krisen är att den, ekonomiskt sett, inte främst landar i industrin utan i branscher som detaljhandel, restaurang, hotell, taxinäring och så vidare som i normala fall inte är i den ekonomiska krisens epicentrum men som i den här krisen verkligen är det vi fokuserar på.

Det är klart att det ställer politiken inför nya frågor. Det går inte bara att damma av åtgärder eller reformer som fanns under finanskrisen och tillämpa dem under den här krisen, utan vi behöver under krisen utveckla, analysera och ta fram nya förslag som träffar just de här företagen och branscherna.

Om målsättningen är att så många människor som möjligt ska ha ett jobb att gå till måste vi också se kraften i tjänstesektorn. Vi måste se kraften i att ekonomin i dag hänger ihop på ett helt annat sätt än den gjorde tidigare. Tjänsteföretag och industriföretag är beroende av varandra, och servicenäringsen är alltså en väldigt viktig del inte minst när det gäller hur våra stadskärnor ser ut. Inte minst är de mindre företagen också ofta en språngbräda in på arbetsmarknaden för dem som har svårt att ta sig in. Det är alltså viktigt för jobben att även de mindre företagen får de stöd de behöver.

Herr talman! Liberalerna har inte varit nöjda med hur de olika stöd-systemen har fungerat i praktiken. Det har tagit för lång tid att få ut pengarna till företagen för att säkra jobben. Det har varit för mycket administration och byråkratiskt krångel som har stått i vägen för hårt arbetande människor som har betalat skatt i många år, som aldrig har haft en sjukdag och som förväntar sig att samhället nu ska stötta dem och finnas där. Då finns inte samhället där. Det har gått för långsamt, det har varit för mycket byråkrati och det har varit för administrativt krångligt – och det har inte varit bra nog.

Därför är jag i dag glad för att vi i den här delen gemensamt i riksdagens kammare kan samla oss för att förbättra stödet, för att se till att det förhoppningsvis kommer att gå snabbare att få ut pengarna och att det kommer att underlätta för dem som har svårt att använda sig av permitteringsstöden utan är beroende av den här typen av stöd.

Det är en styrka för svensk politik att vi i bred politisk enighet kan lägga fram detta förslag på riksdagens bord, det vill säga att vi gemensamt kan ta ansvar för och förbättra förslaget så att pengarna kommer ut till så många som möjligt. Därmed kan så många människor som möjligt ha ett arbete att gå till. Det måste vara det politiskt övergripande målet.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 8 KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Ju längre krisen fortgår, ju hårdare restriktioner som drabbar och påverkar företag, löntagare, verksamheter och organisationer över hela vårt land, desto tydligare blir det hur komplext och svårt det är att utforma stöd som prickar rätt.

Det har varit svårt att greppa krisens omfattning medan den har utvecklats, och det har varit mer eller mindre omöjligt att se alla lager av konsekvenser som de olika restriktionerna får ute i samhället.

Jag känner en stor stolthet över hur vårt samhälle har reagerat på krisen. Det är tydligt att vi har stått rustade rent ekonomiskt och haft förmåga att rulla ut stora stöd. Myndigheter har agerat oerhört snabbt, ställt om verksamheter och gjort sitt bästa för att få ut stöd till företag. Samtidigt är det helt rätt och begripligt att många företag är frustrerade över att det inte har fungerat för just dem när de har fått vänta på stöd, när de har hamnat i gråzoner mellan regelverk och kommit i kläm. De historierna är sanna och riktiga, och vi ska lyssna på dem och göra allt vi kan för att göra anpassningar.

Sedan finns det oerhört tråkiga saker, till exempel att stämna av mot Bryssel. Stöden ska fungera med EU:s statsstödsregler. EU har inte helt nått upp till de löften som har kommit om flexibilitet och snabbhet i att ge besked. Vi hade höga förväntningar på att det arbetet skulle löpa enklare

och snabbare under krisen, men jag är helt säker på att även där har många arbetat oerhört hårt för att ge svar.

Jag kan tänka mig att det tråkigaste för en företagare som kämpar med ekonomin och ligger vaken på nätterna är att höra politiker ta upp EU:s statsstödsregler. Det låter som en undanflykt. Men likväl är EU:s statsstödsregler en realitet, och vi har varit tvungna att anpassa vissa av stöden till det regelverket.

Det har varit en dynamik mellan regering och riksdag som jag uppfattar i stora delar har varit bra och sund. Vi har gemensamt försökt tänka ut vad som är bäst. I efterhand kan vi säga att om vi hade vetat allt vi vet nu hade vi utformat stöden annorlunda. De hade varit på plats tidigare. Men det är lätt att säga i efterhand. Nu har riksdagen återigen i finansutskottet samlats bakom ett tydligt tillkännagivande med förslag om hur stöden kan förbättras.

Även om det i morse var goda nyheter om sjunkande smittal, som ger hopp om minskade restriktioner och ett samhälle där vi kan leva fritt och normalt igen, måste vi självklart också ha det negativa scenariot klart för oss och planera för en risk, som vi hoppas är liten, för restriktioner även framåt i tiden. Därför är initiativet klokt, och om vi i det här läget kan förbättra stöden ska vi självklart göra så. Arbetet måste präglas av pragmatism och lyhördhet även framåt i tiden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 7 Riksrevisionens rapport om Finansinspektionens arbete för att motverka intressekonflikter

Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU48
Riksrevisionens rapport om Finansinspektionens arbete för att motverka intressekonflikter (skr. 2020/21:93)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 8 Mer ändamålsenliga sammansättningsregler för mark- och miljödomstolarna

Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU33
Mer ändamålsenliga sammansättningsregler för mark- och miljödomstolarna (prop. 2020/21:104)
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

Prot. 2020/21:127
26 maj

-----
*Förbättrat stöd till
företag med anledning
av coronapandemins
konsekvenser*

§ 9 Regler om internationellt samarbete anpassas till nya regler om skyddstillsyn och tillträdesförbud till butik

Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU34

Regler om internationellt samarbete anpassas till nya regler om skyddstillsyn och tillträdesförbud till butik (prop. 2020/21:142) föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

*Barn som bevittnar
brott*

§ 10 Barn som bevittnar brott

Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU35

Barn som bevittnar brott (prop. 2020/21:170) föredrogs.

Anf. 9 GUSTAF LANTZ (S):

Herr talman! Mammans skrik, blod och hårtussar ska aldrig behöva vara barndomsminnen. Alla barn har rätt till en trygg uppväxt. Men det finns 2 miljoner barn i Sverige, och ungefär 10 procent av dem har bevittnat våld i nära relation. Många människor lider, barn som vuxna, av de spår som våldet har satt hos dem. Det är därför hög tid att vi nu gör barn till brottsoffer i sådana situationer.

I dag ska vi rösta om att införa ett nytt brott i den svenska lagboken, nämligen barnfridsbrott – de barn som bevittnar våld i nära relation.

Den som utsätter en närstående för sexualbrott eller annat våld ska utöver brotten i sig även kunna dömas för den skada som gärningsmannen åsamkar barnet som ser på. Straffet föreslås vara fängelse i högst två år, men i de grova fallen ska maxstraffet uppgå till fyra års fängelse.

Som folkvalda har vi en skyldighet att ge röst åt dem som inte själva kan tala för sig. Vi har en skyldighet att se till att alla människor i vårt land kan känna sig trygga. Det är därför ett viktigt steg som vi med all säkerhet kommer att ta när vi röstar om denna sak eftersom vi är överens i utskottet. Det är ett viktigt steg vi tar när man i rättssalarna inte bara kommer att pröva våldet mellan föräldrar utan också ta upp på bordet barnets perspektiv, vad barnet har sett och den skada som barnet har åsamkats. Detta medför att barnet får möjlighet till upprättelse i domstol, och det medför också att barnet får rätt till skadestånd.

Herr talman! Kampen mot mäns våld mot kvinnor måste föras sida vid sida med barnens rätt till en trygg uppväxt. Det går inte att skilja de två sakerna åt. Dagens riksdagsbeslut, vill jag påstå, är ett viktigt steg i rätt riktning i detta arbete.

Med det nya brottet vidgar vi de legala perspektiven på våld i nära relationer. Barnens upplevelse går från att vara bakgrundsberättelser till en viktig del av den rättsliga prövningen. När en förälder riktar slag mot en annan förälder riktas våldet även mot barnet som ser på och minns livet ut.

Dagens riksdagsbeslut handlar om hur samhället ska hantera våld när det har hänt, men ännu viktigare måste vara att få våldet att upphöra – att se till att det inte sker från första början. Attityder och lagar måste föränd-

ras. Arbetet måste fortgå. Mäns våld mot kvinnor måste upphöra. Men det finns anledning att se positivt på framtiden, herr talman. Vittnesmålen under metoo och den ökade kunskapen, som inte minst Nationellt centrum för kvinnofrid i Uppsala har bidragit med, har skapat ett förändringstryck i hela samhället. Nu är det upp till oss politiker att leva upp till förväntningarna. I dag röstar vi i riksdagen om ett lagförslag som bryter ny mark på detta område, men det kommer snart fler.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservation 4 i betänkandet.

Anf. 10 ELLEN JUNTTI (M):

Herr talman! Vi moderater står bakom alla reservationer där vi finns med, men jag yrkar bifall enbart till reservation 6.

Under lång tid har det diskuterats om barn som bevittnar brott ska få målsägandestatus. I och med att barn som bevittnar våld inte själva har blivit slagna får de nämligen inte den hjälp de skulle behöva. De är inte målsägande, vilket innebär att de inte får vare sig en särskild företrädare eller ett målsägandebiträde som kan tillvarata deras intressen. Vårdnadshavare kan också hindra att ett barn förhörs. Barnet får då inte lämna sin berättelse, vilket kan vara väldigt skadligt för barnet längre fram. Det straffrättsliga skyddet för dessa barn behöver stärkas, och vi moderater har motionerat om detta.

Ett nytt brott, barnfridsbrott, ska införas i brottsbalken. Det innebär att det blir straffbart att utsätta ett barn så att barnet bevittnar vålds- och sexualbrott i nära relation. "Bevittna brott" innebär alltså att barnet antingen ser själva brottet eller hör när det begås. Barnet ska vara närstående eller tidigare närstående till både gärningsmannen och den som blir utsatt för brottet. Barn som bevittnar brott ska också få rätt till skadestånd.

Herr talman! Regeringens lagförslag är ett steg i rätt riktning, men det är inte tillräckligt. Vi moderater har följdmotionerat om ytterligare förslag för att förbättra skyddet för barn.

Först och främst vill vi ha högre straff än vad regeringen har föreslagit. Regeringen föreslår att straffskalan för grovt barnfridsbrott ska vara mellan nio månaders och fyra års fängelse. Vi tycker att regeringens utgångspunkt – att straffskalan för barnfridsbrott bör harmoniera med straffskalan för grov kvinnofridskränkning – är bra, men vi har tidigare föreslagit att minimistraffet ska vara minst ett år. Det innebär alltså att det ska skärpas jämfört med dagens nio månader. Vi föreslår också att maximistraffet för grov kvinnofridskränkning ska höjas till tio år. Därför bör straffskalan för grovt barnfridsbrott höjas i motsvarande mån.

Det är mycket bra att även justitieutskottet anser att den föreslagna straffskalan är för låg, särskilt eftersom straffet kan komma att konsumeras av den så kallade mängdrabatten. Det kan till exempel ske i de fall där en förälder döms för grov kvinnofridskränkning och för barnfridsbrott i samma mål. Där träder alltså den så kallade mängdrabatten in så att det blir ett lägre straff för barnfridsbrottet. Det är helt enkelt fel, och därför bör straffskalan för barnfridsbrott bli högre än i regeringens förslag. Detta kommer att bli ett tillkännagivande i dag, vilket är väldigt bra.

Vi moderater föreslår också ett förtydligande gällande ansvaret för hämtning av barn till förhör. Den utredning som ligger till grund för detta förslag har konstaterat att det finns behov av att förtydliga den särskilda företrädarens uppdrag och vad detta omfattar. Regeringen har valt att inte

föreslå något sådant förtydligande, mot bakgrund av att den särskilda företrädaren inte förfogar över några tvångsmedel när det gäller att hämta barn till förhör.

Jag har pratat med många barnutredare, och det har visat sig att vissa särskilda företrädare faktiskt vägrat att hämta barnet till förhör eller vara behjälpliga – trots att det är deras uppdrag. Därför behöver detta förtydligas. Vi moderater tycker att det ska finnas i lagtexten att det är den särskilda företrädaren som har det praktiska ansvaret för hämtningen. I och med att den särskilda företrädaren, precis som regeringen säger, inte har några tvångsbefogenheter blir det dock avgörande om man anser att den särskilda företrädaren har gjort vad den har kunnat, så att säga. Då ska det liksom räcka med det, att de har tagit sitt ansvar.

Herr talman! I Sverige utsätts barn för olika former av våld varje dag. Det kan handla om fysiskt våld, psykiskt våld, försummelse med mera. Våldet sker i hemmet, i skolan, på väg till skolan och på olika platser ute i samhället. Barn som utsätts för våld påverkas negativt på olika sätt både i barndomen och senare i vuxenlivet. Ofta handlar det om en misslyckad skolgång, psykisk ohälsa, missbruk och arbetslöshet. Framför allt handlar det om mycket kriminalitet. Det är mycket viktigt att samhället gör allt i sin makt för att bekämpa detta våld. Tyvärr finns det stora brister, vilket resulterar i att barn inte får det stöd de behöver.

På barnhusen utreds brott mot barn. Där samverkar polis, socialtjänst, åklagarmyndighet och hälso- och sjukvård. Som jag tidigare berättat har jag jobbat på Barnhus Göteborg, och det är faktiskt otroligt sorgligt att se hur många barn som far illa, som måste växa upp i våldsamma hem och som själva utsätts för våld.

Vissa utredningar fastnar i huvudet, så även om det är över tio år sedan kommer jag ihåg en jättefin kvinna på drygt 30 år. Hennes sambo hade misshandlat henne hårt. Han hade flera gånger tagit stryptag så hårt att vartenda blodkärl i hennes ögon hade gått sönder. Man såg alltså inte vad hon hade för färg på ögonen. Han hade slagit henne sönder och samman med ett basebollträ – det hade han gjort den gången hon var på förhör hos mig – och han hade stuckit en kniv i benet på henne.

Mitt i alltihop fanns det två små barn. Jag pratade med barnens mormor som vittne. Hon hade nämligen sett vissa av misshandelstillfällena, en del skador och så vidare. Vi pratade om barnen, och hon sa att barnen – de var ungefär fem, sex, sju år gamla – redan hade tagit skada av detta. Ett av barnen blev jätterädd när någon pratade högt, så om någon exempelvis höjde rösten på tv sprang det barnet och gömde sig och var jätterädd och nervös. Det andra barnet var så aggressivt att han slog alla andra barn på förskolan. De hade alltså redan tagit skada.

Jag tycker att det är sorgligt, för efter förhöret satt jag och pratade med den här mamman i säkert en timme och försökte övertyga henne om att hon för barnens skull inte kunde gå tillbaka till mannen. Jag gick säkert över mina befogenheter som polis när jag försökte påverka henne, för det blir svårt att få de här barnen på rätt sida längre fram i livet. Hon sa att hon aldrig skulle gå tillbaka, men två dagar senare ringde hon och sa att hon tog tillbaka allting. Hon hade gått tillbaka till mannen. Det är väldigt sorgligt, måste jag säga.

Jag vill tillägga att barnhusens verksamhet måste fungera väldigt bra. Riksdagen riktade 2020 ett tillkännagivande till regeringen om att det ska

tas fram en nationell plan för barnhusens verksamhet, och jag hoppas att den kommer väldigt snabbt. Den behövs verkligen, för barnhusen är en bra verksamhet som dock fungerar väldigt olika på olika håll i landet. Det finns stora brister, enligt Barnafrid. De har gjort en utvärdering och kommit fram till att det finns stora brister över landet. Det behöver alltså åtgärdas väldigt snabbt.

Till sist vill vi moderater utreda införandet av ett särskilt ombud för barn. I den utredning som ligger till grund för regeringens proposition föreslås att frågan om att införa en ny form av ombud ska utredas. Vi tycker att det är rätt, och vi delar uppfattningen att det finns en lucka vad gäller tillvaratagandet av barns rättigheter där varken den särskilda företrädaren eller socialtjänsten kan agera.

I fall där barn har farit illa och bevittnat brott kan varken den särskilda företrädaren eller socialtjänsten ansöka om vård för traumabehandling i anslutning till brottmålsprocessen. Det är väldigt viktigt att barnen får den behandling de behöver för att komma över det trauma som de har varit med om. Vi vill att det tillsätts en utredning om ett nytt särskilt ombud för dessa barn.

Detta var vad jag hade att säga i dagsläget.

Anf. 11 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! Tack, Ellen Juntti, för ett i många stycken mycket engagerat och bra inlägg!

Jag blev dock lite fundersam när du, Ellen Juntti, refererade till utskottstexten, där ni moderater har drivit fram att ni vill ha en straffhöjning. Det är inget konstigt med detta. Däremot blir jag fundersam när ni säger att det finns risk att detta brott skulle konsumeras av andra brott.

Typfallet när ett brott konsumeras, om man pratar juridiska, är att någon misshandlar någon annan så att den personen dör. Då åtalas gärningsmannen inte både för misshandel och dråp eller mord utan bara för det allvarligare brottet. Det är så att säga flera brott som konstituerar ett annat brott.

I detta fall är det precis tvärtom. Hela konstruktionen är att man måste ha ett grundbrott för att det ska vara fråga om bevittnandebrott. Det måste alltså finnas ett våldsbrott som någon lagförs för. Utöver det skyddar man det barn som tittar på detta.

Jag tänkte, herr talman, att vi kanske kunde få möjlighet att få lite förståelse för Moderaternas invändning, som nu också är utskottstexten.

Anf. 12 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Det finns ju en mängdrabatt. Vi moderater har i flera år sagt att vi vill att dagens regler ska tas bort, för de är helt uppåt väggarna fel. Om man begår flera brott som behandlas i samma rättegång får man rabatt. Det grövsta brottet får man fullt straff för. Redan för det andra brottet får man dock 50 procents rabatt, och för det tredje brottet får man 70 procents rabatt.

Om en gärningsman är åtalad för grov kvinnofridskränkning och grov barnfridskränkning i samma mål kommer han att få fullt straff för det grövsta brottet, mängdrabatt för det näst grövsta och så vidare. Men själva brottet är ju ett samlat brott. I det brottet ligger redan flera brott, men själva brottet blir grov barnfridskränkning och grov kvinnofridskränkning.

Anf. 13 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! När Ellen Juntti talar är det uppenbart att Moderaterna har blandat ihop konsumtion med straffrabatt. Det är ju helt okej, även om jag tycker att man kan ställa högre krav när vi som lagstiftare ska besluta om dessa brott.

Detta tillkännagivande gör också att vi tar utredningsresurser från ett redan hårt prövat departement, och det tycker jag är synd. Men egentligen borde dessa utredningsresurser, om jag lyssnar till Ellen Juntti, läggas på att utreda hur domstolarna hanterar samlad brottslighet för att göra en samlad straffmätning.

Precis som Ellen Juntti säger har vi i dag ett system där domstolarna dömer ut fullt straff för det första brottet och sedan, enligt en schablon, dömer ut 50 procent för det andra brottet. Man kan diskutera detta, och det kommer vi nog att göra nästa vecka när vi diskuterar straffrättsbetänkandet.

Man kan ju också hamna i absurda situationer som att den som stjälar tio olika parfymflaskor får ett hårdare straff än den som begår en våldtäkt. Detta är inte en okomplicerad fråga.

Jag tycker ändå att det är anmärkningsvärt. Moderaterna har alltmer velat flytta lagstiftningsprocessen från Regeringskansliet till riksdagen. Till exempel tog Moderaterna i frågan om livstidsstraff för mord ett initiativ i justitieutskottet. Lagrådet blåste dock varningssignal, och det stoppades till slut.

Här ser vi hur allvarligt det blir när man inte är noggrann med orden och när man, som jag menar, inte agerar på ett seriöst sätt. Man kan inte som lagstiftare blanda ihop konsumtion av brott med straffreduktion vid flerfaldig brottslighet.

Nu kanske det är många där ute som tycker att jag är en viktigpetter som står och läxar upp någon. Men det här handlar om så viktiga saker som vilket straff enskilda människor ska möta i händelse av brott, och det får man inte slarva med.

Anf. 14 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Herr talman! Det är inte bara de där ute som tycker att du är en viktigpetter – det kanske finns fler! Jag skojar bara lite. Det får man väl ändå göra i talarstolen?

När det gäller mängdrabatten har vi i många år sagt att vi vill att detta ska ses över och att dagens mängdrabatt ska tas bort. Det har ni i regeringen inte tagit till er. Ni har ju inte sagt att ni vill att det ska ses över. Vanliga människor där ute tycker att det är helt fel att det blir billigare ju fler brott man åtalas för i samma rättegång.

Det verkar som att Gustaf Lantz är mer orolig över utredningsresurser. Det är inte jag – jag är mer orolig för barn som far illa. Om det krävs utredningsresurser för att få till en bra lag för att skydda barn är jag beredd att se till att det görs en utredning. Sedan får vi se var det hela landar.

Ni har också sagt att ni vill höja minimistraffet för grov kvinnofridsbränkning, och detta ska ju harmoniera med det. Det ska höjas till ett års fängelse, men här föreslår ni minimistraffet nio månaders fängelse. De ska ju följas åt, men det gör de inte med detta lagförslag. Där tycker vi olika.

Utredningsresurser får man väl tillsätta. Om det landar i bra lagförslag för barn är jag inte orolig för att det ska ta för mycket resurser.

Till sist vill jag säga att jag tycker att det är ganska dåligt att regeringen inte föreslår nya former av ombud som kan ta till vara barnens rättigheter, men det får vi ta nästa gång.

Prot. 2020/21:127

26 maj

-----

*Barn som bevittnar
brott*

Anf. 15 EBBA HERMANSSON (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

Vi har i dag att debattera införandet av det så kallade barnfridsbrottet. Detta känns extra angeläget just nu med tanke på de senaste veckornas fokus på våld mot kvinnor, framför allt i nära relationer. Vi vet att denna typ av våld ofta sker framför ögonen på barn som tvingas bevittna besinningslöst våld i det egna hemmet, begånget av båda föräldrarna eller av den ena föräldern mot den andra.

Att se på när pappa utsätter mamma, mamma utsätter pappa, pappa utsätter pappa eller mamma utsätter mamma är ingenting som något barn någonsin ska behöva uppleva. Det är därför ett mycket välkommet förslag som nu kommer från regeringen, och det är mycket glädjande att det finns en stor samstämmighet kring dess införande.

Dock är det ju så att få förslag, om ens något, är helt perfekta, och jag menar att det gäller även det här förslaget. En av de anledningar som regeringen själv anför till införandet av barnfridsbrottet är att den nu gällande särskilda rätten till brottsskadeersättning inte är tillräcklig. Detta är en uppfattning som Sverigedemokraterna delar, men vi anser till skillnad från regeringen att det är lite förhastat att upphäva den särskilda rätten till brottsskadeersättning vid införande av barnfridsbrottet.

Regeringen menar att den särskilda rätten inte längre kommer att behövas. Men det bör uppmärksammas att det finns remissinstanser som är kritiska till den bedömningen, bland annat Uppsala tingsrätt samt Åklagarmyndigheten. De menar att den nuvarande möjligheten bör behållas som ett slags säkerhetsventil för att säkerställa och garantera att möjligheten till ersättning inte försämras. Sverigedemokraterna delar den uppfattningen och anser att det är en mer lämplig ordning, åtminstone till dess att det är säkerställt att den nya ordningen inte kommer att lämna några luckor.

Därmed bör regeringens förslag i denna del avslås. På så vis införs barnfridsbrottet och möjligheten till skadestånd för den typen av brott, samtidigt som en säkerhetsventil behålls med den särskilda brottsskadeersättningen.

Slutligen är det också glädjande att det finns en utskottsmajoritet för att skärpa straffen för den här typen av brott. Även om ett skärpt straff eller ett straff över huvud taget aldrig kan uppväga helt för ett brott som har begåtts är det av yttersta vikt, menar jag, att samhället alltid ställer sig tydligt på brottsoffrens sida och faktiskt också, i det här fallet, på de allra yngsta brottsoffrens sida.

När en familjemedlem utsätts för våld utsätts direkt eller indirekt också alltid barnen. Vi vet också att det hela hänger ihop, för om vi bygger starka barn behöver vi inte laga så många trasiga vuxna.

Anf. 16 JOHAN HEDIN (C):

Herr talman! Sommarlovet står för dörren. När jag var liten kändes det som att sommarlovet skulle vara en smärre evighet. Det var så långt till hösten och nästa skolstart att det nästan kändes överkligt. Och allt vi skulle

göra, allt vi skulle bygga, allt vi skulle leka, dofterna, solen och baden var lycka. Så är det inte för alla barn.

Medan de flesta upplever underbara dagar blir livet för andra ångestfyllt och oroligt av en rädsla för vad som ska hända när pappa blir arg. Det är försiktiga förväntningar, spelade förväntningar och uttryck för glädje och tacksamhet, medan mörker och ångest stängs in på insidan.

Varje barn förtjänar trygghet, och det är varje vuxens ansvar att göra vårt bästa för att alla barn ska få vara trygga.

Med det betänkande som vi debatterar nu löser vi inte alla problem. Faktum är att vi löser ganska lite av problemen med barn som växer upp i hem där våld är vardag. Men förhoppningsvis kan vi över tid och till någon del göra problemet mindre, för varje liten skärv som vi kan skala av detta för många alldeles förödande samhällsproblem är mödan värd.

Herr talman! Vi vet att våld föder våld. Barn som växer upp med våld blir våldsamma i större utsträckning än andra. Det finns forskning som belägger ett tydligt samband mellan våld i uppväxten och hänfallande till våldsbejakande extremism. Varje insats som kan bryta den kedjan, varje fartgupp nedför våldets väg, kommer att göra nytta. Det kommer att rädda liv, för samma mekanismer som skapar den onda cirkeln kan verka i motsatt riktning.

Herr talman! Jag tror inte att det finns något barn som har som högsta önskan att en förälder ska hamna i fängelse, utan snarare att föräldern ska vara den person som ger trygghet och kärlek och som inte är elak och slår. Men i vissa situationer klarar inte en förälder att vara den person som ger trygghet, utan det är ibland precis tvärtom. Där och då måste samhället kliva in.

Kriminalvården har god kompetens att hjälpa människor att bryta ett våldsbenäget mönster. Och ibland, måste vi inse, handlar det om att för en tid låta barnet vara i fred från en våldsam närstående, att barnet ska slippa leva i rädsla. Den tiden behöver, enligt Centerpartiet och flera andra partier, ibland vara längre än vad regeringen föreslår i ett annars bra och mycket välkommet förslag.

Anf. 17 GUDRUN NORDBORG (V):

Herr talman! Vart tionde barn i Sverige har upplevt våld i hemmet och vart tjugonde barn gör det ofta. Det innebär att nästan ett barn i varje förskolegrupp och i varje klass i skolan har de här upplevelserna med sig. Det är cirka 200 000 barn som lever med våld i sin vardag i Sverige.

Det handlar väldigt ofta om mäns våld mot kvinnor, pappas våld mot mamma. Nu, äntligen, står vi inför att ge de här barnen ett straffrättsligt skydd. Det kan ta sin utgångspunkt i att vi vet mer om forskningen än vad man har gjort tidigare, men det har vuxit fram under lång tid.

Det är ofta värre att se ett brott än att själv vara det primära offret. Det är också så att det ger långsiktiga konsekvenser. Det kan handla om psykosociala problem som kan visa sig tidigt eller sent. De kan bryta ut när man själv får barn och de egna barndomsupplevelserna blossar upp. Men det är också en långsiktig konsekvens att bland dem som har upplevt våld i hemmet har flickorna större risk att själva bli offer framöver och pojkar en större risk att själva använda våld som ett maktmedel.

Upplevelserna av våld riskerar alltså att föra vidare ett maktmedel att använda eller underordna sig som fortfarande är könsrelaterat. Och upplevelserna driver på kriminalitet. Våldet ger eko.

Jag skulle vilja backa tillbaka till ett banbrytande utredningsarbete i vårt rättsväsen 1995. Då lade kvinnofridsutredningen fram sitt banbrytande betänkande. Bland det som fortfarande är väldigt intressant i utredningen är en dansk stor forskarrapport utgiven av Elise Christensen. Hon har intervjuat närmare 400 barn på ett kvinnohus i Köpenhamn. Det visade sig att 85 procent av barnen hade varit i samma rum som misshandel skedde och att ytterligare 13 procent hade sett eller hört det från ett angränsande rum, och då är det bara 2 procent som fattas som inte har sett eller hört något. Av de här barnen hade dessutom drygt vart tredje barn sett eller hört modern bli hotad till livet.

Elise Christensen vägrade att kalla de här barnen för enbart vittnen. Hon förstod att det var mycket bredare och djupare än så. Hon kallade dem för deltagande vittnen.

Detta var 1995. Samma år, i en annan världsdel, kriminaliserade Nya Zeeland brott som bevittnas av barn. Nu är vi äntligen framme vid en likartad lagstiftning. Den är jätteviktig av flera anledningar. Den är framför allt viktig därför att den blir normerande. Den blir normerande för barnen, som får sin verklighet bekräftad och giltiggjord. De kommer att förstå att de inte är ensamma, att det inte är deras fel, vilket många barn dessvärre upplever. Det är inte heller deras ansvar, vilket många barn också upplever, att försöka skydda mamma.

Det är normerande för den våldsamme mannen – i bästa fall. Nu blir han ansvarig inte bara för det våld mot kvinnan han gör sig skyldig till utan också för effekterna på barnet.

Det är normerande för mamman och kvinnan, som inte längre har anledning att stanna för barnens skull utan i stället får tungt vägande skäl att bryta upp för både barnens och sin egen skull.

Denna lagstiftning innebär också att barn äntligen får tala om dessa upplevelser. Barnen får höras inför en process eller till och med i domstolen om de är mogna nog för det. Många säger fortfarande att det kan vara skadligt att höra barn, men jag hävdar det motsatta. Att inte låta barn tala om de vill det är verkligen missriktad välmening och brist på respekt.

Jag och många forskare har träffat åtskilliga barn som är upprörda över att de inte har blivit hörda och inte fått komma till tals. Det är en rätt att få vittna, och det får absolut inte fortsätta som hittills, att vårdnadshavaren – till och med den misstänkte gärningspersonen – vägrar låta barnet komma till tals.

Först nu får barnen fullt ut status som målsägande och brottsoffer. Äntligen erkänner vi barns mänskliga rättigheter. Vi åberopar ofta barnkonventionen från 1989, så vi har haft några år på oss. Den blev svensk lag förra året, och vi kan med styrka åberopa artiklarna där. Även Istanbulkonventionen är bindande för Sverige, och i artikel 26 argumenteras för bättre stöd och skydd för barnvittnen och barn som bevittnar våld.

Är vi nöjda nu? Ja och nej. Vänsterpartiet välkomnar till fullo detta lagförslag. Det har blivit en ganska klumpig och nästan ful paragraf med många uppräknningar, men så behöver det vara av rättssäkerhetsskäl. Vi vill särskilt nämna att här ingår ett skadegörelsebrott. Om gärningspersonen skadar eller till och med dödar ett djur är det skadegörelse, och barnets

upplevelse av detta kan vara extremt viktigt att uppmärksamma. Det är kanske lite konstigt, men juridiskt är djur en sak.

Vi önskar att Sverige hade gått ännu lite längre i att följa Nya Zeeland. De har en viktig komponent i sin gärningsbeskrivning. Det handlar inte bara om att barnet ser eller hör utan också om att barnet riskerar att se eller höra. Det hade vi velat få mer uppmärksammat, men vi får återkomma i senare förslag för att komplettera lagen.

Jag ska också argumentera för barnombud. Den särskilda företrädaren är jätteviktig och följer rättsprocessen, nu tack och lov med två tillägg: Företrädaren ska också få vara med och kräva in skadestånd eller eventuell brottsskadeersättning. Det är en utvidgning.

Men barnombud borde ha vidare uppdrag än så. Det kan handla om det som någon redan har nämnt, nämligen barnets möjlighet att få trauma-behandling. Det kan också handla om att barnet behöver stöd utöver mamman i en komplicerad situation, till exempel vid skolbyte eller för att komma in bra på förskolan.

Sist men inte minst handlar det om stöd i vårdnadstvister. Här står vi inför en paradox då vi troligen klubbar denna lag men i värsta fall också öppnar för ökade möjligheter för gemensam vårdnad. Vi måste börja hantera den makt som det innebär när män använder våld mot kvinnor och barn för att förtrycka dem och få sin vilja igenom. Denna makt måste brytas.

Anf. 18 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Herr talman! Politiken ska stödja familjer. Familjen är den grundläggande gemenskapen i samhället, och därför ska familjebildning och familjesammanhållning underlättas och uppmuntras. Familjens integritet ska respekteras, och föräldraansvaret ska tydliggöras och uppmuntras.

I de flesta fall är föräldrarna barnets bästa skydd. Tyvärr gäller det inte alla barn. Tyvärr händer det saker inom familjen som inte borde få hända. Vi ser hur misshandel och våldsbrott inträffar också i hemmet, och då drabbas barnen, ibland direkt men även indirekt när de får uppleva våld i det hem som ska vara en trygg plats för deras uppväxt.

Vid dessa tillfällen är det viktigt att samhället är vaksamt för att fånga upp tecken på att det finns problem inom en familj och agerar kraftfullt för att få stopp på våldet. Med alla verktyg måste samhället tydligt markera att detta våld är oacceptabelt.

Kristdemokraterna arbetar brett för att stärka det rättsliga skyddet för barn som utsätts för brott och för barn som bevittnar brott, exempelvis vid våld i nära relationer.

Herr talman! Barn som själva utsätts för eller bevittnat våld eller sexuella övergrepp är i ett oerhört underläge, särskilt om brottet begåtts av någon närstående. Samhället måste bli bättre på att lyssna på signaler från barn som far illa och vara berett att agera. Samarbetet mellan rättsväsen, sjukvård och socialtjänst måste fungera så att det utsatta barnet inte hamnar mellan stolarna.

Barnahus är ett samarbete mellan myndigheter kring barn som utsätts för brott. Polis, socialtjänst, psykolog, åklagare och läkare är samlokaliserade. Barnet får vara i en barnvänlig miljö vid förhör eller undersökningar. Polisförhören brukar hållas av en särskilt utbildad person, och åklagare,

socialtjänst med flera följer förhåret så att barnet inte behöver berätta sin historia fler gånger än nödvändigt.

Barnahus bör tillgängliggöras över hela landet, och vi kristdemokrater är därför glada att riksdagen biföll just ett sådant förslag i april 2020.

Barnahus finns på många platser i landet men fungerar olika bra, inte minst när det gäller tolkningen av respektive myndighets sekretesslagstiftning. Vissa barnahus verkar ha löst sekretessfrågan på ett funktionellt sätt medan andra tolkar sekretessreglerna mer bokstavbundet. Då riskerar samarbetet mellan de olika parterna att inte fungera så som avsett.

En förändring av sekretesslagstiftningen behövs för att tillgodose barnens behov av hjälp och skydd. Det skulle också vara välkommet på fler områden där olika myndigheter samverkar kring barn, exempelvis då barn riskerar att hamna i kriminalitet.

Det är viktigt att barns rättigheter i rättsprocesser stärks. Kristdemokraterna har motionerat om en särskild företrädare för barn som utsatts för brott av en vårdnadshavare. Barn som utsatts för brott som ger fängelse i straffskalan ska också ha rätt till målsägandebiträde.

Rättsprocessen bör göras så lindrig som möjligt. Därför måste alla yrkesgrupper inom rättsväsendet som möter barn utbildas. Domare och åklagare som handhar mål som rör övergrepp på barn ska ha specialkompetens för det.

Herr talman! Även då barnet inte har varit det primära offret för brottet kan barnet i allra högsta grad vara ett offer, särskilt när det gäller våld i hemmet. Det finns därför ett behov av att barn som bevittnat våld i hemmet synliggörs bättre i rättsprocessen. Vi är därför positiva till den lagändring som föreslås.

Vi i Kristdemokraterna har ett barnperspektiv på all vår politik. Att använda våld mot annan för att skada ett barn är en särskilt grym handling. Propositionen är därför ett välkommet steg för att motverka det våld som inom hemmets ram drabbar barn. Förslaget att införa ett nytt brott, barnfridsbrott, som straffbelägger att utsätta ett barn för att bevittna vissa brottsliga gärningar i nära relation är tillfredsställande och möter till viss del det som vi motionerat om tidigare.

Men Kristdemokraterna vill, liksom en majoritet av utskottet, se en annan straffskala än den som föreslås. Regeringen föreslår att straffskalan för det föreslagna brottet ska vara densamma som för grov kvinnofridskränkning, det vill säga fängelse i nio månader till sex år. Men straffskalan både för grov kvinnofridskränkning och för barnfridsbrott bör i våra ögon höjas, och därför vill vi likt en majoritet av utskottet att regeringen agerar enligt dagens tillkännagivande och anger att den föreslagna straffskalan för brottet barnfridsbrott är för låg och bör höjas.

Herr talman! Vi Kristdemokrater instämmer i den kritik som Barnombudsmannen, Bris och Rädda Barnen framför i sina remissvar gällande att barnet måste bevittna våld för att det ska bli aktuellt att betraktas som ett barnfridsbrott. Det räcker alltså inte med en upplevelse.

Som en av remissinstanserna skriver kan barn uppleva efterspelet av en misshandel i hemmet utan att ha bevittnat själva akten, detta i form av blåmärken hos en förälder eller ett syskon, spår av blod eller förstörd inredning. Det är förstås en komplex fråga hur en sådan lagstiftning skulle utformas, men för att ge ett utökat skydd för barn anser vi att även detta förhållande behöver utredas.

Utifrån denna bakgrund yrkar jag bifall till reservation 3.

Herr talman! Vi anser också att barnets rätt till ombud bör förstärkas. I den utredning som ligger till grund för regeringens förslag föreslås att frågan om att införa en ny form av ombud för barn ska utredas särskilt. Vi delar utredningens bedömning att det finns stora luckor när det gäller tillvaratagandet av barns rätt utanför det område som omfattas av den särskilda företrädarens uppdrag.

Barn som har bevittnat, eller för den delen utsatts för, brott kan ha ett särskilt behov av att deras intressen tas om hand av någon utomstående. Regeringen bör därför tillsätta en utredning med uppdraget att undersöka hur ett barnombud skulle kunna stärka barns ställning när vårdnadshavarna saknar förmåga att uppfylla sina plikter som barnets ställföreträdare.

Vi anser också, som tidigare anförts, att verksamheten inom barnahus bör bli likvärdig och tillgänglig i hela vårt land så att barn som drabbats av våld får möta experter i en barnvänlig miljö.

Regeringens förslag möter ett behov och avhjälper en lucka som finns i dagens lagstiftning, men som beredningen i utskottet visar behöver det kompletteras för att lagändringen ska bli helt verkningfull och fullständig.

Vi kristdemokrater stöder det tillkännagivande som utskottets majoritet har föreslagit och naturligtvis också Kristdemokraternas yrkande och reservationer, men i denna debatt yrkar jag som jag tidigare sagt bifall endast till reservation 3.

Anf. 19 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! Tack, Ingemar Kihlström, för ett mycket bra anförande i en väldigt viktig sak!

Min fråga rör det som från början var en reservation men som nu har blivit utskottets mening och den text som finns i betänkandet. Jag har pratat om den med Ellen Juntti. Som jag förstod Ellen Juntti och även utskottets betänkande handlar det om att Moderaterna och Kristdemokraterna har gått samman kring detta därför att de ser en risk för att man inte dömer för hela straffvärdet.

Det handlar alltså om straffreduktion vid flerfaldig brottslighet. Vore det inte bättre om man helt fokuserar på den frågan i stället för att höja straffen och att man har en utredning som tittar på straffreduktionen i stället för att kompensera i denna lagstiftning genom att höja straffen? Som jag läser texten är det detta ni har kommit överens om och som ligger till grund för tillkännagivandet.

Anf. 20 INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Detta är ett ärende där det finns en stor samsyn. Vi ser alla behovet av en förändrad lagstiftning. Vi tydliggör de barn som drabbas genom att införa ett barnfridsbrott.

Jag delar dock inte Gustaf Lantz oro över att vi bara fokuserar på mängdrabatten. I utskottets handlingar står det: "Utskottet anser däremot att den föreslagna straffskalan för brottet barnfridsbrott är för låg," – där sätter man ett kommatecken – "särskilt eftersom straffet kan komma att konsumeras av den s.k. mängdrabatten ... Straffskalan för barnfridsbrott bör därför skärpas."

Som jag sa i mitt anförande vill vi se en samsyn mellan straffskalan för grov kvinnofridskränkning och straffskalan för barnfridsbrott. Där argumenterar vi för en straffhöjning i båda fallen.

Sedan har Gustaf Lantz rätt i att frågan gällande mängdrabatten är en annan fråga, och den ska vi diskutera. Där har vi som parti synen att dagens system behöver reformeras. Vi kan inte ha ett system som i USA, där brott läggs på brott så att man får en strafftid på 100 år eller så. Men att i dag ha en straffskala som konsumerar brottet är inte bra, och Gustaf Lantz har alltså rätt i att det är en annan fråga.

Jag vill nog stanna vid att utskottet anser att straffskalan för barnfridsbrott är för låg och bör höjas. Mitt argument är att detta bör synkroniseras med en höjning även för grov kvinnofridskränkning.

Anf. 21 GUSTAF LANTZ (S) replik:

Herr talman! Tack, Ingemar Kihlström, för förtydligandet!

Jag kan bara konstatera att med det lagstiftningsförslag som nu ligger på riksdagens bord är maxstraffet för brott av normalgraden två år och maxstraffet för grovt brott fyra år. Det är relativt höga straff.

Jag personligen tänker att det är viktigt hur utskottstexten är formulerad. Den kommer ju från de partier som går samman och tillkännager för regeringen vad man önskar. All makt utgår från folket. Vi som sitter i riksdagen är folkets företrädare, så det är väldigt viktigt att vi väger orden på guldväg när vi formulerar oss i utskotten och formulerar det som vi ska rösta om här i riksdagen. Det är ju detta som regeringen sedan har att hantera, och då är det viktigt att det är rätt argument och att man begär utredningar om rätt saker. Det är det här som jag menar har varit väldigt höljt i dunkel.

Jag vet inte om det vi säger här och det som förs till riksdagsprotokollet alls kommer att ha samma dignitet som det som faktiskt står i betänkandet och det som vi ska rösta om. Det gör att jag tror att risken är att vi tar värdefull tid, energi och kraft från ett departement som har mycket att göra.

Jag är säker på att både jag och Ingemar Kihlström har en lång att göra-lista där vi kan vara överens om mycket och där vi med väldig kraft vill mota brottslighet och mäns våld mot kvinnor. Då menar jag att det är viktigt att vi är precisa från riksdagen. Min kritik har legat i att jag inte tycker att vi är det i dag när Moderaterna och Kristdemokraterna har gått samman kring den skrivning som vi nu ska rösta om.

Anf. 22 INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att jag vidhåller det som jag har sagt, att utskottet föreslår en utredning gällande att straffskalan för barnfridsbrott ska skärpas. Mängdrabatten är en annan fråga.

Jag kan dock konstatera att Socialdemokraterna anser att straffskalan är väl avvägd och alltså inte nämner någonting om mängdrabatten i sin reservation, utan de konstaterar att straffskalan är väl avvägd och att det inte finns någon anledning till ett tillkännagivande om höjd straffskala.

Nu är det så att riksdagens majoritet anser att straffskalan är för låg. Sedan anser vi att straffskalorna för andra brott bör ses över.

Att utreda om straffskalan för barnfridsbrott bör skärpas tror jag är ett begränsat uppdrag, och utredningen om mängdrabatt kommer att hanteras på ett annat område.

Anf. 23 JUNO BLOM (L):

Herr talman! Hemmet ska vara en trygg plats. Men för mer än 200 000 barn har hemmet förvandlats till en brottsplats.

Att tvingas bevittna våldsbrott inom familjen är förödande för ett barn. Forskningen visar att barn som bevittnar brott löper ökad risk för att drabbas av fysisk och psykisk ohälsa på både kort och lång sikt.

Liberalerna har drivit på för att ett barnfridsbrott ska införas. Barnfridsbrottet innebär att det blir straffbart att utsätta ett barn för att bevittna vissa brottsliga gärningar i form av till exempel vålds- och sexualbrott i nära relationer.

Lagstiftningen måste bli tydlig för att verkligen skydda barnet. Ursprungsförslaget var otillräckligt med villkoret att våldet skulle ske i direkt anslutning till barnet. Att ta bort kravet på direkt anslutning till barnet innebär att lagstiftningen nu omfattar alla de barn som rent instinktivt söker skydd i källaren, lägger sig under sängen eller hittar andra strategier för att skydda sig när en pappa, en ny man eller annan närstående väljer att begå allvarliga kriminella handlingar mot barnet och barnets mamma.

Att vidga närståendebegreppet var nödvändigt för att inkludera barn som växer upp i en kontext där hedersrelaterat våld och förtryck utövas kollektivt. Att synliggöra kvinnofridsbrottet ökar förutsättningarna för att se konsekvenser av våldet, som ett sönderslaget bord, krossat porslin, skador på mamman som barnet kan vakna upp till och sätta samman med tidigare traumatiska händelser.

Det är viktiga förändringar. Jag uppskattar att justitieministern gick Liberalerna till mötes för att lagstiftningen ska ta utgångspunkt i den verklighet som råder för utsatta barn och inkludera alla barn.

Men om regeringen på allvar vill att barn ska växa upp i trygghet måste ytterligare åtgärder vidtas. Det gäller framför allt vårdnad, boende och umgänge. När en vårdnadshavare, oftast en pappa, väljer att utöva våld mot sin partner, oftast en mamma, med barnet som vittne måste det leda till att rätten till vårdnad, boende och umgänge dras in. Barnet är nu fullt ut i juridisk mening brottsoffer, och varje åtgärd ska ses i ljuset av detta.

Varför tas inte de skadliga effekterna av våldet på allvar? Och varför tvingas barn att leva med en våldsam förälder? Det är helt obegripligt.

Herr talman! Vi liberaler har krävt förstärkt skydd för barn genom barnfridsbrottet, och nu kräver vi även att våldet leder till indragen vårdnad.

Barns rätt till ett liv fritt från våld och förtryck är en grundläggande rättighet. I lagtexten står det att barn har behov av en nära och god kontakt med båda sina föräldrar.

När en förälder skadar sitt barn genom direkt och/eller indirekt våld är det inte fråga om någon god kontakt. Bedömningen av huruvida kontakten är god eller inte syns dock sällan i bedömningen av vad som är barnens bästa i fråga om boende, vårdnad och umgänge.

Att domstolar delar vårdnaden mellan en våldsutsatt mamma och en våldsam pappa är skadligt för såväl barn som mammor.

Åtgärder måste vidtas, och Liberalerna menar att dessa åtgärder måste ingå i det åtgärdsprogram som regeringen väntas presentera inom kort. Politiken måste ta ansvar för att barnen ska fredas från en pappa som slår.

Att som mamma inte veta om barnen kommer att fortsätta tvingas umgås med eller bo hos pappan som utövar våldet påverkar om mamman ska våga ta steget att lämna den våldsutövande pappan eller inte.

Vi vet att barn som bevittnar brott löper ökad risk för att drabbas av fysisk och psykisk ohälsa. Trots denna insikt är insatserna som riktas till utsatta barn bristfälliga.

År 2015 kritiserade Barnrättskommittén Sverige för att barn som utsätts för övergrepp och vanvård ofta har svårt att få tillgång till rehabiliteringstjänster och psykiatrisk vård. Även här krävs insatser från regeringen.

Insatser behövs även för att få våldsutövande föräldrar att ändra sitt beteende. Det är dock avgörande att försäkra sig om att vårdnadshavarens beteende har förändrats och att det utsatta barnet kan vara trygg och känna att förändringen har skett innan ett nytt beslut om umgänge och boende kan bli aktuellt.

När barnet nu blir målsägande innebär det att polisen kommer att hålla fler förhör med barn. Även polis i yttre tjänst måste ges rätt förutsättningar. De kommer att vara först på plats när larret går. Poliser runt om i landet vittnar om oro för om de ska ges dessa förutsättningar i samband med ny lagstiftning.

En gruppechef för brott i nära relationer uttrycker att utredningarna kommer att bli större, mer komplexa och att man får ett skyndsamhetskrav på sig i flera ärenden. Det är en bild som Åklagarmyndigheten delar och känner farhågor för att de inte är dimensionerade för att hantera detta viktiga arbete.

Regeringen måste nu ge rättsväsendet rätt förutsättningar att utföra sitt viktiga arbete och stärka barnhusen i hela landet.

Men det mest grundläggande är att alla relevanta myndigheter måste ställa frågor om och om igen till både barn och vuxna kring våldsutsatthet. Det är vi som ska signalera att vi vill veta – signalera att den som är utsatt har rätt till stöd och skydd.

Nu befinner vi oss i en pandemi. Regeringen har valt att inte göra någon barnkonsekvensanalys. Men ser vi till den rapportering som finns från andra länder och den information som vi har fått från civilsamhället i Sverige är budskapet tydligt: Våldet har ökat.

Nu måste regeringen ta fram en tydlig plan för att möta upp den våldsutsatthet som har ökat i kölvattnet av pandemin.

Herr talman! Att stifta lagar är det enklaste uppdraget. Att se till att lagstiftningen får den effekt som önskas kräver betydligt mer handlingskraft än vad regeringen har lyckats leverera.

Anf. 24 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Herr talman! Jag tackar för Juno Bloms engagemang i sitt anförande. Jag delar till fullo den oro som du framför i fråga om vårdnad och umgänge, något som håller på att gå en helt annan väg än den som vi diskuterar om barn här nu.

Då blir jag lite fundersam om varför Liberalerna inte har stött kravet på att man ska gå vidare med att barnet får ett ombud. Det skulle få stor betydelse, inte minst i vårdnadsprocesserna, om det blev så. Detta har tagit tid. Det har varit på tapeten sedan 1980-talet att barn till och med skulle få talerätt. Men barnen har ännu inte ens ett juridiskt biträde i dessa mål och ingen som hjälper dem i dessa frågor.

Vad föranledde att ni avvaktar eller inte stödde den frågan?

Anf. 25 JUNO BLOM (L) replik:

Herr talman! Jag tackar Gudrun Nordborg för den viktiga frågan.

Jag måste vara uppriktigt ärlig i detta läge. Sedan denna proposition kom – förslaget till lagstiftning – har jag personligen legat på och gjort de viktiga förändringar som var inom ramen för det som vi lyckades åstadkomma. Vi kom inte hela vägen. Jag tycker också att man behöver fundera över straffet och dess längd, men man behöver också fundera över ombud som är en fråga som vi driver. När detta förslag kommer är det inte så att Liberalerna kommer att sätta sig på tvären.

Däremot kände jag ett ansvar för att jag inte lyckades nå hela vägen. Men om jag har haft del i att påverka detta tycker jag också att jag sedan måste stödja hela produkten. Senare kommer vi att ha en debatt i civilutskottet som handlar om ombud generellt sett. Där är vi tydliga.

Jag delar dock bilden att det här är nödvändigt, och vi kommer att stödja förslaget när det väl kommer hit. Jag kan inte säga mer om det.

Anf. 26 GUDRUN NORDBORG (V) replik:

Fru talman! Jag får köpa din förklaring. Den verkar ärlig och uppriktig. Samtidigt blir jag förvånad när Liberalerna verkar ha en linje som de vill vara stolta över och försöker täcka in på olika arenor. Men när det nu kommit en reservation i justitiutskottet som går åt det här hållet undrar jag varför de inte stöder den.

De samband i vårdnad och umgänge som vi ser när barn upplever våld är extremt viktiga att fokusera på. Vi kan tala länge om barnen i detta, men jag vill också markera att när en våldsman får vårdnad och/eller rätt till umgänge med barnet är det en oerhört allvarlig maktutövning mot kvinnan. Det utgör också en risk för ökat våld. Detta har vi under senare år sett oerhört dramatiska exempel på.

Att bryta våldskapitalet på en privat arena är extremt viktigt. Man måste ta varje möjlighet att göra det. Ombud skulle var *en* del i det. Självklart kommer vi i Vänsterpartiet även att bevaka frågorna om vårdnad och umgänge i den debatt som kommer snart.

Anf. 27 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Precis som Gudrun Nordborg ger uttryck för handlar det om att se till att den som har begått ett brott ska straffas. Det också otroligt viktigt att vi företräder barnet på ett korrekt sätt. Jag delar helt och hållet denna uppfattning. Som ledamoten Nordborg tar upp ska vi debattera det här i civilutskottet senare. Barn behöver ombud i alla de tvistemål som gäller för att deras talan ska kunna föras.

Jag talar här för din idé. Jag delar nämligen din uppfattning helt och hållet. Barnkonventionen har ju nu blivit lag, och det som kanske skiljer befintlig lagstiftning från barnkonventionen är rätten att komma till tals. Då måste vi skapa förutsättningar för det. Jag tänker därför inte motsätta mig det ledamoten Nordborg säger om detta.

Det är viktigt att vi alla inser att om vi ska få våldsutsatta kvinnor och barn att känna att samhället står på deras sida, förutom i lagstiftningen, handlar det också om konsekvensen av våldet, som behöver brytas. Vi måste se över frågorna om ombud och att man inte ska ha rätt till vårdnad när man väljer att utöva våld.

Anf. 28 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Under den senaste tiden har det i debatten funnits ett efterlängtat fokus på frågan om våld i nära relationer, ett av de allvarligaste samhällsproblemen vi har. I de allra flesta fall är det män som utövar våld mot kvinnor. Det här är ett område som spänner över många fält och berör inte bara oss i justitieutskottet. Mycket mer kommer att behöva göras på området också framöver.

Offer för våldet i nära relationer blir i väldigt många fall barn som lever i hushållet. De utsätts själva för våld, hotas eller tvingas se och uppleva det med allt som det innebär. Inget barn borde någonsin utsättas för brott eller vara i närheten av brott som begås, men tyvärr är det inte så. Med det beslut som fattas i dag blir det ett brott i sig att barn blir vittnen till ett allvarligt brott. Det är bra, och det är på tiden. Det här har många barnrättsorganisationer länge arbetat för.

I detta sammanhang är det värt att lyfta fram alla de ideella civilsamhällesorganisationer som arbetar för barns rättigheter runt om i vårt land. Tack så mycket för allt som ni gör och för att ni driver dessa frågor framåt!

Fru talman! Detta brott kommer att gå under allmänt åtal. Barnets möjlighet i dessa fall att föra sin talan och göra sin röst hörd genom särskild företrädare ökar betydligt.

Man uppskattar att fler än 200 000 barn i dag växer upp i hem där det förekommer våld. Det här sätter på olika sätt spår för livet. Förutom allt uppenbart i form av otrygghet kan det också föra med sig andra problem senare i livet. Vi som är vuxna har ansvaret att se det, upptäcka det och vidta åtgärder mot det.

Fru talman! Den förändring som gör det straffbart att låta barn uppleva brott stärker barnets ställning. Den som är ansvarig får ett eget straff till följd av det här, och barnet har även rätt till skadestånd. Grovt barnfridsbrott kommer att kunna straffas med upp till fyra års fängelse, och normalgraden kommer att kunna straffas med upp till två års fängelse. Det visar att det här är en väldigt allvarlig sak.

Fru talman! Barnkonventionen har blivit svensk lag. Vissa tyckte vid införandet att det var fel. Jag och Miljöpartiet är väldigt övertygade om att det var rätt, eftersom det på olika sätt stärker barnets ställning. Det får följdverkningar i verkligheten. De förändringar som görs i dag är långt ifrån de enda. En lång rad andra förändringar har också gjorts.

Med detta vill jag, fru talman, yrka bifall till reservation 4.

Anf. 29 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Fru talman! Jag tog i mitt anförande upp att vi i Moderaterna vill utreda införandet om ett särskilt ombud för barn. Det här har även andra ledamöter tagit upp. I den utredning som ligger till grund för propositionen föreslås att frågan om att införa en ny form av ombud för barn ska utredas. Vi tycker samma sak som utredningen, det vill säga att det finns en lucka där varken den särskilda företrädaren eller kommunens socialtjänst kan agera.

Ett sådant särskilt ombud för barn kan ges befogenheter att träda in i vårdnadshavares ställe när dessa av olika skäl saknar förmåga att uppfylla sina plikter som vårdnadshavare. Det kan exempelvis gälla ansökan om bistånd för stödinsatser, vård för traumabearbetning och, som vi nyss hörde, i vårdnadsprocesser.

Det är allvarligt att barn inte får den hjälp och det stöd de behöver. Låt oss ta traumabehandling som exempel. Barn far fruktansvärt illa, och när de blir äldre hänger skadorna med. För vissa finns de kvar under resten av livet. Både vi och Vänsterpartiet – tyvärr ännu inte Liberalerna, men jag hoppas att de kommer att stötta det här i framtiden – vill att en utredning tillsätts som ser över frågan om att inrätta ett särskilt ombud för barn.

Min fråga till Miljöpartiet som företrädare för regeringen är: Varför vill ni inte ens utreda det här? Gustaf Lantz talade mycket om att utredningsresurser skulle krävas. Är ni rädda för att för mycket utredningsresurser tas i anspråk? Barn behöver ju hjälp med det här.

Anf. 30 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Ellen Juntti för frågan och engagemanget för det här. Jag är inte rädd för att lägga utredningsresurser på saker som gör det bättre för barn i Sverige. Jag tror heller inte att det var vad Gustaf Lantz menade tidigare.

Men med det förslag som vi nu har blir det bättre. Vi tar tydliga steg åt rätt håll. Barnens möjligheter att komma till tals kommer att bli bättre än vad de är i dag. Jag ska inte på något sätt utesluta att det som Ellen Juntti tar upp från utredningen kan vara någonting att ta fasta på i framtiden. Men jag konstaterar att vi med det här förslaget tar tydliga steg framåt, vilket är bra. Sedan uppskattar jag att det finns ett engagemang i frågan. Jag ser att vi alla kommer att följa upp hur det vi beslutar i dag kommer att spelas ut i verkligheten och i praktiken framöver.

Anf. 31 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Rasmus Ling för svaret. Jag tycker att det här är ett steg åt rätt håll. Man ska inte bara klaga, utan man ska också säga när det är någonting som är bra. Jag tycker att det är bra att barn som bevittnar brott får målsägandestatus. Det är ett steg framåt.

Men jag tycker också att det är konstigt att regeringen inte tar tillfället i akt att föreslå det här särskilda ombudet, för det skulle betyda väldigt mycket för de utsatta barnen. Tänk själv – ett barn kanske får bevittna våld i hemmet år efter år efter år, men sedan finns det ingen från samhällets sida som kan besluta att det ska få traumabearbetning. Då faller ju väldigt mycket av det här. Det går inte att bara säga att det är ett brott och att en gärningsman blir dömd. Man måste också se nästa steg: När får barnet hjälp, och hur får barnet hjälp? Det får det ju inte här.

Jag tycker att det är väldigt synd att regeringen inte gör så som utredningen föreslår, för det här skulle verkligen behövas. Jag hoppas att Rasmus Ling tar med sig den här frågan och försöker påverka så att det åtminstone tillsätts en utredning, för det är viktigt att regeringen står på barnens sida i alla olika delar som behövs. Det är min förhoppning att ni återkommer med förslag om detta.

Anf. 32 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Ellen Juntti kan vara helt trygg med att jag, Miljöpartiet och regeringen kommer att följa upp barnfrågor brett. Vi kommer aldrig någonsin att slå oss till ro och känna att vi är klara, utan det måste hela tiden följas upp hur detta kan bli bättre. Det gäller inte minst eftervården och uppföljningen efter att brott begåtts mot barn eller barn bevittnat brott. Det kommer vi att ha fokus på, för barnen är det absolut viktigaste som ett samhälle ansvarar för.

Som jag var inne på i mitt huvudanförande har barnkonventionen stärkt barnens ställning. Det gör också att vi får ett tydligare uppdrag att följa upp, så att barns rättigheter gäller över alla områden. När barnkonventionen blev svensk lag ställde sig Moderaterna inte bakom det. Jag hoppas att man nu ser värdet av detta, att man kommer att acceptera att riksdagen antagit barnkonventionen som svensk lag och att man inte kommer att jobba för att den inte ska vara det.

Anf. 33 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Min fråga till ledamoten Rasmus Ling är kopplad till något jag tog upp i mitt huvudanförande. Vi har haft en pandemi som har slagit väldigt hårt mot barn. Trots det har man inte vidtagit några åtgärder för att göra en barnkonsekvensanalys, vilket är nödvändigt i alla situationer där barn berörs. Är det någonting som ledamoten Ling och Miljöpartiet har för avsikt att initiera inom en snar framtid? Det kommer att vara viktigt att få en bild av detta, så att vi kan rusta oss på rätt sätt nu när samhället förhoppningsvis öppnar. Min bedömning – detta ser man också i andra länder – är att isoleringen har påverkat våldsutsatta kvinnor och barn och att det kanske är först då vi ser konsekvenserna av vad som har hänt.

Jag vill även ta upp en annan sak. Jag delar ledamoten Lings bild av hur viktigt det är med barnkonventionen och att vi stärker barn som rättssubjekt. Jag ser också värdet och vikten av att ta det viktigaste steget, som kanske inte är att en vårdnadshavare sätts i fängelse; det viktigaste är ju att barnet inte återigen hamnar i ett ”fängelse” med en våldsutövande förälder hemma. Vi måste med betydligt större tydlighet se till att de val en vårdnadshavare gör vid utövande av våld mot barnets mamma eller barnet direkt får konsekvenser, eftersom den personen visat sig sakna förmåga att ge trygghet, närhet och omvårdnad. Jag delar bilden av att det är viktigt att få traumabehandling, men det är också viktigt att traumat upphör för att man ska kunna bearbeta traumat.

Anf. 34 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! När det gäller pandemins konsekvenser för barn delar jag oron. Jag har – det har säkert Juno Blom också gjort – tagit del av en rapport utgiven av Barnens Rätt i Samhället, där de beskriver de olika konsekvenser som uppstått för många barn i form av ökad isolering, mer våld i

hemmet och liknande. Det här är någonting som definitivt tas på allra största allvar.

Vill Juno Blom ha detaljerade svar på vad regeringen gör och planerar är det förstås bättre att gå till ansvarigt statsråd. Men jag kan understryka att det här är en av de mest prioriterade och viktiga frågorna för hela samhället. Det är definitivt något vi kommer att ha fokus på även framöver.

Anf. 35 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Jag är övertygad om att ledamoten Ling anser att det vi får kännedom om när det gäller vad som händer med barn är superallvarligt. Jag har haft många samtal med Bris. Civilsamhället självt försöker på eget initiativ vädja och vittna om utsattheten. Det gäller till exempel Unizon och verksamheter som 1000 Möjligheter, som vittnar om unga killars våld mot unga tjejer. Dem har jag stor tilltro till. Det är också därför Liberalerna driver på för att stödja civilsamhället; där tar man ett stort ansvar. Men jag syftade mer på vad vi ledamöter och framför allt regeringen kan göra. Eftersom ansvarigt statsråd, Märta Stenevi, är miljöpartist kan vi från var sitt håll försöka kämpa för att man verkligen tar ansvar för de utsatta barnen.

Den andra frågan, som jag inte riktigt fick svar på, handlar om hur ledamoten Ling ser på att utövat våld mot både barnet och mamman – oavsett om det är direkt eller indirekt har vi i dag bestämt oss för att det är våld, oavsett i vilken form det sker – ska få den viktigaste effekten i efterhand, nämligen att man ser till att detta upphör. Jag delar bilden av hur viktigt det är med traumabehandling, som flera har varit inne på. Men vi vet också att det inte går att jobba med traumabehandling om barnet är mitt uppe i ett trauma som pågår och man låter det fortsätta. Att leva med våld under lång tid skadar också barns förtroende och tillit. Det tar otroligt lång tid att bygga upp det. Min fråga är om ledamoten Ling anser – när vi nu har beslutat att bevittnat våld är ett allvarligt brott – att vi måste vara mycket tydligare med att det också ska få konsekvenser för en våldsutövande förälder.

Anf. 36 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Ja, så är det självklart. Oavsett vilket brott det gäller, men särskilt när det gäller brott mot barn, är det absolut viktigaste det förebyggande arbetet. Att bearbeta konsekvenserna är också något som måste göras, men att se till att det inte händer och att man inte kommer i den situationen är naturligtvis det absolut viktigaste. När myndigheter och andra upptäcker att det förekommer våld i hemmet måste man gripa in och se till att situationen kan upphöra.

Jag hoppas att den lagstiftning som vi antar nu i eftermiddag blir normerande på det sättet att barn i de här situationerna kommer att sättas ännu mer i centrum än vad som hittills varit fallet, så att lagändringarna får större konsekvenser än vad de innebär rent juridiskt. Det behövs ett ändrat synsätt som gör att barns rättigheter sätts ännu mer i fokus.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 19.)

§ 11 Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister

Civilutskottets betänkande 2020/21:CU17

Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister (prop. 2020/21:150)
föredrogs.

Anf. 37 EMMA HULT (MP):

Fru talman! Jag vill tacka ledamöterna i justitieutskottet för den debatt som ni just har haft om barn som bevittnar brott. Vi kommer också att debattera barnfrågor. Det är angeläget att vi tar in alla dessa perspektiv.

Antalet vårdnadstvister har de senaste åren ökat, kraftigt dessutom. Det är en tvist mellan två parter som inte är överens om sitt eller sina barn. Det är en tvist som kan hamna i domstol och som ofta leder till konflikt. Det är en tvist där barnet eller barnen alltför ofta hamnar i kläm mellan två vuxna människor som bråkar om dem. Det kan handla om barnen, men det är ofta också en rad andra frågor inblandade där barnen blir lidande.

Som en följd av den kraftiga ökningen av vårdnadstvister beslutade regeringen i juni 2014 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utvärdera 2006 års vårdnadsreform. En huvuduppgift var att undersöka hur reglerna om vårdnad, boende och umgänge tillämpas och ta ställning till om de behövde ändras för att reformens grundläggande syfte – att stärka barnrättsperspektivet – skulle uppnås.

Utredningen presenterade sitt förslag: *Se barnet!* Nu lägger regeringen fram propositionen *Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister* på riksdagens bord, och det är den vi är här i dag för att debattera.

Propositionen innehåller en lång rad förslag om att stärka barnets rätt och att se barnrättsperspektivet i vårdnadstvister. Bland annat föreslås åtgärder som innebär att barnets rätt till information och till delaktighet stärks, att förutsättningarna för föräldrarna att nå samförståndslösningar genom informationssamtal förbättras och att skyddet för barn som riskerar att fara illa ska stärkas. Civilutskottet föreslår att riksdagen säger ja till regeringens förslag. Huvuddelen av lagändringarna ska börja gälla den 1 juli redan i år medan den nya lagen om informationssamtal ska börja gälla den 1 januari 2022.

Fru talman! Men vi är såklart inte överens om allt. I betänkandet finns tre tillkännagivanden där utskottet uppmanar regeringen att

- göra en översyn av vilka kunskapshöjande åtgärder som kan behövas för att personer som arbetar med familjerättsliga frågor ska få bättre kunskap
- se över frågan om utökade möjligheter för socialnämnden att hämta in uppgifter utan en vårdnadshavares samtycke
- se över hur vårdnadsutredningar kan kvalitetssäkras även i övrigt.

Vi kommer garanterat att få höra mer om dessa tillkännagivanden, eftersom det är ledamöter som är representerade här i dag som står bakom dem. Jag väljer att kommentera det första. Där har vi en reservation från S, V och MP. Jag ställer mig bakom reservation 17. Jag stöder givetvis samtliga av våra reservationer i betänkandet, men för att vinna tid yrkar jag bifall endast till reservation 17.

Prot. 2020/21:127

26 maj

-----

*Ett stärkt barnrätts-
perspektiv i vårdnads-
tvister*

Det är givetvis viktigt att yrkesverksamma som hanterar familjerättsliga frågor har rätt kompetens för det. Vi konstaterar att det genom detta lagstiftningsärende införs nya kompetenskrav för medlare i syfte att skapa förutsättningar för fler lyckade medlingsuppdrag och därmed fler samförstånds lösningar.

När det gäller domare framgår det också av propositionen att det finns en medvetenhet inom domstolarna om behovet av särskild kunskap och utbildning, och många domstolar ordnar interna utbildningar inom olika rättsområden. Domare erbjuder också ett brett utbud av utbildningar och kompetensutveckling i frågor om vårdnad, boende och umgänge genom Domstolsakademins kurser i familjerätt.

När det sedan gäller familjerättssekreterare finns det både föreskrifter och allmänna råd som reglerar frågan om kompetens. Vi konstaterar vidare att regeringen noga följer utvecklingen inom bland annat det familjerättsliga området och att det pågår ett omfattande arbete genom bland annat olika utredningar och myndighetsuppdrag. Enligt vår mening är det därför inte nödvändigt att riksdagen tar något initiativ i denna fråga. Därför har vi också en reservation.

Avslutningsvis vill jag säga att detta är en fråga som vi kommer att fortsätta att jobba med och fortsättningsvis kommer att följa noga. Det finns en rad olika föreningar, aktörer och berörda som har varit i kontakt med säkerligen oss allihop och kommit med viktiga inspel i processen framåt. Jag vill tacka för den dialog som vi har med berörda organisationer.

Jag kan lova att jag och Miljöpartiet kommer att följa dessa frågor noga. Det är inget barn som ska fara illa för att två vuxna människor inte kan komma överens.

Anf. 38 ELIN LUNDGREN (S):

Fru talman! I dag debatterar vi *Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister*. Den här frågan är viktig för många, och den gör ont för många. Vi ser att antalet vårdnadstvister ökar, och vi vet att det är förenat med mycket smärta för alla inblandade. Det har jag en väldigt stor respekt för. Att lyssna till människor som berättar om hur det är att vara i tvister om sina barn lämnar ingen oberörd. Att lyssna till barn som berättar om hur föräldrar bråkar är ännu värre.

Det här är bland det svåraste i politiken, att stifta lagar om det rent mellanmännsliga och det som går så djupt i oss. Som Emma Hult sa baseras förslagen på utredningen *Se barnet!* som hade i uppgift att utvärdera 2006 års vårdnadsreform men också att lägga fram förslag på förbättringar, och det med fokus på barnets rätt. Fokuset är alltså på barnet, barnens rättigheter och hur de ska kunna må bra.

Jag har mött representanter för flera olika organisationer och andra instanser som jobbar med perspektiv på den här frågan och företräder lite olika intressen. Jag har också träffat familjerätter i flera kommuner, och alla vi politiker har lyssnat på forskare på området.

Väldigt summariskt är bilden som jag har fått att det är mycket sannolikt att i de fall det pågår en stark konflikt mellan föräldrar som aldrig tenderar att ta slut finns det också andra problem. Det kan vara psykisk ohälsa, missbruk, ekonomiska problem, våld eller en historik att själv ha föräldrar som har bråkat om samma sak. Det försvårar naturligtvis hela situationen.

Flera som jobbar på familjerätterna har påpekat att många av de här föräldrarna har en livssituation som skulle behöva ett helhetsgrepp, men att det sättet att arbeta inte riktigt finns i dag. Det förvånar inte. Så ser det ut på många områden där människor far illa. Det beror sällan på en enda orsak som är lätt att åtgärda. Problem är ofta komplexa, och vi saknar redskap för helheten. Där har vi politiker en stor läxa att göra.

Men det här handlar främst om barn. Vad ska vi göra för att stärka barnets rätt att få en bra tillvaro? Det handlar inte om hur vi bemöter föräldrarnas önskemål, för de är i sammanhanget sekundära. Jag hör att det finns en stor klyfta i åsikterna om i vilken mån barn ska få säga sin mening.

I det här arbetet har jag stött på personer som på fullt allvar inte tycker att barn kan ha någon uppfattning om hur deras tillvaro ska se ut, för att de är för unga för att förstå sitt eget bästa. Det har exemplifierats med så stora barn som tolvåringar. Det har gjort mig väldigt konfunderad över hur de personerna ser på barn.

Det finns gott om sammanhang när barn behöver vägledning. Det gäller när tänder ska borstas, att vantar ska på när man fryser och att godis är en jättedålig frukost. Men att tro att barn inte vet hur de mår och vad och vilka som får dem att må bra när det handlar om frågor om umgänge med vuxna är att se barn mer som en sak än som en individ.

Barn har rätt till båda sina föräldrar, säger vi. Det stämmer, om barnet vill det. Men det finns barn som på goda grunder inte är ett dugg intresserade av att umgås med den ena föräldern för att de känner att de inte mår bra av det.

Det finns också föräldrar som verkligen gör allt de kan för att peppa till häng med den andra föräldern inför dennes vecka eller helg men som ser att barnet är gråtigt och skakigt när det närmar sig. Kanske låser barnet in sig – jobbigt läge.

Barn ska få chansen att berätta om vad de vill, *om* de vill. Vill de inte behöver de inte. Barn ska också få prata om det utan vårdnadshavares samtycke och utan vårdnadshavares närvaro. De har också rätt att få information om vad som händer.

Ibland kommer det upp i debatten att föräldrar skulle påverka sina barn åt ett eller annat håll. Och så är det förmodligen i olika grad eftersom alla vuxna runt ett barn påverkar barnet. Att då låta barnet få tala fritt utan att ha vårdnadshavare nära blir grundläggande.

Nu heter det ”förmågan att samarbeta” när det kommer till föräldrarna. Det vi nu föreslår är att domstolen i stället särskilt ska fästa avseende vid föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov främst och att ta ett gemensamt ansvar. Det är en viktig förskjutning, som också är tänkt att vara mindre konflikt drivande.

För att föräldrar ska få gå till domstol måste de först ha deltagit i ett så kallat informationssamtal. Det har nämligen visat sig att många saknar kunskap om de här processerna, om vilka möjligheter som finns och om vad konsekvenserna blir för barnet när föräldrarna träter i domstol. Det är därför mycket troligt att fler föräldrar än i dag kan hitta lösningar för barnet utan att gå till domstol om de får detta klart för sig.

Eftersom tid går långsammare i barns liv är det en viktig sak att vi inför en lagstadgad tidsgräns på fyra månader för utredningarna. Det införs också nya kompetenskrav för medlare och ett stärkt sekretesskydd för uppgif-

ter som lämnas till en medlare för att skapa förutsättningar för fler lyckade medlingsuppdrag. Så kan vi också nå fler samförståndslösningar.

Jag vill också säga något om barn som far illa. Som jag antydde tidigare visar forskning att i starka konflikter om barn förekommer ofta våld. Det är känt. I min hemkommun Gävle gjordes en sådan kartläggning för kanske 15 år sedan som visade att det i pågående vårdnadskonflikt var vanligare att det hade förekommit våld än att det inte hade gjort det.

Regeringen säger i propositionen att det finns mer att göra för dem som utsätts för våld i nära relationer och särskilt för barn som utsätts för eller bevittnar våld. Regeringen berättar också vad man kommer att göra.

Så här kommer det alltid att vara med de här frågorna; det kommer alltid att behöva vridas ytterligare i systemet när vi får mer kunskap eller när samhällets syn på frågorna ändrar sig. Nu tar vi det här steget: att ytterligare sätta barns behov i centrum. Det är jag väldigt stolt över.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vår reservation 19 men står givetvis bakom alla våra reservationer.

Anf. 39 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M):

Fru talman! Jag står bakom Moderaternas samtliga reservationer i ärendet, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 15.

Barnets bästa – ord som lyckligtvis har blivit ett mantra när vi nu hanterar nya lagförslag på familjerättens område. Ett tydligt fokus på just detta bör vara en självklarhet och en ledstjärna för ett samhälle som vill värna om sina minsta och svagaste och försäkra dem en trygg uppväxt.

Dagens förslag från regeringen är till stor del ett resultat av ett tillkännagivande från 2017, där riksdagen gav regeringen i uppdrag att förbättra lagstiftningen vid vårdnadstvister för att säkra att det faktiskt är barnet som står i centrum och inte föräldrarnas konflikt. Tillkännagivandet handlade också om att dämpa konfliktnivån för att försöka hitta lösningar innan man tar sin tvist till rättegång.

Den nuvarande lagstiftningen har haft fokus på föräldrarnas förmåga att samarbeta. Nu skiftar fokus till föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov främst. Detta är, fru talman, en förflyttning som kanske inte omedelbart känns så stor men som får konsekvenser för vad som ska väga tyngst när en vårdnadsvist ska avgöras, nämligen barnets bästa och barnets behov.

Mycket är bra i det förslag som har lagts fram; det får jag säga. Det är absolut ett steg i rätt riktning, men det finns fortfarande delar som borde ha tagits i beaktande och där man borde ha gått längre.

Att riksdagen inte anser att regeringen har kommit hela vägen till mål vittnar dagens tre tillkännagivanden om. Det är tillkännagivanden som handlar om vilken kompetens de som arbetar med tvistefrågorna ska ha, om möjligheterna att hämta in uppgifter utan vårdnadshavarens samtycke och om hur man kvalitetssäkrar.

Fru talman! Dagens tillkännagivande om kompetensfrågor grundar sig i att även om vi delar regeringens åsikt att behovet av kompetenshöjande åtgärder inom domstolen är tillgodosett anser vi att behovet finns också inom socialtjänsten. För att barnrättsperspektivet ska få fullt genomslag i praktiken krävs att alla yrkesverksamma som ska tillämpa regelverket har rätt förutsättningar. De flesta beslutsunderlag är redan i dag bra, men vi anser att det finns ett övergripande behov av kunskapshöjning.

Det andra tillkännagivandet handlar om möjligheten att hämta in uppgifter utan vårdnadshavares samtycke. Dagens lagförslag, som lyfter fram barnets delaktighet, gör det möjligt för socialnämnden att höra barnet utan vårdnadshavaren. Denna förändring välkomnar vi.

Vi anser också att de nya reglerna om uppgiftsskyldighet som innebär att uppgifter ska kunna lämnas mellan olika socialnämnder är bra. Men det räcker inte riktigt. Civilutskottet, i likhet med socialutskottet, ser att det kan finnas ett behov av sekretessbrytande regler eller möjligheter för att hämta in uppgifter även i övrigt. Om ambitionen är att barnets bästa ska ligga till grund för beslut är det angeläget att vi har ett regelverk som möjliggör att all relevant information finns tillgänglig.

Fru talman! Dagens tredje tillkännagivande får regeringen då vi anser att det finns ett behov av att kvalitetssäkra socialnämndernas utredningar. Det finns i dag ett antal allmänna råd, som vi också har hört min kollega från regeringssidan säga, om socialnämndens ansvar.

Men det räcker inte. Även om vårdnadsutredningar generellt är av god kvalitet kan kvaliteten skifta, och det finns utvecklingsområden. Detta är något som regeringen själv nämner i budgetpropositionen för 2021, där vi kan läsa: Kartläggningar inom området kunskapsstyrning visar att det fortfarande saknas kunskap om till exempel evidensbaserade metoder inom socialtjänsten.

Socialnämndernas utredning är ett mycket viktigt underlag för domstolarna. En sådan utredning måste därför alltid hålla hög kvalitet och ha ett tydligt barnperspektiv. Fokus bör ligga på barnets bästa – inte på föräldrarnas konflikt.

Fru talman! Slutligen vill jag lyfta fram några saker som vi moderater gärna hade sett fanns med i lagförslaget.

Det första är att informationssamtal bör ersättas med medling när så är möjligt och att det i större utsträckning bör tillämpas före stämning i domstol. I likhet med flera remissinstanser befarar vi nämligen att den nya ordningen med obligatoriska informationssamtal inte kommer att uppnå sitt syfte.

Inte heller är det tillräckligt att en domstol kan förorda samarbetsamtal och medling mellan föräldrarna eftersom detta förutsätter att en talan vid domstol redan är väckt. Medlingen ska vara ett verktyg för att hålla nere konfliktnivån och undvika att vårdnadstvister hamnar i domstol.

Fru talman! Enligt det nya förslaget om obligatoriska informationsamtal ska sådana ha ägt rum inom ett år före det att ett yrkande kan framställas i domstol. Vi anser att det är bra att man har en tidsfrist, men vi anser dock att en frist på sex månader skulle vara att föredra eftersom en sådan frist i större utsträckning skulle verka avhållande på benägenheten att väcka talan i domstol. Dessutom, fru talman, är redan sex månader utifrån barnets perspektiv en lång tid.

Fru talman! Mamma och pappa är oftast de två viktigaste personerna i ett barns liv, men där kan finnas andra. Det kan vara mor- eller farföräldrar eller bonusföräldrar. Dagens familjekonstellationer kan se väldigt olika ut, och det måste lagstiftningen ta hänsyn till.

Enligt gällande reglering har barnets vårdnadshavare ett ansvar för att barnets behov av umgänge med någon som står barnet särskilt nära tillgodoses. Om vårdnadshavaren inte tar sitt ansvar, och barnet vägras um-

gänge, kan socialtjänsten eller domstolen gripa in. Men signalerna är att möjligheten att gripa in när det inte fungerar tillämpas mycket sparsamt.

Vad är då syftet med en lagstiftning som inte används? Uppnås då lagstiftningens mål? Kan barnet känna sig trygg med att det inte förlorar kontakten med sina sociala föräldrar eller mor- och farföräldrar?

Just nu pågår en utredning som ska titta på dessa frågeställningar, och det är bra. Vi förväntar oss att regeringen när utredningen redovisas nästa år gör de ändringar i lagen som måste till för att säkra barnets rätt till de människor som är viktiga i barnets liv, uppväxt, trygghet och framtid.

Anf. 40 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Även jag vill börja med att säga att jag givetvis står bakom alla våra reservationer. Jag yrkar dock bifall endast till reservation 3.

Sverigedemokraterna har en delvis annan syn än regeringen på vårdnadstvister. Vi vill helst att vårdnadstvisterna hålls utanför domstolerna så långt det är möjligt. Vi har tittat väldigt mycket på Norges lösning med så kallad mekling, vilket är en sorts medling helt utanför domstolen. Vi kallar det familjemedling i vårt förslag. Jag tror att det finns en övertro på att domstolar och av domstolen utsedda medlare ska kunna lösa konflikter mellan vuxna individer som själva misslyckats med att lösa samma konflikter, särskilt när konflikten först fått gro ordentligt under några år.

Vi tror på att komma in tidigt, när det står klart att föräldrarna ska flytta isär, när skilsmässan är ett faktum. Min erfarenhet är att de allra flesta vuxna föräldrar då vill komma överens om hur man ska lösa vårdnaden, då när de flesta tänker att det här i alla fall inte ska drabba barnen.

Om man kommer in innan vi blivit ovänner om uppdelningen av boendet och om vem som egentligen har mest nytta av bilen, innan min före detta har skaffat en ny partner, en märklig individ som ska umgås med mina barn, och innan vi har blockerat varandra på Facebook blir det betydligt lättare att prata om barnen. Då blir de allra flesta föräldrar överens om vårdnaden. När man är överens skriver man ned exakt vad man är överens om tillsammans med familjemedlaren. Då har man något att gå tillbaka till när osämjan tilltar och påfrestningarna så småningom kommer.

Vi har i dag valt att inte stödja Moderaterna och Kristdemokraterna i deras inställning, då den snarast bygger på den finska modellen. Även om vi nog tror att den finska modellen är bättre än regeringens modell väljer vi att i nuläget hålla oss till vårt förslag om familjemedling. Mer medling är vi ju faktiskt överens om, men helst utanför domstolen om ni frågar mig.

Fru talman! När jag först kom in i riksdagen 2014 placerades jag i den utredning som fick namnet 2014 års vårdnadsutredning. Ny och naiv som jag var trodde jag på förändring och på att det utredningen skulle komma fram till skulle genomföras skyndsamt.

Mycket av det som diskuterades och föreslogs i *Se barnet!*, som utredningens slutprodukt senare kom att döpas till, är tyvärr lite urvattnat i dag och till viss del även förvanskat. Diskussionerna om vikten av barnets behov av båda sina föräldrar och om att föräldrar som förstår barnets behov av den andra föräldern ska premieras har i princip helt försvunnit på vägen. Utredningen föreslog en skrivning, men regeringen gjorde om denna och plötsligt är tolkningen inte lika självklar. Det är tråkigt, kan jag tycka, framför allt för de barn som eventuellt skulle drabbas om tolkningen inte

längre blir så som utredningen faktiskt hade tänkt. Hur det kommer att fungera i praktiken återstår dock att se.

Fru talman! Jag vill också komma in på de tre tillkännagivanden som föreslås. Det ena handlar om utbildning av dem som arbetar med familjerättsliga frågor, alltså framför allt socialtjänsterna runt om i Sverige. Det andra handlar om att socialnämnden ska ha möjlighet att hämta uppgifter utan vårdnadshavarens samtycke. Det tredje handlar om att vårdnadsutredningar ska kvalitetssäkras och då helst bli enhetliga och evidensbaserade, som det heter.

Varje kommun har i dag själv möjlighet att sätta upp hur man ska göra detta. Det behövs bättre riktlinjer. Jag själv ligger bakom partiets familjerättskonferenser, som vi har hållit årligen fram till det att pandemin bröt ut. Sedan har det tyvärr inte blivit några fler familjerättskonferenser; det får vi återuppta när pandemin så småningom klingar av. Vi har dock på samtliga de familjerättskonferenser vi haft pratat om just behovet av utbildningar i socialtjänsten, behovet av att kunna inhämta uppgifter utan vårdnadshavarens samtycke och behovet av evidensbaserade utredningsmetoder. Därför är det extra glädjande att vi tillsammans kan skicka ett tillkännagivande till regeringen om detta i dag.

Nu vet jag ju att tillkännagivanden till regeringen inte är något som föranleder någon omedelbar förändring. Snarare läggs de på hög och avvakts för lång tid framöver. Men till alla som lyssnar vill jag säga: Ha förtröstan! Det är inte så långt kvar till nästa val, och när vi väl har passerat det valet är detta faktiskt tre saker som ett antal partier nu har skrivit under på och som vi kan fortsätta att driva tillsammans.

Anf. 41 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Vårdnadstvister och barns rättigheter i sådana är en otroligt komplex och svår fråga. Det finns alltid flera bilder i en vårdnadsvist. Det är barnens bild, det är den ena förälderns bild, det är den andra förälderns bild och det är andra sociala vuxna med flera som har olika bilder. Därför är det otroligt viktigt att vi har den här typen av debatter och diskussioner, både här i kammaren och med människor utanför den här kammaren. Det viktigaste är att hitta ett sätt att komma framåt så att vi hela tiden ser till: Vad är det som är barnets bästa? Hur ska barnet kunna komma till tals och få vara med och påverka sin egen framtid?

Det är med stolthet jag står här i dag med tanke på de tillkännagivanden till regeringen som föreslås, vilka flera redan har varit inne på. Jag är väldigt glad att så många har kunnat samlas runt några av de förslag som kommer från Centerpartiet men också runt förslag från andra partier. Det handlar om en kunskapshöjning. Framför allt måste vi hitta sätt att samtala med barn. Hur samtalar vi med barn på rätt sätt, så att det blir barnets bild vi får fram i samtalen och inte olika vuxnas perspektiv? Det krävs en särskild kompetens för att kunna ha den typen av samtal. För återigen: Vems berättelse är det som är den mest sanna?

Ett tillkännagivande handlar om evidensbaserade metoder, för att vi ska ha ett enhetligt sätt att arbeta och för att få svar på de här frågorna. Varje situation kan ha flera olika svar på varför ett barn agerar och säger som det gör eller varför en vuxen agerar och säger som den gör. Därför är det viktigt att hitta ett sätt att verkligen få fram det som är fakta i det ärende det gäller.

Med det ska jag inte säga att det inte sker några faktabaserade utredningar över huvud taget i dag, för det gör det. Det finns väldigt många bra utredningar, och det görs ett mycket bra arbete. Men vi behöver säkerställa att det alltid sker i alla situationer.

Ytterligare ett tillkännagivande handlar om att kunna ha sekretessbrytande bestämmelser i olika situationer, dels att man kan få inhämta uppgifter utan vårdnadshavarens samtycke, dels att man kan få prata med andra referenspersoner i dessa utredningar för att få fram, återigen, vilken bild som är viktigast för barnet.

Det är också viktigt att man säkerställer barnets rätt till andra viktiga vuxna. Det handlar om sociala föräldrar, det handlar om far- och morföräldrar och det kan också handla om andra vuxna som finns i barnets närhet.

När vi pratar om kunskapshöjning handlar det, som andra varit inne på, om rättsväsendet och om dem som jobbar inom socialtjänsten. Men jag tror också att vi behöver hjälpa och stärka våra socialnämndspolitiker i frågor om hur man säkerställer barns rätt att komma till tals.

Fru talman! Det jag har pratat om nu finns det en möjlighet att göra verklighet av om regeringen tar sig an de tillkännagivanden som riksdagen nu lämnar och som bland annat kommer från Centerpartiets förslag.

Men självklart är jag inte nöjd i de här frågorna. Det jag också saknar är ett helhetsperspektiv från regeringen när det gäller de här frågorna. Det pågår ett stort arbete även inom socialutskottet där man pratar mycket om barns rätt och vad som är barnets bästa när det gäller lagen om vård av unga. Vi måste ha en lagstiftning som hänger ihop, och det gäller både LVU, socialtjänstlagen och det som debatten tidigare handlade om, nämligen barn som brottsoffer.

Regeringen behöver återkomma rörande detta och ta tag i den utredning som kom gällande barnkonventionen. Vad behöver vi förbättra i lagstiftningen så att vi verkligen lever upp till barnkonventionen?

Obligatoriska samarbetsamtal är ett förslag i det här betänkandet som ser ut att vinna kammarens gehör i dag. Det är ett steg på vägen, men jag vill ha det till att det ska handla om obligatorisk medling. Vi ska inte ha några barn i domstolen om vi inte verkligen måste det. Det handlar om att den som genomför de här medlingarna måste ha rätt kunskap men också om att det ska finnas en person som kan stå för barnens perspektiv och ha kunskap inom exempelvis barnpsykologi för att stärka barnets perspektiv i samtalen och se till att det inte ens behöver komma till domstolen.

Jag vill komma in på ytterligare en sak som gör den här frågan så stor, svår och komplex som den är, och det är när det finns anklagelser om våld i en vårdnadstvister – oavsett om det handlar om fysiskt eller psykiskt våld.

Vi måste hitta ett sätt så att den processen hanteras vid sidan om processen om vårdnadstvister. De processerna är nära anknutna, men de ska inte hanteras tillsammans. Vi måste säkerställa att barn inte riskerar att vara med föräldrar som inte är tillräckligt goda föräldrar. Men vi får inte heller ha en process som gör att barnet inte kan ha en kontakt med en förälder som är tillräckligt god. Därför är det otroligt viktigt att hitta ett sätt att gå vidare så att det här blir två särskilda processer. Återigen, det här är en väldigt komplex fråga.

Fru talman! Jag är glad och stolt över att vi har några tillkännagivanden som kan göra att vi tar steg framåt och att de kommer från Centerpartiets

förslag tillsammans med andra partier. Det handlar om kunskap, utredningsmetoder och samtal med referenspersoner.

Jag vill, som sagt, att regeringen återkommer och har ett helhetsperspektiv på detta för att få allt att bli för barnets bästa. Det finns några bitar kvar.

Jag står bakom alla våra reservationer och tillkännagivandena och yrkar bifall till reservation nummer 2.

Anf. 42 JON THORBJÖRNSSON (V):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 12.

I Sverige finns en stor politisk enighet om att barns villkor och barnens bästa ska komma i första hand. Att barn har samma människovärde som vuxna men samtidigt behöver särskilt stöd och skydd ställer de flesta upp på. Ändå finns det barn som far illa i Sverige. Det räcker alltså inte med politisk enighet kring de stora konventionerna, och det räcker kanske inte alltid med lagar. Det handlar också om prioriteringar av de ekonomiska resurserna, om viljan och förmågan att lyssna på barnen och ge dem inflytande och om att frågan om barnens rättigheter ska finnas högt upp på den politiska dagordningen.

Frågan om mäns våld mot kvinnor är i allra högsta grad aktuell. Flera fall med dödlig utgång på kort tid har gjort att frågan hamnat i mediernas strålkastarljus. Det är ett våld som är förfärligt och som drabbar många. Det uppenbara är kvinnorna som drabbas, men i de fall där det finns barn med drabbas de också hårt.

Till exempel har sedan 2000 över 250 kvinnor i Sverige dödats av en man som hon har haft en relation med. I många av fallen har det funnits barn i hemmet eller nära intill när det hände.

Men många barn får tyvärr även uppleva hur en förälder, i de allra flesta fall mamman, misshandlas både fysiskt och psykiskt under lång tid. Det grova våldet kommer sällan som en blixt från en klar himmel, utan det handlar om en lång process där hon sakta men säkert bryts ned av ett eskalerande användande av både psykiskt och fysiskt våld. Det börjar inte med en grov misshandel med knivar och järnrör.

Fru talman! Det innebär en stor risk för barns psykiska hälsa att tvingas uppleva våld i hemmet. I ett arbete inför 2006 års vårdnadsreform framhöll Brottsoffermyndigheten att barn drabbas väl så allvarligt när de upplever våld i sin närmiljö som när de själva blir utsatta för det.

Grunden för bedömningen av barnets bästa i nuvarande lagstiftning behålls oförändrad i regeringens förslag. Därmed ska den fortsatt allra viktigaste aspekten när barnets bästa bedöms vara risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller far illa, enligt föräldrabalken.

Här finns också barnkonventionen som numera är svensk lag och som i artikel 9 markerar att barn principiellt har rätt till båda sina föräldrar, utom då detta strider mot barnets bästa. Och i artikel 19 markeras ansvaret för varje konventionsstat att vidta åtgärder för att skydda barnet mot alla former av fysiskt och psykiskt våld, skada eller övergrepp – också i relation till föräldrarna.

Därför är det problematiskt när det mot båda föräldrarnas vilja ska kunna dömas till gemensam vårdnad i regeringens förslag eller när ena

parten har blivit utsatt för fysiskt eller psykiskt våld. Det kan inte ligga i barnets bästa med gemensam vårdnad under sådana omständigheter.

Fru talman! Kvinnor och barn ska inte tvingas in i samarbeten med en person som utsatt dem för våld. Det kan inte likställas med samarbetssvårigheter. För många handlar det om en kamp på liv och död och om sina barns välmående. Viljan att skydda sig själv och sitt barn ska inte klassas som samarbetssvårigheter och för en redan utsatt person kunna resultera i förlorad vårdnad.

Flera remissinstanser, bland annat Barnombudsmannen, Stiftelsen Allmänna Barnhuset och organisationen Unizon avstyrkte också förslagen om gemensam vårdnad i sina remissvar mot bakgrund av såväl forskning som egna kontakter med barn.

Vänsterpartiet anser att domstolen inte ska kunna besluta om gemensam vårdnad om båda föräldrarna motsätter sig detta. Domstolen ska inte heller kunna besluta om gemensam vårdnad mot en förälders vilja i de fall där en förälder har utsatt den andra föräldern eller barnet för våld eller övergrepp.

Fru talman! I regeringens proposition föreslås att en ny bestämmelse om barnets rätt att få information och komma till tals i frågor om vårdnad, boende och umgänge ska införas i föräldrabalken i syfte att förbättra förutsättningarna för barns delaktighet.

Vänsterpartiet välkomnar regeringens förslag om att öka barns möjlighet att få sin röst hörd. Men när föräldrarna tvistar om vårdnad, boende eller umgänge i domstol företräds de vanligtvis av var sitt ombud. Ofta handlar sedan den rättsliga processen om att skipa rättvisa mellan de båda föräldrarna.

För att barnets rätt och att principen om barnets bästa verkligen ska tas på allvar menar vi att barn bör ha rätt till ett juridiskt ombud som är till bara för deras skull och för att se till att barnen blir lyssnade på. Många barn upplever att de inte får komma till tals och deras vilja inte är viktig. De känner också att de inte fått tillräckligt med information och är osäkra på vilka konsekvenser deras agerande kan få.

Det är inte ovanligt att en vårdnadstvist blir en väldigt jobbig upplevelse för ett barn som redan befinner sig mellan stridande föräldrar. Då är det viktigt att ha en person som ser till barnets bästa och finns där genom hela processen och som barnet kan bygga en relation till.

De skäl som har förts fram mot att ge barnet ett eget ombud är bland annat att barnet skulle fara illa av att involveras i rättsprocessen och att det skulle kunna förstärka konflikten mellan föräldrarna eller försvåra hanteringen av ärendet med en tredje part. Men det handlar om barnets bästa, och då borde varje barn få rätt till ett eget juridiskt biträde i alla mål om vårdnad, boende och umgänge. Det är något som flera remissinstanser, till exempel Rädda Barnen och Barnombudsmannen, har tryckt hårt på.

Fru talman! I augusti förra året gjorde *Ekot* på Sveriges Radio en granskning av vårdnadstvister. De granskade 144 vårdnadstvister, och i många hade föräldrar som dömts för våldsbrott inom familjen fått vårdnad om eller umgänge med barnen utan att domstolarna gjort en dokumenterad riskbedömning.

Om det finns uppgifter om att barn kan fara illa, till exempel genom övergrepp, ska domstolen enligt lag göra en riskbedömning vid vårdnads-

tvister. Domstolen ska då ta ställning till om det kan vara en fara för barnen att en förälder har vårdnad eller umgänge.

I 133 av fallen fanns det uppgifter om våld eller andra risker, men i nästan tre fjärdedelar av dem saknades dokumenterad riskbedömning. Det är naturligtvis ett problem när en sådan del i en dom inte finns med. Väns-terpartiet menar att ett särskilt barnprotokoll borde upprättas som en bilaga till domen, en checklista där det ska framgå till exempel att riskbedömning har gjorts, att läkarundersökning har genomförts eller att samtal med bar-net har ägt rum.

I ett av fallen i granskningen hade en pappa som var dömd för över 15 hot- och våldsbrott fått rätt till umgänge trots att han till och med blivit dömd för brott just i samband med umgänge. Detta gjordes utan dokumen-terad riskbedömning.

Meningen är inte att styra hur domstolarna ska motivera sina domar utan att garantera att barnets bästa ska beaktas. Obligatoriska barnproto-koll ska stärka principen om barnets bästa och fungera som stöd för rättens ledamöter. Det ska bli tydligt hur domstolarna motiverar sina beslut och ställningstaganden med barnets bästa för ögonen.

Anf. 43 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Visst är det svårt att sätta sig in i en annan människas si-tuation, att försöka förstå hur den andra personen har det och känner och vad den tycker är viktigt och att ha en objektiv syn på vad som behöver göras för att den personen ska må bra. Att göra denna övning med en helt främmande människa är ju näst intill omöjligt. Det är väl däremot lättare att göra tankeövningen om det gäller ens partner, som man älskar, vill allt väl och har levt tillsammans med under en längre period.

Men denna vilja att försöka förstå den andra personens behov verkar i många fall försvinna när det handlar om vårdnadstvister. De egna behoven, de egna möjligheterna och de egna känslorna blir i många fall viktigare än den tidigare partners behov eller till och med de egna barnens behov. Jag menar att vägen framåt i vårdnadstvister är att fortsätta ha den synen – vad är viktigt för den andre, vad är viktigt för mitt barn och vad finns det för behov som vi gemensamt kan se och lösa och ha det som möjlighet.

Jag menar att de som oftast kommer i kläm i alla juridiska vårdnads-tvister faktiskt är barnen. De hamnar i en situation som de inte är skuld till och många gånger kanske inte heller förstår. Därför är jag glad att den nya regleringen innebär att det i fortsättningen ska fästas särskilt avseende vid föräldrarnas förmåga att sätta barnets behov främst och att ta gemensamt ansvar i frågor om barnet i stället för, som i dag, vid föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som rör barnet. Det är två helt skilda saker. Jag är väldigt glad att vi ändrar det.

Barnets bästa ska vara avgörande för alla frågor om vårdnad, boende och umgänge. Att sätta barns bästa i främsta rummet innebär att biologiska föräldrars rättigheter faktiskt får stå tillbaka. Barnkonventionen har blivit svensk lag, och den innebär precis det.

Jag vill försöka lyfta fram ett av förslagen som vi stöder tillsammans med andra partier. Det gäller att det i stället för obligatoriskt informations-samtal ska vara obligatoriskt medlingsförfarande. Vi vet alla att den som går på informationssamtal tar emot informationen men att det inte nödvän-digtvis behövs någon aktivitet från den som tar emot informationen. Men

medling, menar jag, kräver inte bara informationsinhämtande utan även aktivitet och ställningstagande från personen. I bästa fall leder medlingen fram till ett resultat som parterna kan tycka är okej även om de inte får exakt som de önskar. Konflikten kan givetvis kvarstå efter ett medlings-samtal, men det är större sannolikhet att den blir löst på det sättet än genom ett informationssamtal.

Min ingång i detta är att de ärenden inom vårdnadstvister som går till rätten är ett misslyckande. Som tidigare förtroendevald i socialnämnd kan jag konstatera att dessa ärenden är de svåraste och att de har en tendens att öka i problematik om man inte på ett tidigt stadium lyckas få till en dialog och flytta fokus från sig själv till den tidigare familjens situation. Den som drabbas mest av en utdragen process till rätten är barnet som kommer i kläm.

I likhet med flera remissinstanser befarar vi att den nya ordningen med obligatoriska informationssamtal inte i tillräckligt stor utsträckning kommer att leda till att man når det önskade syftet, eftersom den inte är inriktad på konfliktlösning, och det krävs allt som oftast mer omfattande insatser än bara ett informationssamtal. Vi anser därför att ordningen med informationssamtal bör ersättas med obligatoriskt medlingsförfarande, som ska utföras av personer med kunskaper om juridik och om barns utveckling. Föräldrarna ska även få grundläggande information om hur en vårdnadsprocess går till, hur processen påverkar barnet och vad processen innebär i fråga om tidsramar, kostnader och utfall.

De lagförslag som finns i betänkandet syftar till att säkerställa barnets rätt och delaktighet i processen samt kommer att leda till att barnets perspektiv och rättigheter stärks. Det är bra. Det är dock inte tillräckligt för att fullt ut garantera barnets bästa och barnets rätt att komma till tals. Risken är uppenbar att domstolsförhandlingarna handlar mer om föräldrarnas situation och behov än om barnets behov och att man inte får höra barnets synpunkter.

När föräldrarna tvistar om vårdnad, boende eller umgänge i domstol företräds de vanligtvis av var sitt ombud. I likhet med flera remissinstanser anser vi att det är rimligt att det införs en rätt till eget juridiskt ombud eller biträde för det barn som är föremål för föräldrarnas tvist. Barnets ombud eller biträde ska vara frikopplat från föräldrarna och deras ombud samt ha särskild kompetens för sitt uppdrag. Jag menar att det är det enklaste sättet att säkerställa att barnets åsikter kommer fram.

Om vi anser att det är konfliktfyllt att ha två vårdnadshavare som bråkar bör det inte inrättas fler än två vårdnadshavare. Vårdnadshavare har ett särskilt ansvar för att gemensamt fatta viktiga beslut. Med fler än två vårdnadshavare ökar risken för konflikter. Därför bör vi även fortsättningsvis ha högst två vårdnadshavare. Det har vi kristdemokrater en reservation om.

Vi kristdemokrater står även bakom de tre förslag om tillkännagivanden som flera har talat om förut. Men jag vill yrka bifall till endast reservation 8.

Anf. 44 JUNO BLOM (L):

Fru talman! Syftet med denna debatt är att skapa bättre förutsättningar för föräldrar att nå samförståndslösningar vid vårdnadstvister och att stärka skyddet för barn som riskerar att fara illa. Liberalerna har länge arbetat för att barn i olika avseenden ska ses som individer. Barn ska er-

kännas, respekteras och skyddas som rättighetsbärare. Barn är individer med personligheter, egna behov och egna intressen och har rätt till sin personliga integritet.

Är då detta en proposition där alla barns rätt sätts i främsta rummet? Vi ser positivt på regeringens ambition att integrera ett stärkt barnrättsperspektiv i handläggningen av vårdnadstvister. Men vi är inte nöjda. De våldsutsatta barnens särskilda utsatthet beaktas inte i tillräckligt stor utsträckning. Deras behov står inte i fokus för propositionen.

Vårdnadstvister är komplexa och sällan likformade. Propositionen tar sin utgångspunkt i vårdnadstvister där det i grund och botten inte finns något annat än en svårlöst oenighet mellan två föräldrar. Det kan handla om vårdnadshavare som är i konflikt för att de inte är överens om hur sommarstället ska delas eller för att den ena parten känner ilska över att den andra parten har gått vidare. Det är en oenighet som tyvärr kan leda till konflikt även i vårdnadsfrågan. I de situationerna kommer förslaget vi diskuterar i dag att fylla en funktion.

Vi liberaler förväntar oss dock mer. Alla barns behov ska beaktas, och särskilt viktigt är det att de våldsutsatta barnens behov synliggörs och att de får lagstöd i vårdnadstvister. Grunden till de våldsutsatta barnens vårdnadshavares tvister är betydligt mer komplex och svårare att hantera än oenighet om hur lantstället ska fördelas mellan föräldrarna.

Forskningen visar att det i ungefär hälften av de svåraste vårdnadskonflikterna förekommer våld eller hot om våld. Propositionen tar inte hänsyn till barnens bästa i dessa ärenden.

Liberalerna har drivit på för att ett barnfridsbrott ska införas i lagstiftningen. Det ämnet debatterade vi här i kammaren tidigare i dag. Barnfridsbrottet innebär att det blir straffbart att utsätta ett barn för att bevittna vissa brottsliga gärningar, till exempel vålds- och sexualbrott i nära relationer.

Barn som bevittnar sådana brott löper ökad risk för att drabbas av fysisk och psykisk ohälsa på både kort och lång sikt, visar forskningen. Genom införandet av brottsrubriceringen barnfridsbrott skulle de våldsdrabbade barnens juridiska rättigheter lyftas fram och sättas i främsta rummet. Men det räcker inte. Lagstiftare behöver fullfölja ambitionen att trygga barnen för att minska risken att de återigen utsätts för våldsamma situationer.

Regeringen måste vidta åtgärder när det gäller vårdnad, boende och umgänge. Ingen förväntar sig att ett brottsoffer som är en vuxen person vill umgås eller bo med sin förövare, fru talman. Varför tvingas då barn leva med våldsamma föräldrar?

Regeringen bör återkomma med ett mer genomarbetat förslag, ett förslag som erkänner vårdnadstvisters olikheter och ger stöd åt barnen i de komplexa vårdnadstvisterna.

Regeringens engagemang för att skapa möjligheter för domstolar att döma till gemensam vårdnad även i fall där båda föräldrarna motsätter sig detta är svårt att förstå. I vilka fall kommer gemensam vårdnad mot båda föräldrarnas vilja att vara det bästa, sett till de mest utsatta barnens situation? Flera remissinstanser, däribland Rädda Barnen och Barnombudsmannen, uttrycker motsvarande farhågor.

För att inte riskera att barnets uppväxt blir än mer präglad av föräldrarnas konflikter behöver denna möjlighet tillämpas med stor försiktighet, och i situationer där det föreligger våld eller risk för våld måste tillämp-

ningen av denna möjlighet vara helt utesluten. Även här kräver Liberalerna att regeringen återkommer med reformförslag.

I vårdnadstvister har barnet rätt att komma till tals i frågor som rör barnet som person, exempelvis umgänge, vårdnad och boende. Barnet har också rätt att få veta och förstå vad som ska hända och varför.

Liberalerna anser därför att barn i samband med vårdnadstvister borde ha rätt till ett eget ombud med särskild kompetens för att arbeta med barn, ett ombud som för barnens talan i vårdnadstvisten.

För att säkerställa att barnens rätt beaktas behövs även löpande vidareutbildning för att öka kompetensen hos socialsekreterare som arbetar med utredningar och med placerade barn.

Våra lärare, poliser och skolsjuksköterskor behöver ha kunskaper och verktyg för att hjälpa de utsatta barnen, som har svårt att berätta om sin tillvaro och eventuella utsatthet.

När vi pratar om barn som bevittnar våld vet vi att det finns barn som tvingas bevittna när mamma mördas. Att ta del av barnens röster i Aftonbladets granskning ger en smärtsam insikt om det enorma svek som alltför ofta följer på den tragiska händelsen.

En pojke som sett sin mamma mördas tvingades under många år att sova över hos sin pappa i fängelset. Först när socialsekreteraren byttes ut upphörde besöken, och det blev uppenbart att pojken var livrädd för sin pappa.

En flicka hade under flera år telefonkontakt med sin pappa i fängelset. Han förklarade för sin dotter att det var mammans fel att han mördade henne. Till slut sa bup ifrån, och samtalen stoppades.

Liberalerna anser att i de fall där en vårdnadshavare döms för mord på den andra vårdnadshavaren ska den som döms alltid anses ha brustit i vårdnaden så grovt att rätten till vårdnad om barnet ska anses förverkad. Liberalerna anser att denna bestämmelse ska gälla utan undantag. Den delen av regeringens skrivelse är ett steg på vägen, men det är långt ifrån tillräckligt.

Liberalerna yrkar bifall till reservation 14.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 19.)

§ 12 Förbud mot erkännande av utländska månggiften m.m.

Civilutskottets betänkande 2020/21:CU18

Förbud mot erkännande av utländska månggiften m.m. (prop.
2020/21:149)

föredrogs.

Anf. 45 EMMA HULT (MP):

Fru talman! Vi ska nu debattera civilutskottets betänkande CU18 *Förbud mot erkännande av utländska månggiften m.m.*

I propositionen föreslår regeringen ett generellt förbud mot att erkänna månggiften som ingåtts enligt utländsk lag.

De utländska månggiften som kommer i fråga för erkännande i Sverige rör i praktiken uteslutande män som är gifta med flera kvinnor. Att män tillåts ingå äktenskap med flera kvinnor är diskriminerande och inte för-

enligt med den princip om likabehandling av makar som svensk rätt bygger på eller med kraven på jämställdhet.

Regeringen föreslår därför en ny huvudregel om att inga utländska månggiften ska erkännas i Sverige. Regeringens förslag innebär att även om man har gift sig i ursprungslandet före ikraftträdandet av denna nya lag och därefter kommit till Sverige kommer äktenskapet inte att erkännas framöver. Förbudet ska gälla oavsett om parterna hade anknytning till Sverige eller inte när de gifte sig. Undantag från förbudet ska endast kunna göras om det i ett enskilt fall finns synnerliga skäl.

I propositionen lämnas även andra förslag, bland annat ett utvidgat förbud mot erkännande av äktenskap mellan nära släktingar.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2021.

Fru talman! Jag är ganska övertygad om att dagens debatt till största del kommer att handla om kapitel 6 i regeringens proposition med rubriken Undantag från erkännandeförbudet vid synnerliga skäl. I mitt anförande kommer jag därför att stanna vid det.

I betänkandet har vi i Miljöpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet en gemensam reservation, reservation nummer 1. Den handlar om ventilen i fråga om månggiften.

Vi vill understryka att vi har samma principiella syn på månggiften som majoriteten i utskottet. Sverige bör som ett modernt och jämställt land ha en reglering som gör det tydligt att månggifte inte accepteras.

Samtidigt behöver en utsatt part i ett polygamt äktenskap tillförsäkras ett godtagbart rättsligt skydd. Vad vi har olika ståndpunkter om är på vilket sätt detta skydd ska utformas. Det handlar alltså närmare bestämt om vilken teknisk lösning som bör väljas för att uppnå ett och samma resultat. I den delen konstaterar vi att regeringens förslag om ett ytterst begränsat undantag från erkännandeförbudet vid synnerliga skäl, det vill säga den så kallade ventilen, överensstämmer med utredningens förslag. Dessutom har de flesta remissinstanser tillstyrkt förslaget eller inte invänt mot det.

Vi konstaterar också att utredningen övervägde den ordning som förespråkas i motionerna och som innebär att man vid synnerliga skäl kan erkänna vissa rättsverkningar av äktenskapet, till exempel i fråga om arv, i stället för att erkänna äktenskapet som sådant. För mig är det en teknikali- tet. Utredningen redovisade dock ett antal invändningar mot en sådan ordning, bland annat praktiska tillämpningsproblem och svåröverskådlig lagstiftning. Det är inget vi förespråkar.

Sammantaget anser regeringen att undantaget vid synnerliga skäl utgör en lämplig avvägning mellan intresset av att motverka månggiften i Sverige och att säkerställa att en kvinna i det enskilda fallet inte drabbas oskäligt hårt. Jag har inte någon annan uppfattning i den frågan.

Jag yrkar därmed bifall till reservation nummer 1.

Anf. 46 ELIN LUNDGREN (S):

Fru talman! När regeringens proposition i frågan om månggiften landade hos oss för en tid sedan fick det en hel del uppmärksamhet i medierna. Min bild var att oppositionen tog tillfället i akt att använda en lite laddad fråga för att skaka igång debatten på ett oärligt sätt. I ett samhälle där många enbart läser rubriken går det förstås hem. Det vet de debattörer som gav sig in i den här frågan.

Prot. 2020/21:127

26 maj

Förbud mot erkännande av utländska månggiften m.m.

Det var lätt att få intrycket att regeringen egentligen inte alls är emot månggiften utan gör allt den kan för att öppna upp för olika ventiler och undantag. Inget kan vara längre från sanningen.

Regeringen har alltså efter att ha utrett frågan om månggiften i Sverige lagt fram propositionen *Förbud mot erkännande av utländska månggiften m.m.* Det är så den heter, och det är det regeringen vill införa.

Tidigare har månggiften där någon part haft en koppling till Sverige inte accepterats här. Med den här lagstiftningen utökas detta till att omfatta personer som saknar koppling till Sverige. Lyssnar man på somliga debattörer kan man få intrycket att det här är ett jätteproblem i Sverige och för Sverige. Men för oss handlar detta om de kvinnor som lever i månggiftes-situationer där det finns stor risk för ojämställdhet. Det finns tydliga internationella riktlinjer om att månggifte ska bekämpas eftersom det befäster ojämställda strukturer.

I Sverige och i princip hela världen handlar det om att män tar sig rätten att ha flera fruar – nästan aldrig om det omvända. Minns jag rätt från utredningen kunde det förekomma i Tibet att kvinnor kunde vara gifta med två män som var bröder, efter att den ene mannen förlorat sin fru. Det är väl ett praktiskt upplägg, gissar jag. Annars handlar det bara om män med flera fruar. Så ser strukturerna ut.

Men för att ha proportionerna klara för sig: Det finns ungefär 150 män som är registrerade som gifta med flera kvinnor i Sverige. Av dem är det ungefär 40 som faktiskt har fler än en fru här. I antal handlar det alltså inte om så många, men för den kvinna som drabbas spelar det ju ingen roll hur många andra det finns. Därför är jag väldigt glad över att vi i dag är framme vid att besluta om detta.

Enkelt uttryckt säger förslaget att inga äktenskap som är månggiften kommer att erkännas i Sverige. Den lösningen har valts framför att först erkänna dem för att sedan upplösa dem, av olika kloka skäl som också framgår av propositionen.

Detta gör också att lagen på det sättet funkar på samma sätt som annan äktenskapslagstiftning när det gäller äktenskap vi inte erkänner, till exempel äktenskap med barn. Det som det då föreligger en oenighet om är egentligen hur vi ska reglera att det inte uppkommer situationer där den svagare parten drabbas orimligt hårt av att äktenskapet inte erkänns.

Det finns inga konkreta exempel att lyfta, och det är själva poängen. Sådana situationer är väldigt svåra att förutse, och det är därför möjligheten måste finnas. Regeringen har också där valt att reglera på samma sätt som man har gjort i motsvarande lagstiftningar – med att ha en så kallad ventil med undantag från erkännandeförbudet vid synnerliga skäl.

Andra partier vill felaktigt få det till det jag nämnde inledningsvis: att regeringen egentligen inte vill förbjuda detta. Det är trams, och det är vilseledande.

Att ge ett tidigare äktenskap följdverkningar för att skydda en svagare part kan bara göras mot bakgrund av den eventuellt uppkomna situationen och dess följdverkningar. Parterna kommer inte att räknas som gifta i övrigt.

Även andra partier vill att det ska vara möjligt att i vissa förmodligen väldigt sällsynta fall reglera eventuella ekonomiska efterverkningar. Men de vill se en annan teknisk lösning i lagstiftningen. Det kan man förstås vilja. Jag ser dock att vi vill samma sak men har olika lösningar på vägen

dit. Jag gissar att detta kommer att utkristallisera sig i kommande anföran-
den.

En viktig sak att påpeka är att detta inte på något sätt kommer att på-
verka hur barn har tillgång till sina föräldrar. Att fastställa faderskap med
eller utan äktenskap är ingen svårighet i dag. Räknas man som far till ett
barn i ett annat land kommer man också att göra det i Sverige.

Med detta vill jag yrka bifall till vår reservation 1.

Anf. 47 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 3
om ventilen i fråga om släktskapsband.

Ett äktenskap är ett förbund mellan två vuxna. Det är ett förbund mel-
lan två människor som inte är nära besläktade med varandra. Så är det i
Sverige och i de flesta länder. Men det finns ställen där polygama äkten-
skap, eller månggifte, är lagligt och där äktenskap mellan nära släktingar
tillåts. Så är det inte i Sverige. Men det har fram till nu funnits en möjlighet
att kringgå den svenska lagstiftningen och synen på hur många och vem
som får ingå äktenskap.

Riksdagen riktade våren 2020 ett tillkännagivande till regeringen om
att den snarast möjligt borde återkomma till riksdagen med ett förslag till
skärpt lagstiftning mot utländska polygama äktenskap. Nu, fru talman, har
regeringen levererat ett lagförslag till riksdagen som i mångt och mycket
är bra, men det har sina brister.

Jag tror att regeringen och regeringspartierna är emot polygama äkten-
skap. Jag tror inte att det i Sverige finns någon med förståndet i behåll som
är för polygama äktenskap. Det anser vi är bra, och det ställer vi oss också
bakom.

Som huvudregel erkänns inte polygama äktenskap i Sverige i dag om
minst en av parterna är svensk medborgare eller hade svensk hemvist när
äktenskapet ingicks. Däremot har polygama äktenskap som ingåtts utom-
lands och där ingen av parterna vid tidpunkten haft anknytning till Sverige
godkänts av Skatteverket när makarna flyttat hit. Detta anser vi är fel. Det
stämmer inte heller överens med den uppfattning samhället i stort har om
hur ett äktenskap ska se ut.

Vi välkomnar därför regeringens förslag om att utländska polygama
äktenskap inte ska erkännas i Sverige, inte heller i fall där de ingåtts innan
lagstiftningen träder i kraft eller i fall där ingen av parterna hade någon
anknytning till Sverige när äktenskapet ingicks. Vidare välkomnar vi ock-
så regeringens förslag om ett utvidgat förbud mot erkännande av äktenskap
mellan nära släktingar genom att anknytningskravet tas bort även där.

Fru talman! Det vi inte är beredda att ställa oss bakom och som även
en majoritet i civilutskottet anser är fel är regeringens förslag till undantag.
Regeringen föreslår att undantag från erkännandeförbudet i fråga om ut-
ländska månggiften ska kunna göras när synnerliga skäl föreligger. Detta
motiveras med att det kan uppstå situationer där det anses orimligt att upp-
rätthålla ett ovillkorligt erkännandeförbud, till exempel för att det skulle
kunna få betydelse för makarnas inbördes ekonomiska förhållande när det
gäller exempelvis rätten till bodelning, underhåll och arv.

Undantaget eller ventilen, som regeringen kallar det, öppnar för att ma-
karna i polygama äktenskap fortsatt får vara gifta även i Sverige. Reger-

ingen försvarar sig med att det kan uppstå situationer där den svagare parten råkar illa ut om äktenskapet inte erkänns.

Vi inser att den svagare parten behöver ett skydd. Men det skyddet är inte att fortsätta att ingå som en av flera makar i ett polygamt äktenskap.

I tillkännagivandet från 2020 kan vi läsa: ”Utskottet anser vidare att det på ett lämpligt sätt måste säkerställas att den som är att betrakta som en svagare part i ett polygamt äktenskap tillförsäkras ett godtagbart rättsligt skydd i sammanhanget.”

Vi moderater anser inte att det lagförslag som regeringen i dag lägger fram tillgodoser tillkännagivandets krav, och det är även utskottets mening.

Fru talman! Vi välkomnar som tidigare nämnts även erkännandeförbudet mot utländska äktenskap mellan nära släktingar. Men även här vill regeringen ha undantag, något som jag kan tycka är ännu mer anmärkningsvärt. Inte heller här har regeringen lagt fram något tydligt motiv för att ventilen ska finnas, annat än att oförutsedda situationer kan uppstå.

Vi motsätter oss även här regeringens ventil, med samma argument som när det gäller polygama äktenskap. Den svagare parten i ett äktenskap mellan syskon eller halvsyskon, mellan en farbror och hans brorsdotter eller mellan en far och hans dotter måste skyddas med annan lagstiftning. Ett skydd som medför att en svagare part fortsatt anses vara gift med sin farbror är inte ett skydd. Det tror jag, fru talman, att de flesta håller med mig om.

Anf. 48 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Vi sverigedemokrater står bakom alla våra reservationer, men jag vill börja med att yrka bifall till vår och Kristdemokraternas reservation, reservation 2.

I dag skriver vi alltså år 2021, och vi ska debattera månggifte i Sveriges riksdag. Låt det sjunka in några sekunder.

Månggiften är förtryckande för kvinnor som ingår, och de förekommer i princip enbart i kulturer där kvinnans människovärde är lägre än mannens. Kvinnorna har heller aldrig möjlighet att säga ja eller nej till andra kvinnor i samma äktenskap, utan det hela utgår från ett tänkesätt där kvinnan är mannens ägodel.

I dessa förtryckande förhållanden finns också ett antal barn. Hur många barn som lever i månggiftesfamiljer i Sverige i dag är det ingen som säkert vet.

Det finns i dag tre tydliga skiljelinjer i frågan om månggifte i Sverige. Det finns två partier som vill att månggiften ska bort. Inga månggiften ska vara kvar i samhället. Jag är stolt över att representera ett av dessa partier – det andra partiet är Kristdemokraterna.

Sedan har vi Moderaterna, Centerpartiet och Liberalerna som tycker att de månggiften som finns kan få finnas kvar, men inga nya ska tillkomma.

Och så har vi regeringen, den feministiska regeringen som man gärna kallar sig – regeringen som aldrig missar ett tillfälle att påtala hur kvinnofientliga andra är. Regeringen vill alltså inte bara behålla alla månggiften som finns i Sverige i dag utan också att nya ska kunna tillföras om det finns synnerliga skäl för det.

Och regeringen låter sig inte nöjas med det. Man skriver paragrafen om att trots allt godkänna vissa månggiften med synnerliga skäl på ett sådant sätt att det kan tolkas som att den även ska kunna användas på barnäktenskap.

Vägen hit i dag har varit krokig. Frågan om månggiften i Sverige är inte ny, men extra aktuell blev den kanske efter vågen av invandrare 2015. Flera partier, däribland mitt eget, påpekade att månggifte borde hanteras när vi utredde barnäktenskap. Det fanns till och med en majoritet i civilutskottet för att gå vidare med ett tillkännagivande om det under förra mandatperioden. Men då bjöd regeringen och Morgan Johansson in alla partier för någon form av överläggningar. Ja, det var inte alla partier; alla partier utom mitt bjöds in. Jag vill minnas att det var en fredag. Självt kunde jag åka hem till familjen.

Jag vet inte vad som sas under mötet. Jag var inte inbjuden. Men efter mötet drogs initiativet tillbaka. Då offrades de kvinnor och barn som lever i dessa förtryckande månggiften. Då var det inte längre aktuellt att skynda på processen. Jag tycker att de som satt med då borde skämmas för det.

Regeringen hade i ett slag fördröjt en lagstiftning mot månggifte med flera år. Det är fakta. Vad Elin Lundgren än påstår kunde vi här ha sparat flera år. Jag satt med både i utredningen om barnäktenskap och i utredningen om månggifte. Hade vi fått uppdraget redan i barnäktenskapsutredningen hade vi lagt fram förslag när vi presenterade vår utredning. Det hade sparat in ett antal år, för lagarna som gäller barnäktenskap har vi redan infört.

Regeringen verkar överdrivet mån om att bevara månggiften i Sverige. Jag beklagar detta, framför allt för de kvinnor och barn som dagligen lever i dessa förtryckande miljöer.

Man säger att detta handlar om ”retroaktiv lagstiftning” när man försvarar ett bevarande av månggiften. Men jag anser inte att det är retroaktiv lagstiftning när man går in och stoppar ett pågående förtryck av kvinnor och barn.

Det var inte retroaktiv lagstiftning när barnaga förbjöds. Det fanns ingen som ansåg att den som hade barn skulle få fortsätta att slå dem enligt de regler som gällde tidigare. Jag ser inte att det är en enorm skillnad mot det förtryck som kvinnor och barn utsätts för i månggiftesförhållanden. I dag tvingas barn att växa upp i sådana miljöer.

Vi borde faktiskt år 2021 kunna stå upp för alla kvinnor och barn i Sverige på riktigt.

Anf. 49 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Månggifte är ämnet för den här debatten. Som någon talare före mig sa finns det ingen som är för månggifte, utan det är något som jag och många andra tycker inte hör hemma i svensk lagstiftning. I ett månggifte finns risken att det är tvång inblandat och att det handlar om ett hederrelaterat tvång.

För mig och Centerpartiet är det viktigt att vi ska leva i relationer av fri vilja. Jag tycker därför att det är bra med det förslag som nu finns, alltså att vi inte ska godkänna några mångäktenskap i Sverige oavsett när de har ingåtts i ett annat land och oavsett vilken anknytning personerna har till Sverige.

Men inte heller vi i Centerpartiet är nöjda med den ventil som finns i regeringens förslag. Vi står därför bakom tillkännagivandet om att regeringen behöver återkomma med förslag om hur vi kan säkerställa att den svagare partens intressen tas till vara när vi inte godkänner äktenskapet. Det kan till exempel handla om arv och bodelning.

Fru talman! Detsamma gäller också släktäktenskap, till exempel mellan hel- och halvsyskon. Även här gäller att vi inte godkänner dem, oavsett släktbanden till Sverige, för det finns risk för tvång eller hedersförtryck i detta. Men återigen är det viktigt att säkerställa den svagare partens intressen, så vi vill inte heller här se någon ventil.

Med de orden yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 50 JON THORBJÖRNSSON (V):

Fru talman! Vänsterpartiet står bakom regeringens förslag om ett erkännandeförbud avseende utländska månggiften. Idén om att en man ska ha flera fruar stämmer inte överens med svensk jämställdhet, och månggifte ska därför motarbetas.

En generell utgångspunkt har länge varit att ett äktenskap som ingås enligt utländsk lag ska erkännas i Sverige om det är giltigt i den stat där det ingicks. Att Sverige som utgångspunkt erkänner utländska äktenskap bygger på den grundläggande principen i den internationella privaträtten om att respektera andra staters rättsordningar.

Fru talman! I propositionen föreslås en ny huvudregel om att utländska månggiften inte ska erkännas i Sverige. Alla partier har varit överens om skärpningen av lagstiftningen men inte om den slutliga utformningen.

Två huvudalternativ har diskuterats i frågan: icke-erkännande eller tvångsupplösning. Även här har partierna varit överens: Det ska vara ett icke-erkännande av utländska månggiften som ska gälla. Oavsett parternas tidigare anknytning till Sverige ska utländska månggiften inte erkännas i Sverige.

Alternativet att tvångsupplösa äktenskap innebär att de först måste erkännas, och de kommer att fungera som äktenskap i Sverige tills de upptäcks. Det innebär att människor skulle kunna ingå i ett månggifte i många år innan det märks och äktenskapet blir upplöst. Ett icke-erkännande får i stället verkan direkt. Det skapas inget incitament att dölja det, vilket annars skulle kunna bli följden av ett förfarande med tvångsupplösning.

Fru talman! Ståndpunkten skiljer sig dock åt mellan partierna när det kommer till hur man ska säkerställa att kvinnor inte drabbas av helt orimliga konsekvenser av ett icke-erkännande. De offentligrättsliga regelverken om till exempel socialförsäkring, ekonomiskt bistånd och beskattning är generellt individbaserade, och rätten till olika typer av stöd ska därmed inte påverkas av om en person är gift eller inte.

Krav på äktenskap som en förutsättning för förmåner med mera i olika sammanhang har i svensk rätt successivt tagits bort. Men det kan bli problematiskt vid till exempel arv, enligt utredningen. Det kan också vara svårt att förutse alla situationer där det kan bli orimliga konsekvenser för kvinnor i de äktenskap som inte erkänns. Det har om inte annat märkts i diskussionerna inför det här beslutet.

Majoriteten i utskottet menar att vissa rättsverkningar av äktenskapet ska erkännas utan att äktenskapet erkänns, alltså att det regelverk som gäller för gifta, till exempel när det gäller arv, ska användas även om äkten-

skapet inte erkänns. Utredningen redovisade dock ett antal invändningar mot en sådan ordning. Det handlade bland annat om praktiska tillämpningsproblem och en svåröverskådlig lagstiftning.

Dessutom blir det en harmonisering med övrig lagstiftning på äktenskapsområdet, där det finns möjlighet till undantag om konsekvenserna blir orimliga.

Där menar vi att undantag från ett icke-erkännande ska göras vid synnerliga skäl. Det är alltså en ventil som kan användas ytterst begränsat.

Anf. 51 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Visst är det svårt att ha en moralisk grund eller en värdegrundsgrund för att tala om hur någon ska leva sitt liv. Vi är i många delar helt fria att fatta våra beslut själva. Vi får bo och leva med den eller dem vi själva önskar om den andra eller de andra väljer det. Men när besluten kan drabba en annan person eller få laglig grund måste vi som samhälle sätta de ramar som vi anser ska gälla. Detta gäller barnäktenskap, tvångs-äktenskap och, för min del, även månggiften.

Grunderna för den svenska rättsordningen är bland annat den familjerättsliga principen om likabehandling av makar och regeringsformens krav på att ingen får missgynnas på grund av sitt kön, vilket även kommer till uttryck i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Månggifte strider, menar jag, mot båda dessa: den familjerättsliga principen och regeringsformens krav.

Månggifte är olagligt och straffbart för oss svenskar i Sverige. Trots detta har det gjorts undantag för polygama äktenskap som ingåtts i land där det är tillåtet och om makarna vid ingången av ett månggifte saknat anknytning till Sverige. Detta har vi kristdemokrater ansett vara en konstig ordning. Man har en situation och en värdegrund för dem som växt upp inom Sveriges gränser och en värdegrund för dem som flyttar hit till Sverige. Man bör behandla alla som är innanför Sveriges gränser lika, oavsett bakgrund.

Nu står vi här, mycket glädjande, med en proposition som innebär att utländska ingångna månggiften inte ska erkännas i Sverige från den 1 juli 2021. Utskottets majoritet har även uttalat att man inte vill ha någon ventil utan att man vill hitta en ordning där man utan att erkänna äktenskapet som sådant under särskilda omständigheter kan tillerkänna det vissa rättsverkningar. Om en sådan lösning, där man alltså skiljer på frågan om en persons civilstånd och frågan om tillämpningen av vissa rättsverkningar, är vi kristdemokrater de första att säga: Det är ett steg i rätt riktning. Men det är tyvärr bara ett halvt steg i stället för ett fullt steg.

Regeringen föreslår inte att existerande månggiften ska upplösas och om så krävs tvångsupplösas, vilket jag tycker är väldigt märkligt. Om man anser att månggiften är fel kan inte ett datum avgöra om det är rätt eller fel. Det är ett faktum i dagens proposition.

Människor ska givetvis ha frihet att välja hur de ska leva sina liv. Det finns människor som vill leva i multipla kärleksförhållanden eller sexuella förhållanden med flera personer samtidigt. Det är dock ingen anledning att göra äktenskapet antalsneutralt.

Vi kristdemokrater menar att det är viktigt att vi som nation står upp för den lagstiftning vi har och våra normer. Principen om att parterna i ett

äktenskap har samma rättigheter har legat till grund för svensk äktenskapsrätt i snart 100 år.

Det är helt oacceptabelt att månggiften ska tillåtas bestå endast på grund av att de har ingåtts i utlandet och före ett visst datum. Det är ett inkonsekvent förhållningssätt jämfört med det som gäller för förbudet mot inhemska månggiften.

Vi har alltså en feministisk regering som anser att det även från den 1 juli 2021 ska finnas månggiften registrerade i Sverige, trots att det går emot grunderna för den svenska rättsordningen. Det handlar om de familjerättsliga principerna om likabehandling av makar och om regeringsformens krav på att ingen får missgynnas på grund av sitt kön, vilket även kommer till uttryck i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Månggifte strider, menar jag, mot båda dessa: den familjerättsliga principen och regeringsformens krav.

Miljöpartiet sa i sitt tal: Vi ska ha ett modernt och jämställt land. Hur uppnås det när man fortfarande låter det finnas registrerade månggiften i Sverige? Uppnås detta moderna och jämställda samhälle när vi låter månggiften finnas i Sverige?

Socialdemokraterna sa att medborgarna bara läser rubriker, och de tycker att vi i oppositionen är oärliga i debatten. Det är bara trams.

Hur ska man då göra i en debatt när det är ett faktum att Socialdemokraterna vill ha månggiften i Sverige, eftersom de fortfarande finns registrerade och det finns en ventil? Vi talar i debatten om precis hur det är. Att man inte gillar debatten är en helt annan sak. Att man har en annan åsikt är en helt annan sak. Men man kan inte säga att någon annan är oärlig när det är ett faktum att vi kommer att ha registrerade månggiften i Sverige även från den 1 juli 2021. Vi kommer fortfarande att ha en ventil, som kommer att göra att det kan registreras fler månggiften i Sverige. Jag kan inte förstå hur man kan påstå att detta på något sätt är oärligt. Det är möjligtvis jobbigt att ha den debatten.

Vi kristdemokrater yrkar i en reservation på att alla redan existerande månggiften ska upplösas och vid behov tvångsupplösas. Samma lagar ska gälla för inhemska svenskar som för nya svenskar.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 52 JUNO BLOM (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 3. Det finns aldrig några synnerliga skäl att erkänna vare sig månggiften eller äktenskap mellan halvsyskon.

I maj 2016 såg en kvinna på promenad i Hökarängen i Stockholm en hand sticka upp ur marken. Handen tillhörde en mördad flicka som hette Marzieh. Flickan hade sökt asyl i Sverige hösten 2015. Två månader innan hon hittades död hade hon anmälts försvunnen utan att något gjordes. Ensamkommande barn brukar försvinna, fick anmäla till svar.

Polisutredningen visade att Marzieh hade hämtats hit av en 20 år äldre man, som hans hustru nummer två. Hon inledde en relation med en jämnårig kille. Mannen fick reda på detta och mördade då henne. Han hade rätten att ha två fruar i sitt liv. När hon valde kärleken fick hon i stället betala med livet. Hon är ett av alla de offer som vi i dag talar om: flickor och kvinnor som tvingas in i månggifte.

Fru talman! Jag berättade om Marziehs öde här i kammaren för ett år sedan, när riksdagen tillkännagav för regeringen att vi inte skulle erkänna några månggiften i Sverige. Jag var stolt över att vi hade en enig riksdag, att vi tillsammans ville ha ett totalförbud för månggiften och att vi tillsammans stod upp för Marzieh och andra flickor och kvinnor som tvingats in i månggifte.

Jag och Liberalerna såg fram emot att regeringen skulle återkomma till riksdagen med ett totalförbud. Men nu vet vi i stället att det finns en möjlighet till en ventil.

Jag tänker faktiskt stanna här. Jag hade skrivit en massa andra saker i mitt manus, men jag tänker på det som den socialdemokratiska ledamoten Elin Lundgren sa. Hon pratade om att det, efter att man gick ut och sa att man nu kommer att ha en ventil, slogs upp ungefär som att inte alla är emot månggifte.

Jo, jag är helt övertygad om att ingen här inne inte tycker att månggifte är totalt fel. Jag tror också att alla är överens om att det kränker flickors och kvinnors liv. Vi är också helt överens om att man förstår att detta har sin grund i patriarkala strukturer i länder som är odemokratiska, där barn och kvinnor är totalt utan möjlighet att forma och påverka sina liv. Jag är helt övertygad om det. Det som gör mig ledsen är att jag, när jag inte tycker att en ventil ska finnas, får kletat på mig att jag är populist eller på något sätt vill göra enkla politiska poäng på det här.

Det här är inte en fråga om enkla politiska poäng för mig. Det här är mitt liv. Det här är vad jag har ägnat hela min yrkesverksamma tid åt. Jag har mött så många flickor och kvinnor som har varit i just den här situationen och som har berättat om de stora ödena i sitt liv. En kvinna berättade att en skräck är den dag som man könsstympas. Nästa gång är när man tvingas in i ett äktenskap och ska ha sitt första samlag. Sedan är det rädslan när man ska föda barn och vilka konsekvenser det får när man är könsstympad. Men det är också skammen den dag mannen väljer att ta en annan fru.

För mig handlar det här inte om någonting annat. När jag satt i utredningen för att ta fram lagen om äktenskapstvång fanns det ett förslag som gällde just barnäktenskapsbrott. Vi lugnades vid det tillfället och sa att det inte fanns någon anledning att gå vidare med det här. Man beslutade i riksdagen att man inte skulle tillåta att några som var under 18 år gifte sig, och det skulle inte få några andra konsekvenser.

Sedan kom hösten 2015. Marzieh var en av alla de flickor som kom hit då, och fall på fall visade att den lagstiftning och de ventiler som vi hade ledde till att barn fick bo ihop med vuxna och systematiskt utsattes för våldtäkter.

För mig handlar ventiler inte om att jag är rädd för att en kvinna som är i ekonomisk beroendeställning inte ska få stöd. Det är ju klart att om vi upphäver de här äktenskapen har vi en jätteskyldighet att se till att man också får skydd, stöd och ekonomisk ersättning.

För mig handlar det om att varenda flicka och varenda kvinna i världen ska veta att Sverige är ett land där vi står upp för alla flickors och kvinnors rättigheter. Sverige är ett land som skickar ut signaler i världen som säger att om man vill komma hit är det viktigt att stå upp för dessa principer.

Det vi gör i den här kammaren, utifrån mitt perspektiv, är ingenting annat än ett enormt värnande om varje individs, varje flickas, varje kvinnas

rättigheter – rättigheter som jag föddes till att få för att andra generationer har stridit för dem före mig.

Anf. 53 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att begära replik, för jag har ju hört den här historien om Marzieh tidigare. Liberalerna utger sig någonstans för att vilja hjälpa kvinnor som i dag befinner sig i ett månggifte i Sverige, men så är det inte. Liberalerna stöder ju inte den reservation som Kristdemokraterna och vi har lagt fram, där vi vill upphäva de månggiften som finns.

Jag undrar därför om det inte är lite falskt att stå här och ta upp en historia och på något sätt försöka göra gällande att man vill hjälpa de här kvinnorna och sedan, när det gäller den praktiska politiken när vi sitter i civilutskottet och diskuterar det här, inte är beredd att stå upp för de kvinnor som befinner sig i månggifte i Sverige i dag. Dessa får fortsätta att befinna sig i månggifte. Ni vill inte sätta ett slutdatum. Ni vill inte lösa situationen för Marzieh.

I Liberalernas värld kommer det att finnas barn i Sverige på 2020-talet som växer upp i månggiften. Så kommer det att se ut eftersom Liberalerna inte vill stötta en sådan här sak.

Fru talman! Liberalerna är dessutom en del av regeringsunderlaget och har lyft fram Stefan Löfven som statsminister. Jag tycker därför att Liberalerna bär ett väldigt stort ansvar för att månggiften fortsätter att existera, och jag undrar egentligen bara varför Liberalerna inte stöttade ett sista datum för månggiften i Sverige.

Anf. 54 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Jag vet vad vi står för, och jag vet vilket jobb vi bedriver. Jag vet också att det är viktigt att inte tulla på den gängse normen om att inte ha retroaktiv lagstiftning.

En annan sak är att det vi pratar om här är de erkända polygama äktenskapen. Det Liberalerna har gjort är att ta fram ett förortslyft som handlar om alltifrån bostadsfrågor till frågor om demokrati, jämställdhet och värderingar. Det viktigaste nu är ju att vi har en tydlig röst där ute som berättar för alla de kvinnor som lever i polygama äktenskap som inte är registrerade att skilsmässa, oavsett om äktenskapen är registrerade eller inte, ska vara varje individs rätt.

Av den anledningen vill jag säga att jag är stolt över det arbete som Liberalerna systematiskt har drivit sedan Sabuni som statsråd satte de här frågorna på kartan. Det spelar ingen roll vad ledamoten EskilanderSSon säger; jag vet vad vi har gjort, jag vet vad vi står för och jag vet vad vi kommer att göra.

Att liksom hamna i de äktenskap som är registrerade och tänka att det här skulle vara lösningen på allting tror inte jag på. Jag har full respekt för att Mikael EskilanderSSon tror att detta är lösningen, men Liberalerna vill jobba systematiskt över tid genom att ta ställning i de här frågorna och, som nu senast, till exempel driva på och föreslå en utredning om att förbjuda kusinäktenskap. Det finns så oändligt mycket mer att göra. Det räcker inte att tro att retroaktiv lagstiftning ska se till att de här äktenskapen ska upphöra. Men varenda kvinna i ett äktenskap, polygamt eller inte, ska veta att i Sverige finns rätten att lämna detta äktenskap.

Anf. 55 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag är väl glad att Juno Blom vet vad hon står för. Hon bör dock tänka på att Liberalerna faktiskt säger att Marzieh ska finnas kvar i sitt månggifte, eftersom de inte vill gå in och upplösa det. Ni säger att det inte skulle hjälpa, men det är klart att det skulle hjälpa på sitt sätt. Det skulle åtminstone vara en betydligt tydligare signal att säga att inga månggiften ska förekomma i Sverige. Det skulle vara en väldigt mycket tydligare signal än att säga att de månggiften som finns ska få finnas kvar. Det skulle vara en tydlig signal till alla de barn som slipper växa upp under sådana förhållanden, och det skulle också vara en väldigt tydlig signal till omvärlden att vi inte accepterar månggiften.

Faktum är dock att Liberalerna accepterar månggiften. Faktum är att Liberalerna säger att de månggiften som finns ska finnas kvar. Jag kan inte ställa mig bakom en ordning som innebär att vi ska ha månggiften i Sverige under överskådlig tid framöver. Vi ska alltså ha månggiften under hela 2020-talet och 2030-talet. Barn ska fortsätta att växa upp under de här förhållandena, barn ska fortsätta att se det som normalt att deras pappa har flera fruar. Det ska ske i Sverige.

Nej. Jag kan inte acceptera en sådan ordning, fru talman.

Anf. 56 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Det är klart att det finns barn, kvinnor och män som har tvingats in i sammanhang mot sin vilja, och det skulle vara helt fel av mig att säga att jag *inte* förstår varje kvinna som kan känna, även om rätten finns här, att möjligheten att åtnjuta denna rättighet inte existerar.

Men jag tror inte att vinsten av att instifta en lag och retroaktivt upplösa alla dessa äktenskap, vägd mot att bryta mönster i den eventuella strukturen, är tillräckligt mycket värd. Jag vet också att arbetet som pågår med att hela tiden systematiskt vara ute och möta, informera, beskriva och prata med människor är det som på lång sikt verkligen kommer att skapa förändring.

Jag delar Mikael EskilanderSSons uppfattning angående varje människa som har tvingats att gifta sig med fler än en person, eller en enda person, mot sin vilja. Jag skulle vilja upplösa alla de äktenskapen också, men det skulle ju inte heller vara möjligt att åka runt och upplösa alla äktenskap som människor tvingats in i innan vi beslutade om den lagstiftningen.

Det finns vissa saker som är svåra att genomföra men där tydligheten är klar från vår sida. Jag kan säga en sak: Om jag hade fått bestämma hade den här lagstiftningen varit på plats för länge sedan.

Jag har full respekt för att ledamoten EskilanderSSon känner att det här skulle lösa problemet. Jag menar att det finns en palett av olika åtgärder som måste vidtas, och jag är beredd att vidta alla för att ge varje flicka och kvinna de rättigheter och möjligheter de har – förutom att gå in i retroaktiv lagstiftning.

Du får ha respekt för mig, och jag har respekt för dig.

Anf. 57 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag tackar för en hittills intressant debatt i dessa frågor.

Jag ska tala om månggifte och det förslag som har lagts fram för att avskaffa erkännandet av sådana. Men jag tänkte också ta tillfället i akt att

bredda debatten lite till att även handla om jämställdhet och hedersförtryck mer generellt sett. Det är precis vad detta anknyter till, och därför vill jag ta det lite bredare perspektivet.

Sverige är ett av världens mest jämställda länder. Det visar så gott som alla internationella utvärderingar. Det ska vi vara stolta över. Men vi ska också veta att det inte är en tillfällighet att det förhåller sig så utan att det är ett resultat av decennier av jämställdhetsreformer där Sverige steg för steg brutit upp från gamla konservativa och reaktionära värderingar som präglat också vårt samhälle under lång tid. I stället har Sverige blivit ett av världens mest progressiva och moderna länder.

Särbeskattningen, världens mest generösa föräldraförsäkring, världens mest utbyggda barnomsorg och maxtaxa i barnomsorgen är exempel på reformer som har banat väg för en utveckling där allt fler kvinnor har uppnått självständighet och självbestämmande i stället för att bara betraktas som ett bihang till mannen. Det här är reformer som har drivits fram av socialdemokrater och av andra progressiva krafter, inte minst många liberaler, för att flytta fram positionerna successivt för att ändra inställningen i dessa viktiga frågor. Många av reformerna var omstridda när de genomfördes, och många av dem motarbetades av högern på olika sätt, men man tvingades så småningom att motvilligt acceptera dem.

Vår utgångspunkt är att verklig jämställdhet kan uppnås bara om det finns ekonomisk jämställdhet, det vill säga att både män och kvinnor kan försörja sig själva. Utbildning och arbete ska vara vägen till självständighet och frigörelse, oavsett om du är man eller kvinna, oavsett etnicitet eller religion. Därför är den socialdemokratiska välfärdsstaten ett av världens mest framgångsrika jämställdhetsprojekt, och därför har Sverige nu EU:s högsta kvinnliga förvärvsfrekvens. Ingen annanstans i EU har kvinnor så stor möjlighet att försörja sig själva och därmed också uppnå verklig självständighet. Ekonomi är i detta fall grundläggande för verklig jämställdhet.

Men vi vet också att det under åren inte bara har handlat om ekonomiska frågor utan att det också har handlat om värderingsfrågor och en värderingskamp. Det har varit en kamp mot äldre tiders reaktionära och patriarkala värderingar.

Vi talar i dag om månggifte. Vi har aldrig haft månggifte i Sverige, vågar jag påstå. Men arrangerade äktenskap har vi haft, särskilt i de övre samhällsklasserna, i kungahuset, i adeln och i de rikare familjerna. Där var arrangerade äktenskap snarare regel än undantag, ett medel för att nå politiska och ekonomiska fördelar för familjen. Det var vanligt i de övre samhällsklasserna. I den arbetarklass som jag kommer från var det inte så vanligt. Där fanns inte så mycket egendom eller titlar att spela med. Men i de övre samhällsklasserna var arrangerade äktenskap ganska vanligt.

I praktiken var det fråga om tvångsäktenskap; i praktiken tvingades ungdomar till äktenskap under hot om att de annars skulle frysas ut ur sina familjer. Går vi tillbaka i tiden i Sverige har vi också haft barnäktenskap. Det perspektivet tycker jag också att vi ska ha i debatten.

Vi har även i Sverige haft hederskulturer – det ska man också känna till – och de ligger inte så långt tillbaka i tiden. Vi behöver inte gå så många generationer tillbaka i tiden förrän vi hamnar i en tid när pigor fick stå på knä på en horpall längst fram i kyrkan och skämmas inför församlingen efter att ha fött barn utom äktenskapet. Prästen fick inte ta sådana kvinnor i hand. Det fanns en uttrycklig regel om det.

Så var det i det gamla Sverige: klassförtryck och könsförtryck som gick hand i hand. Den hederskulturen upprätthölls av den tidens auktoriteter, nämligen kyrkan och staten. Det vet också vi som har våra rötter i det gamla Fattigsverige och det gamla statarsamhället.

När jag drar sådana historiska paralleller gör jag det inte för att relativisera, vilket en och annan kan få för sig, utan jag gör det för att ta en annan poäng, nämligen att detta kan förändras. Om man bara bestämmer sig för att man ska bekämpa de gamla patriarkala strukturerna kan man också nå förändring. Kunde man bekämpa detta i förgången tid kan man också bekämpa det i vår tid.

Mitt parti, Socialdemokraterna, har alltid varit en svuren motståndare mot de gamla konservativa, reaktionära, patriarkala och förtryckande värderingarna. Det förtrycket ska bekämpas, och det gäller alldeles oavsett vilken samhällsklass som upprätthåller dem och alldeles oavsett vilken etnicitet, kultur eller religion de har som utövar förtrycket. Här finns inget utrymme för kompromisser. Det handlar just om att alla människor i Sverige ska utvecklas som fria och självständiga individer.

Det är precis därför som vi under vår regeringstid har tagit krafttag mot hedersförtrycket. Vi har inte bara, som somliga partier, pratat om det utan vi har faktiskt gjort det på riktigt. Vi utökade kriminaliseringen av barnäktenskapsbrottet. Vi skärpte straffen för de brott som begås med hedersmotiv. Vi införde möjligheten att förordna om utreseförbud om ett barn löper risk att föras utomlands för att giftas bort eller könsstympas. Det utreseförbudet har redan tillämpats minst 25 gånger, trots att det har varit i kraft i mindre än ett år.

Vi har sett till att polisen har kunnat rekrytera 350 nya utredare med särskilt fokus på brott i nära relationer, mäns våld mot kvinnor och hedersbrott. Vi har avskaffat möjligheten att få ett barnäktenskap erkänt i Sverige.

I dag tar vi ytterligare ett steg genom att vi avskaffar möjligheten att få utländska månggiften erkända i Sverige. Det här är en sådan fråga där man verkligen undrar varför det inte har skett tidigare – som många har varit inne på. Det är förstås en självklarhet att månggifte inte har någon plats i ett jämställt och modernt samhälle.

Bigami är sedan länge kriminaliserat i Sverige. Ändå har det förekommit att Skatteverket har folkbokfört flera makor till samma man när äktenkapen har ingåtts utomlands och det är fråga om personer som tidigare inte har haft någon anknytning till Sverige. Att det har blivit så beror på att huvudregeln i civilrätten är att ett land ska erkänna andra länders rättsliga beslut, såvida de inte strider mot grunderna i vår rättsordning, det som med ett fint franskt ord brukar kallas ordre public. Det är tolkningen av vad som är ordre public som har varit oklar, och det klarar vi nu ut. Månggiften kommer inte längre att erkännas i Sverige. Skatteverket kommer inte längre att folkbokföra flera hustrur till en man oavsett vilka vigselbevis som visas upp. De godtas inte längre i Sverige.

SD:s påståenden om att detta kommer att fortsätta är helt enkelt inte sant. Så ser inte förslaget ut.

Här går vi längre än utredningen. Utredningen föreslog att det nya förbudet bara skulle tillämpas på äktenkap som har ingåtts efter lagens ikraftträdande, men då skulle det ta decennier för förbudet att få genomslag. Regeringens förslag är i stället att förbudet ska tillämpas på alla som

kommer till Sverige efter ikraftträdandet oavsett när giftermålen har ingåtts. Det är en stor förändring där vi har lyssnat på remissionstanserna.

Med detta skulle man tro att saken är klar, att diskussionen är avslutad. Men vi har i debatten hört att oppositionen har fått för sig att vi inte alls uppnår målen med de förslag som vi nu lägger fram. Det påstås att det finns ett undantag som gör att vi ändå kommer att erkänna månggifte. Jag påstår att det är en falsk kampanj, och jag påstår att oppositionen kokar soppa på en spik.

Ja, det finns ett undantag, men det innebär inte att månggiften som sådana kan erkännas i framtiden, utan det säger att rättsverkningar av ett sådant giftermål ska kunna erkännas om det finns synnerliga omständigheter, framför allt när det handlar om sådant som talar till kvinnans fördel.

Bakgrunden är att det framför allt går ut över kvinnan på olika sätt när vi inte erkänner dessa äktenskap. Hon förlorar rätten till skilsmässa och därmed också rätten till bodelning, och hon förlorar rätten till arv efter mannen. I Sveriges ögon har hon ju aldrig varit gift och kan därför inte heller skilja sig eller ärva. Det påverkar också de gemensamma barnen, för anses föräldrarna inte gifta får pappan inte automatiskt gemensam vårdnad.

Detta är nödvändiga konsekvenser av att inte erkänna äktenskap, och det måste alla förstå och vara medvetna om. I de allra flesta fall får man bara acceptera detta. Det kan dock finnas fall där konsekvenserna för kvinnan kan bli helt orimliga om hon till exempel inte kan göra anspråk på en del av arvet eller boet. Därför bör det finnas möjlighet för en domstol att erkänna inte månggiften i sig utan vissa rättsverkningar av det om de negativa konsekvenserna för kvinnan skulle bli helt orimliga. Men ribban för detta ligger väldigt högt eftersom det måste finnas synnerliga skäl.

Denna undantagsmöjlighet gäller ju redan för de andra vägransgrunderna – barnäktenskap, tvångsäktenskap, fullmaktsäktenskap och släktäktenskap – och oppositionen hade inga invändningar mot detta när det regelverket antogs, vilket skedde bara häromåret. Man undrar därför varför oppositionen plötsligt har invändningar nu.

Detta är också den ordning som finns i övriga Norden. I Norge och Danmark finns motsvarande undantag och upplägg. Ibland hänvisas det till Frankrike, har jag sett i debatten, och där erkänns inte månggiften. Så är det ju. Men även där finns det ett undantag för rättsverkningar, och det är faktiskt bredare än det vi nu föreslår. En hustru i ett andra äktenskap i Frankrike kan få rätt till livförsäkring, arv och socialförsäkringsförmåner från mannen trots att äktenskapet inte är erkänt. Det undantaget är alltså större än i Sverige, Norge och Danmark, för här krävs det som sagt synnerliga skäl.

Jag påstår därmed att oppositionen i grunden har fått detta om bakfoten, och jag tror faktiskt att man egentligen vet om det. Men man kör på ändå, för man vet att det här är komplicerad lagstiftning. Precis som Elin Lundgren var inne på utgår man ifrån att jag inte ska kunna förklara detta på 30 sekunder i *Aktuellt*. Det kan man ju inte alltid göra.

Så där är det ibland i politiken, det vill säga att oppositionen kör ett sådant här spel och framställer saker på ett sätt som inte stämmer. Det får man väl tåla – det är varken första eller sista gången det sker – men det som sticker ut lite och som jag har reagerat på är det höga tonläge vi har haft framför allt på sociala medier. Det har inte varit så mycket av det i

kammaren i dag, men vi såg det framför allt på sociala medier för någon månad sedan. Jag har tänkt lite extra på det där. Vad är det som motiverar detta höga tonläge?

Jag tror att det helt enkelt är det dåliga samvetet som talar. De borgerliga partierna vet nämligen mycket väl att de själva inte gjorde någonting mot hedersbrott och hedersförtryck trots att de satt på regeringsmakten i åtta år. Moderaterna hade justitieministerposten, och Kristdemokraterna satt på Socialdepartementet. Ändå hände ingenting under alliansåren när det gäller de här brotten – inga straffskärpningar, inget stopp för barnäktenskap, inget stopp för månggifte, inga utreseförbud och inga särskilda polisutredare. Det gjordes ingenting av det slaget.

Tvärtom har så gott som allt som gjorts mot hedersbrott när det gäller lagstiftning gjorts av den här regeringen. Det måste vara svårt att smälta för delar av oppositionen, och därför väljer de att i stället försöka hitta konflikter där inga konflikter egentligen finns. För min del spelar det kanske mindre roll, för det viktiga är att vi får en förändring till stånd. Med den här lagstiftningen tar vi ännu ett steg i kampen för ökad jämställdhet för alla, oavsett var man kommer ifrån, och mot dessa gamla, konservativa och reaktionära patriarkala värderingar. Det är i så fall gott nog.

Anf. 58 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Det jag från början tänkte fråga är givetvis varför det tog så lång tid och varför man inte lade in månggifte i barnäktenskapsutredningen. Även Morgan Johansson var ju i sitt anförande inne på flera andra sorters äktenskap, som tvångsäktenskap och så vidare. Det hade varit fullt naturligt att lägga in detta i barnäktenskapsutredningen, och då hade vi sparat ett par år i stället för att skjuta på det ytterligare. Men jag bjöds ju inte in den där fredagen, och det skulle vara intressant att veta vad som egentligen sas då och varför man plötsligt tyckte att det inte var så bråttom med månggifte.

Morgan Johansson beskyllde mig för att fara med osanning när jag sa att månggiften ska bestå i Sverige, det vill säga fortsätta vara en del av det svenska samhället, och att barn ska växa upp i månggiftesmiljöer – i förtryckande konstellationer som regeringen har godkänt. Jag påstår dock att det inte alls är en osanning. Man låter ju faktiskt de månggiften som finns vara kvar, och det betyder att barn kommer att fortsätta att leva i de här månggiftena. Det betyder att vi har en generation barn som växer upp i den typen av miljöer. Det kanske inte är många – det är ingen som riktigt kan svara på hur många det är – men det finns personer som kommer att växa upp i förtryckande månggiftesmiljöer.

Hur ska man kunna utvecklas till en fri individ om man växer upp i den typen av miljö – om vi nu tycker att det är viktigt att människor växer upp i frihet? Jag tycker faktiskt det. Jag tycker att vi ska få bort den här typen av äktenskap från Sverige. Jag tycker att man borde sätta ett sistadatum och säga att vi från det datumet upphäver alla månggiften. Jag anser inte det vara retroaktivt, utan tvärtom får människor då möjlighet att planera. Om man lägger det datumet ett eller två år framåt i tiden får de som är gifta med flera människor planera.

Anf. 59 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Precis som många varit inne på tycker vi att det är en mycket bättre väg att gå att inte erkänna månggifte. Det jag reagerade mot var att Mikael Eskilanderesson sa att fler månggiften nu kommer att läggas till, och det är fel. Det är precis det vi nu stoppar. Skatteverket kommer inte att folkbokföra några fler månggiften. Det är ju just det vi sätter stopp för.

Sedan går han hela vägen till tvångsupplösning. Som någon var inne på tidigare innebär det att man i så fall först måste erkänna äktenskapet och därefter ha en rättslig process som handlar om att upplösa det och tvinga fram en skilsmässa. Det är att gå väldigt långt, menar jag. Det är i så fall bättre att vi använder oss av den här modellen, som nu också har riksdagens stöd i den här delen.

Det som var fel var dock det Mikael Eskilanderesson sa om att fler sådana här äktenskap kommer att läggas till. Så kommer det inte att bli.

Jag reagerar ändå på vad Sverigedemokraternas Mikael Eskilanderesson säger här, för man försöker framställa det som att man värnar de här kvinnorna. Det gör man ju inte alls. Det är snarare tvärtom: Om Mikael Eskilanderesson och SD hade fått bestämma hade dessa kvinnor aldrig varit här i Sverige. De hade aldrig fått asylstatus. Om Mikael Eskilanderesson och SD får lov att bestämma ska de här kvinnorna dessutom kastas ut ur Sverige. Det är ju det som är SD:s politik när det gäller migration – en massdeporteringspolitik.

Just att de här kvinnorna har fått komma till Sverige och att de har möjlighet att stanna här ger dem chansen att ta sig ur det här förtrycket. När Mikael Eskilanderesson och hans parti driver på för att de här kvinnorna i själva verket ska kastas ut visar han ju bara att han inte bryr sig ett endaste dugg om dem. Han försöker i stället plocka andra politiska poäng.

Anf. 60 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Som vanligt: Detta är trams. Vi har inga förslag om att kasta ut människor mot deras vilja, såvida vi inte pratar om kriminella eller andra personer som saknar uppehållstillstånd.

Jag vill återkomma till det som frågan faktiskt handlar om, det vill säga de månggiften som ska fortsätta att finnas kvar i Sverige. Morgan Johansson för ett märkligt resonemang om att man i så fall först måste erkänna dem. Men vi *har* ju erkänt de här månggiftena; enligt Skatteverkets register finns det ett gäng månggiften. De är erkända i dag. Jag förstår alltså inte riktigt vad Morgan Johansson menar med att vi då först måste erkänna månggiftena. Problemet är att de finns här i dag. Människor lever i månggiften i Sverige i dag, 2021. Att det har blivit som det har blivit är i sig helt sjukt i min värld. Det är klart att man borde ha satt ned foten för väldigt många år sedan.

Den som vill veta hur ett sverigedemokratiskt styrt samhälle hade sett ut kanske kan titta på till exempel Danmark, där Dansk folkeparti har fått ganska mycket inflytande. Det är inte så att detta betyder att man börjar göra några stora revolutioner, men det är klart att man får en annorlunda riktning på politiken.

Vi får dock förhålla oss till den verklighet som finns i Sverige i dag. Som Sverige ser ut i dag tycker alltså Morgan Johansson att vi ska gå in i 20-talet med månggiften, som vi har erkänt, och att de ska finnas kvar – det ska inte finnas något slutdatum för när månggiften ska vara borta från det svenska samhället.

Jag hade velat sätta ett slutdatum efter vilket vi inte ska ha några månggiften i Sverige.

Anf. 61 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är lustigt att Mikael Eskilandersson nämner Danmark. Danmark har det regelverk som vi nu är på väg att få i Sverige, med att man inte erkänner månggiften samt med den ventil som vi har diskuterat och synnerliga skäl. Danmark har faktiskt precis den lagstiftning som Mikael Eskilandersson motsätter sig här; det kanske han ska fundera över en stund.

Det är ett stort steg att ta att gå in och tvångsupplösa äktenskap och genomföra tvångsskilsmässor med en retroaktiv lagstiftning. Så långt har vi inte varit beredda att gå.

Däremot har vi gått längre än utredningen. Utredningen ville att bara det första giftermål som skett efter att lagen trätt i kraft skulle omfattas, men vi säger nu att detta ska gälla från det att man kommer till Sverige. Det är i det läget som detta inte erkänns. Vi menar att det här är en bättre lösning.

Mikael Eskilandersson försöker att fly bort från Sverigedemokraternas övergripande migrationspolitik. Det är faktiskt precis som jag säger: Om SD hade fått bestämma skulle dessa kvinnor aldrig haft en chans att ta sig ur sina förtryck, för de hade aldrig varit här. Porten hade varit stängd.

Nu driver Sverigedemokraterna på för att se till att fler av de flyktingar som har fått komma till Sverige inte ska få förlängda uppehållstillstånd utan ska kastas ut. Detta skulle naturligtvis vara helt förödande för många av de kvinnor som kanske för första gången i livet har kunnat få en chans att ta sig ut på arbetsmarknaden och leva normala västerländska liv. Att de ska kastas tillbaka till sina hemländer är det som Sverigedemokraterna i grunden står för, och det tycker jag att Mikael Eskilandersson också måste stå för i en sådan här i debatt.

Anf. 62 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M) replik:

Fru talman! Dagens proposition är väldigt mycket ett resultat av ett tillkännagivande som regeringen fick av riksdagen redan 2020. Jag vill börja med att tacka regeringen för att man faktiskt för en gångs skull levererar utifrån ett tillkännagivande medan vi fortfarande kommer ihåg att vi har lämnat ett tillkännagivande. På det sättet tycker jag att dagens debatt är ett steg i rätt riktning, och det vill jag tacka justitieminister Morgan Johansson för.

Jag förstår att justitieministern är orolig för att han ska behöva stå i nyheterna och försöka att förklara detta på 30 sekunder, för det är helt omöjligt. Jag tror inte att justitieministern själv är riktigt medveten om vad det är han har infört. Därför vill jag ställa en kort fråga.

Månggifte som sådant kommer inte att erkännas, har vi hört här i dag. Vi tycker alla att detta är bra. Men synnerliga skäl kan komma in. Då ska

en ventil tillämpas, och äktenskapet får vissa rättsverkningar. Min korta fråga till justitieminister Morgan Johansson är: Kommer personerna fortfarande att vara gifta? Är de skilda? Finns äktenskapet, eller är makarna då fria att gifta sig med nya personer här i Sverige?

Anf. 63 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är bra om Cecilie Tenfjord Toftby vet inte bara vilka förslag vi från regeringen lägger fram utan också vilka förslag hon själv varit med och beslutat om tidigare. Detta är ju exakt samma ordning som gäller för de andra vägransgrunderna, alltså barnäktenskap, tvångsäktenskap och fullmaktsäktenskap. Dem har Cecilie Tenfjord Toftby inte haft några som helst invändningar mot, utan det är först i detta fall som hon har invändningar.

Det är också exakt samma upplägg som finns i både Norge och Danmark. Ventilen med synnerliga skäl är snävare än vad den är i Frankrike.

Det handlar om rättsverkningar. Eftersom vi inte har erkänt äktenskapet har personerna i Sveriges ögon aldrig varit gifta, och därmed är de självklart fria att gifta sig med andra. De har aldrig varit gifta när vi inte erkänner äktenskapet. Men när det gäller att i efterhand till exempel kunna göra anspråk på ett arv eller en del i ett bo kan det finnas enskilda situationer där det är rimligt att säga: Ja, det kanske du ska ha. Men i en sådan situation får det prövas från fall till fall. Det är exakt samma ordning som finns för de andra vägransgrunderna.

Min motfråga till Cecilie Tenfjord Toftby är: Om ni nu reagerar mot detta, varför reagerade ni inte när det gällde de andra vägransgrunderna? Och varför vill ni att vi ska ha en annan ordning än vad man har i Norge och Danmark?

Anf. 64 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M) replik:

Fru talman! Jag gissar att justitieminister Morgan Johansson vet var jag har mitt ursprung. Jag har fortfarande väldigt många band till Norge och tycker väldigt bra om Norge, men det betyder inte att jag tycker att Sverige ska göra allt som Norge gör. Det finns mycket som Sverige faktiskt gör bättre än Norge.

Svarade justitieministern på min fråga? Kan makarna gifta sig med vem de vill om synnerliga skäl finns? Regeringen vill inte ens gå in på synnerliga skäl, för man menar att domstolarna ska avgöra detta. Vi vet alltså inte ens vad synnerliga skäl är.

Är makarna fortfarande gifta om synnerliga skäl uppstår och ventilen träder in, eller kan de gifta sig med någon annan när de kommer hit? Jag skulle vilja ha ett kort svar på denna fråga.

Justitieminister Morgan Johansson frågade mig varför vi inte har några åsikter när det gäller de andra områdena. Jag vill att justitieminister Morgan Johansson uppmärksammar Moderaternas reservation 3, om ventilen i fråga och släktskapsband. Även där säger man att synnerliga skäl ska kunna göra att ventilen träder in.

Jag påstår fortfarande att den bästa lösningen för en tjej som är gift med sin farbror aldrig är att hon förblir gift med sin farbror.

Anf. 65 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Eftersom Sverige inte erkänner att de är gifta är de naturligtvis fria att gifta sig med vem de vill; det är ju grunden. Svaret på denna fråga är: Ja, så är det.

Om det kommer hit en familj och mannen säger att han har två fruar och att han vill folkbokföra bägge två hos Skatteverket kommer Skatteverket att säga nej – det accepterar de inte. Sedan får man lösa det hela internt, men vi kommer bara att folkbokföra en maka. Den andra, som då inte betraktas som gift med mannen i fråga, är naturligtvis fri att gifta sig med vem hon vill, för vi erkänner ju inte det äktenskapet. Så kommer det att fungera.

De synnerliga skälen är till för att man, möjligen i efterhand, till exempel ska kunna göra anspråk. Om en kvinna vill göra anspråk på ett bo eller ett arv – det kan vara långt efteråt – ska en domstol kunna pröva om hon ändå bör ha rätt till en del av boet eller arvet.

Vi säger inte att det måste vara så i alla sammanhang; det är ingen ovillkorlig rätt till boet. Men om man kan visa att det finns synnerliga skäl och att detta talar till kvinnans fördel ska domstolen kunna besluta om det. Det är svaret på den frågan.

Cecilie Tenfjord Toftby svarade dock inte på min fråga om varför Moderaterna inte har haft några invändningar när det gäller de andra vägransgrunderna – barnäktenskap, tvångsäktenskap och fullmaktsäktenskap – där ju upplägget är precis likadant.

Detta är, som sagt, den ordning som finns både i Norge och i Danmark, och vad jag förstår fungerar den bra där.

När det gäller synnerliga skäl för de andra formerna av äktenskap – när det gäller barnäktenskap eller tvångsäktenskap – har detta faktiskt aldrig tillämpats, vilket är ett tecken på hur snävt detta undantag är. Ribban ligger väldigt högt, och utrymmet här är väldigt snävt.

Anf. 66 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Statsrådet Morgan Johansson sa att Alliansen inte har gjort någonting när det gäller arbetet mot hedersvåld. Jag tänker faktiskt inte fortsätta att diskutera frågan om bigami eller månggifte, som vi har debatterat i dag.

För mig är det viktigt som politiker att hålla mig till det som är rätt och riktigt. Och jag måste säga att när det gäller mitt samarbete med statsrådet Morgan Johansson har jag ingenting att klaga på. Även i min tidigare roll, när jag samordnade arbetet mot hedersvåld och jag inte var politiker, fanns det en responslåda hos dig hela tiden. Det kan lätt vara så att du tror att alla i regeringen är som du, men så är det tyvärr inte.

När jag 2006 fick tjänsten som samordnare för det nationella arbetet mot hedersvåld och förtryck var det Socialdemokraterna som styrde. Då kallade man hedersvåld för så kallat hedersrelaterat våld och förtryck. Det var många gånger en stor förvirring kopplat till detta, men det kan kanske inte statsrådet beskyllas för.

Sedan kom Nyamko Sabuni som statsråd. Du kan fråga vilka tjejer och killar som helst som levde i den utsattheten och upplevde att de hade förbisets, och de skulle säga att det blev en revolution när hon kom in på banan, vilket även vi som jobbade med frågorna kände. Till exempel fick

vi utredningen inför lagstiftningen om tvångsäktenskap, som ligger bakom arbetet mot könsstympning. Vi fick rapporten om att unga blir gifta mot sin vilja. Det finns statistik som fortfarande används för de uppdrag som regeringen och Socialdepartementet har gett till Socialstyrelsen men som de inte har lyckats utföra.

Det finns ingen i den här kammaren som har gjort tillräckligt. Men nu är jag ju själv politiker och kan säga att statsrådet Morgan Johansson lyssnar och gör bra saker, men annars blåser jag inte omkull av arbetshastigheten bland övriga statsråd utan jag har mycket att tillägga. Jag kämpar och sliter varje dag för att de reformer som beslutas ska komma på plats.

Anf. 67 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Ja, vi har ett väldigt bra samarbete. Det vill jag verkligen säga. Och i mycket av det som har gjorts under de senaste åren, under våra mandatperioder, har Liberalerna och inte minst Juno Blom varit enormt viktiga. Så är det bara.

Vad jag sa var att det inte hände så mycket under alliansåren, utan att det mesta har hänt på senare år. Jag pekade framför allt ut Moderaterna och KD, som ju satt på två av de departement som var viktiga i sammanhanget, Justitiedepartementet och Socialdepartementet. Där kan jag konstatera att det trots allt inte hände så förfärligt mycket under de här åren. Allt som vi har fått igenom i kriminalpolitiken, till exempel straffskärpingarna för hedersbrott, det kriminalpolitiska programmet som vi gick till val på, utreseförbudet, barnäktenskapsbrottet och, som vi nu är på väg att införa, en särskild brottsrubricering är sådant som kommer nu.

Ibland blir jag frustrerad över att saker och ting kan ta väldigt lång tid. Men ibland blir jag också frustrerad över att jag får saker och ting påklistrade som inte är sanna. När jag själv, och inte minst vi tillsammans, driver fram nya reformer får jag ändå höra från en del av högeroppositionen här att det inte händer någonting, att vi inte har gjort någonting och så vidare. Då måste jag ibland få lov att säga: Stopp och belägg nu! Är det någon regering som har gjort mer än vad den här regeringen har gjort?

Som jag nyss gav uttryck för i talarstolen tror jag att det höga tonläget från en del håll i den här debatten handlar om lite dåligt samvete. Man förstår nog att man borde ha gjort mer under sina år, och då försöker man i stället sätta dit regeringen för att vi inte skulle göra något. Men det där är politiskt spel.

I sak handlar det om att vi tillsammans måste flytta fram positionerna i de här frågorna så mycket som vi bara kan.

Anf. 68 JUNO BLOM (L) replik:

Fru talman! Tack, statsrådet Johansson, för ditt svar!

Det är precis så det är. På lagstiftningsområdet har det skett stora förändringar. Som jag både har sagt offentligt och säger här i dag tycker jag verkligen att vi har lyckats med väldigt mycket.

Att stifta lagar, med all respekt för att du är justitieminister, är på ett sätt den enklaste delen. För att se till att hela systemet hänger ihop krävs det mycket mer. Då är ett råd, som jag också har fört fram internt, att jämställdhetsministern ska ta ett övergripande ansvar. Men inte ens jag, som är en del av det här samarbetet, kan hitta någon enkel beskrivning av vad

som görs på andra områden än det område som statsrådet Johansson ansvarar för.

I en regering kan man jobba på olika sätt, men alla delar måste hänga samman. Det arbete som Nyamko Sabuni införde gjorde att vi fick helt andra förutsättningar att jobba med det nationella kompetensteamet. Trots att hon inte var justitieminister stod hon även bakom lagstiftningen om äktenskapstvång, vilket har varit en grund för förändringar. Hennes förslag var redan då att man skulle införa ett barnäktenskapsbrott, som den här kammaren inte var beredd att fatta beslut om.

Det handlar just om att ta ett samlat grepp om det hela. I Sverige ligger de här frågorna i dag på jämställdhetsministern. Men det vi talar om här är ju allvarlig kriminalitet. Visst, det förebyggande arbetet är ett jämställdhetsarbete som är otroligt viktigt varje dag, men så fort ett sådant här brott har skett är det allvarlig kriminalitet.

När det gäller att få tyngd i de här frågorna måste jag säga att Nyamko Sabuni var helt excellent i sitt arbete. Om du hade glömt bort det ville jag bara berätta det.

Anf. 69 Justitie- och migrationsminister MORGAN

JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Nej, jag har alls ingen kritik mot Nyamko Sabuni för det jobb som hon gjorde, utan min kritik riktar sig mot att det skedde väldigt lite när det gällde lagstiftningsfrågorna. Då är kritiken framför allt riktad mot Moderaterna och Kristdemokraterna i de delar som ligger på Socialdepartementets område. Nyamko Sabuni lyfte verkligen fram de här frågorna. Men man måste ju också få genomslag för dem i regeringen så att de blir verkställda.

Lagstiftningen om äktenskapstvånget var en del. Olaga tvång var redan kriminaliserat, men man bröt ut och specificerade just äktenskapstvång. Det var väl en viktig markering.

Därefter har vi fått upp straffrätten här. Jag hoppas att vi ska kunna ta nästa steg mot en särskild brottsrubricering för hedersbrott. Det tror jag är viktigt, för då kommer vi att kunna jobba på precis samma sätt som vi en gång gjorde med kvinnofridslagstiftningen för 20 år sedan, alltså att kunna lägga ihop en rad av olika trakasserier och brott som har lägre straffvärde som enskilda brott. När man lägger ihop dem och ser det systematiskt kan man i stället döma enligt en särskild hedersbrottsrubricering, och då får man upp straffskalan ordentligt. Jag hoppas att vi tillsammans ska kunna ta fram ett bra förslag under hösten att gå till riksdagen med.

Som sagt: Vårt samarbete fortsätter att fungera på ett väldigt bra sätt. Men när andra partier anklagar mig eller oss för att inte göra något måste jag nog ibland få peka tillbaka och säga: Vänta nu lite, för det är väl faktiskt under de här åren som det har hänt riktigt stora saker på det här området.

Vi kommer att fortsätta driva fram sådana här reformer.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 19.)

Prot. 2020/21:127

26 maj

Förbud mot erkännande av utländska månggiften m.m.

§ 13 En effektivare konkurshantering

Civilutskottets betänkande 2020/21:CU19
En effektivare konkurshantering (prop. 2020/21:148)
föredrogs.

Anf. 70 DAVID JOSEFSSON (M):

Fru talman! Djävulen sitter i detaljerna. Så lyder ordspråket, men låt mig återkomma till det.

Låt mig först säga att i grunden tycker vi moderater att regeringens förslag om en effektivare konkurshantering är bra. Den kommer att modernisera och underlätta processer både för fordringsägare som vill få betalt snabbare och för gäldenärer som inte fastnar i onödigt långa konkurser. Att all kommunikation kan ske digitalt och att ansökan kan skrivas under elektroniskt är sådant som borde vara självklart år 2021.

Det kan vara bra att rekakapitulera vad en konkurs faktiskt är. Det är när en person, juridisk eller fysisk, inte längre kan betala sina skulder utan är insolvent. De kvarvarande tillgångarna ska då under ordnade förhållanden fördelas mellan borgenärerna.

Även om konkurser sällan är roliga att gå igenom är de nödvändiga för att möjliggöra ett ekonomiskt risktagande. Det är nödvändigt att det finns ordnade former för det som händer om affärsrörelsen inte längre bär sig.

Ett effektivt konkursinstrument är till fördel för såväl den som gått i konkurs som fordringsägarna.

Det har också en preventiv verkan på risktagande om konkurshanteringen är effektiv. En effektiv konkurshantering gör att marknadsekonomi i stort kan bli mer effektiv. Fler entreprenörer vågar testa sina vingar, och fler vågar låna ut pengar till affärsinitiativ.

Fru talman! Som jag sa sitter djävulen i detaljerna. Regeringen föreslår att den obligatoriska edgången i tingsrätten ska avskaffas och ersättas med att gäldenären skriftligen bekräftar bouppteckningen hos konkursförvaltaren.

Det har vi moderater i grunden ingenting emot. Vi har dock synpunkter på vad detta får för konsekvenser vad gäller det straffrättsliga ansvaret.

Enligt den nya ordningen kommer det fortsatt att vara brottsligt att medvetet ange felaktiga uppgifter i en bouppteckning. Men en medvetet felaktig uppgift som lämnas under ed i en domstol bedöms i dag vara allvarligare än att medvetet lämna felaktig uppgift i en skriftlig bekräftelse.

Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten har båda i sina remissvar varnat för de konsekvenser som dessa förslag får vad gäller det straffrättsliga ansvaret. Myndigheterna framför i sina remissvar att det inte bör vara någon skillnad i straffansvar beroende på om bekräftelsen sker i domstol eller skriftligt till förvaltaren. Vi moderater instämmer i denna kritik.

Därför bör bestämmelserna i brottsbalken ändras på så sätt att skriftlig bekräftelse av bouppteckning i straffrättsligt hänseende likställs med edgång i tingsrätt. Djävulen sitter som sagt i detaljerna.

För det kan väl inte vara regeringens avsikt att med dessa lagändringar mildra straffet för den som medvetet ljuger i en bouppteckning. Jag tror och hoppas inte det. Jag tror att det i stället handlar om det som på engelska kallas bad governance, alltså dåligt grundarbete av regeringen.

Straffmildringen är en konsekvens som utredningen inte förutsåg och som regeringen inte har orkat åtgärda. Argumentet som anförs i propositionen om att en straffmildring inte kan antas leda till att oriktiga uppgifter lämnas i större utsträckning är märklig, likaså att det rör sig om få fall.

Också regeringens resonemang om att man vill se en generell skillnad i straff om någon lämnar oriktiga uppgifter i ett skriftligt intyg eller i ett beedigande är märkligt. Regeringen anser ju fortfarande att det skriftliga intyget ska ha samma tyngd som ett beedigande i alla andra sammanhang.

Jag tror inte att riksdagens partier vill se en straffmildring för den som ljuger i en konkurs. Då måste vi lyssna på Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten och se över brottsbalken. Eller vill regeringspartierna faktiskt mildra straffet för den som ljuger i en konkurs för att vilseleda borgenärer? Det vore i så fall djupt olyckligt och skulle i grunden skada propositionens syfte att göra konkurshantering mer effektiv.

Jag yrkar bifall till Moderaternas reservation 1.

Anf. 71 CATARINA DEREMAR (C):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 under punkt 3 i betänkandet.

Effektivare konkurshantering står det i rubriken, och det kanske inte lockar alltför många intresse. Men det är viktigt, och när konkurser inträffar behöver hanteringen vara effektiv för både gäldenärer och borgenärer och för att bolag ska kunna startas på nytt.

Vi kan konstatera att det är ett politikområde där vi är överens på många punkter oavsett politiskt parti. Det gäller exempelvis lagändringarna som syftar till att just effektivisera och även modernisera konkursförfarandet. Det innebär bland annat att all skriftlig kommunikation i konkursförfarandet ska kunna ske i digital form.

Även på detta område påminner pandemin oss om att vi behöver vidta åtgärder ganska omgående. Enligt Centerpartiet är ett steg i rätt riktning att det obligatoriska edgångssammanträdet vid tingsrätten ersätts med att gäldenären skriftligen bekräftar bouppteckningen, givetvis med riktiga uppgifter, vid ett sammanträde hos konkursförvaltaren. På så sätt kan vi bättre nyttja domstolarnas resurser till andra viktiga mål.

Vi ska givetvis förenkla och effektivisera det vi kan, men det är också grundläggande att det blir rättssäkert. När det gäller exempelvis underskrifter ska avancerad elektronisk underskrift därför användas.

Fru talman! För några år sedan kunde vi i medierna läsa om hur en vd för ett stort svenskt företag fick sin identitet kapad och sattes i personlig konkurs efter att en falsk ansökan hade lämnats in av en bedragare.

Sådant här får såklart förödande konsekvenser för individen. Blir man satt i personlig konkurs får man sina tillgångar frysta, och är man vd eller har bolagsstyrelseuppdrag plockar Bolagsverket bort en från styrelseuppdraget. Bolaget blir alltså ställt utan vd.

Det här hanteras skyndsamt, vilket är bra. Men vi måste få bort denna möjlighet eller åtminstone göra det svårare för en obehörig person att få igenom en ansökan.

Den som drabbas av detta blir rent professionellt fråntagen sina befogenheter. Vad som händer privat kan man inte föreställa sig om man inte har varit med om det. Vi vet också att identitetskapningar ökar, även om kanske inte just vd:ar drabbas i någon större utsträckning. Vi bör alltså

göra det svårare att genomföra detta, och det kan inte vara omöjligt i dagens läge när det finns tillgängliga digitala lösningar.

Dagens kontroll vid ansökan om personlig konkurs är inte tillräckligt omfattande, i synnerhet inte med tanke på de allvarliga konsekvenser som en personlig konkurs får. Därför är det viktigt att vi får på plats en ordning där landets tingsrätter får i uppdrag att vid ansökan om personlig konkurs kontrollera huruvida det finns en polisanmälan om kapad identitet.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till reservation 2 i betänkandet, som bland annat innefattar den motion som Jonny Cato, Centerpartiet, står bakom och som behandlar utökad kontroll vid ansökan om personlig konkurs.

Anf. 72 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! En konkurs är oerhört kännbar oavsett om den drabbar ett företag eller en enskild. Då är det viktigt att processen i samband med en konkurs är tydlig, enkel och anpassad efter dagens situation. Som privatperson ska man förstå vad som händer och sker, och som företag ska det också vara enkelt att följa processen.

Statistiken visar att under helåret 2020 försattes 6 700 företag i konkurs, och det var ungefär lika många 2019. De flesta konkurser sker i byggindustrin och inom juridik och ekonomi.

Sedan kan man undra om 6 700 företag som går i konkurs är mycket eller lite. Sett till antalet företag som är registrerade i Sverige, vilket är ungefär 1,2 miljoner stycken, kanske det inte känns som en jättemängd konkurser. Men då ska man beakta att dessa 6 700 företags konkurs inte bara drabbar företaget utan också leverantörer, banker och anställda. Det gör att företagskonkurser kan få stora konsekvenser för andra runt omkring.

Konkursförfarandet behöver utvecklas och effektiviseras för att leva upp till samhällets och näringslivets krav. Att vi blir alltmer digitala måste också slå igenom i den här delen, och jag tycker att betänkandet är bra på den punkten, det vill säga att det digitala får genomslag.

Vi anser att det är positivt att det nu införs en ordning som innebär att en konkursansökan kan ges in digitalt och skrivas under med en elektronisk underskrift. Detta innebär att det faktiskt uppställs högre krav när det gäller identifiering av sökanden. Vi välkomnar detta och ställer oss bakom den delen av regeringens lagförslag. Vi tror dock inte att det räcker, utan likt Centerpartiet tror vi att man behöver kunna stärka identiteten på annat sätt.

Vi anser också det är positivt att det obligatoriska edgångssammanträdet i tingsrätten ersätts med en ordning där gäldenären skriftligen bekräftar bouppteckningen vid ett sammanträde hos konkursförvaltaren. Att uppta domstolarnas tid med detta, i dessa tider när vi behöver deras arbete på annat sätt, tror jag är missvisande. Jag tycker att konkursförvaltaren kan hantera detta.

Jag tror att konkursförvaltaren också är den som kan verifiera om de uppgifter som lämnas eller inte faktiskt är riktiga. Jag tror att det är vettigt att man gör på det sättet. Jag tror att det förenklar processen i normalfallet. Det är tillräckligt jobbigt för den som drabbas att träffa konkursförvaltaren och förklara hur det faktiskt ser ut och vilka tillgångar och skulder som finns i bolaget.

Det förekommer som sagt i ett fåtal fall att man gör falska konkursansökningar. Jag menar att detta påvisar ett hål i den rutin som domstolen har, där man inte tar kontakt med de aktuella företrädarna för företaget innan man fattar beslut om konkursförvaltare. Man får in en ansökan, man kontrollerar och verifierar den på det sätt man kan och man fattar beslut om konkursförvaltare. Vad händer med bolaget då? Jo, det är faktiskt konkursförvaltaren som hanterar bolaget. Detta kan få ödesdigra konsekvenser för ett bolag. Givetvis kan sådana felaktigheter förändras och tas bort. Det behöver inte bli så långtgående konsekvenser, men om det tar tid kan det bli det.

Jag menar därför att det behövs ytterligare åtgärder för att förhindra de falska konkursansökningar som ändock finns. Det vore ganska enkelt för domstolen att höra efter med styrelseordföranden eller med någon som sitter i bolagets styrelse om konkursansökan kommer från själva bolaget.

När det gäller juridiska personer som aktiebolag kan faktiskt ett stämmobeslut om att begära bolaget i konkurs krävas in. Det är inte ofta man begär ett bolag i konkurs direkt, utan man gör en kontrollbalansräkning innan. Man gör även en andra kontrollbalansräkning, det vill säga man tar ett stämmobeslut om att det inte fungerar.

Vi menar att regeringen bör ta initiativ till en översyn av lagstiftningen. Tingsrätten bör kunna verifiera på så sätt att man skickar tillbaka frågan till bolaget och säger: "Är detta riktigt? Är det sant att ni har lämnat in ansökan?" Detta för att undanröja möjligheten att det finns förfalskningar av konkursansökningar.

Därmed yrkar jag bifall till reservation nummer 2.

Anf. 73 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Den kände nationalekonomen Joseph Schumpeter beskrev ett begrepp som han kallade kreativ förstörelse. Han beskrev med detta begrepp hur en ekonomi drivs framåt av teknisk utveckling och innovation. Det ligger nämligen i marknadsekonomins natur att den som inte klarar konkurrensen slås ut. Men det ersätts av något nytt och bättre. På så sätt tas hela tiden små och stora steg mot att förbättra effektiviteten.

Det är, som Schumpeters begrepp säger, en både kreativ och destruktiv process. Därför behövs stödjande strukturer som främjar innovation och utveckling. Men det behövs också omhändertagande strukturer som skyddar arbetare, familjer, företagare och samhällen från den destruktiva kraften.

I detta sammanhang är välfärdsstaten en genial idé. Genom socialförsäkringar och trygghetssystem, genom kollektivt sparande och genom generella välfärdstjänster skapas trygga och innovativa individer och samhällen. Det är inte för inte som Sverige år efter år toppar världsindex för innovation och sökta patent.

Men baksidan av detta är såklart att företag går omkull. Det är inte alltid på grund av tekniska landvinningar eller innovationer som detta sker. Där kan finnas personliga skäl eller förändrade marknadsförutsättningar som ligger till grund för konkursen. Men konkurser blir det. I grunden är det som sagt inget negativt, om de inte sker för ofta eller blir för många under kort tid. Om man bara hanterar konkurserna smidigt och effektivt gynnar det i förlängningen samhället. Därför är ett effektivt konkursförfarande oerhört viktigt.

Samhället digitaliseras i rask takt. Regeringen vill därför att fler konkursförfaranden ska kunna skötas digitalt. Det ska därför vara möjligt att ansöka om konkurs med en digital underskrift. All kommunikation gällande en konkurs ska därutöver kunna skötas digitalt.

En av de större förändringar som regeringen föreslår i propositionen innebär att det obligatoriska edgångssammanträdet i tingsrätten ersätts med en ordning där gäldenären skriftligen bekräftar bouppteckningen vid ett sammanträde hos konkursförvaltaren. Gäldenären ska genom ett sådant undertecknande på heder och samvete bekräfta riktigheten av bouppteckningens uppgifter om tillgångar, skulder och räkenskapsinformation.

Därutöver lämnas också förslag som tar sikte på effektiviseringar av konkursförfarandet när det gäller gäldenärens bokföringshandlingar, förvaltarens berättelser och utbetalningar av utdelningsmedel till borgenärerna.

Regeringen är väl medveten om att det finns fler delar i konkursförfarandet som kan bli effektivare, och arbetet slutar givetvis inte med denna proposition. Men det är glädjande att regeringen levererar dessa viktiga förslag och att riksdagen ställer sig bakom propositionen. Det skapar bättre förutsättningar för att fortsätta den omvandling av vårt samhälle som bygger vårt välbefinnande och skapar resurser till vår viktiga välfärd. Det skapar ett starkare samhälle och också ett tryggare Sverige.

Anf. 74 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Som jag anförde i mitt huvudanförande är vi moderater kritiska till att regeringens proposition leder till att straffet nu mildras om man som gäldenär medvetet ljuger vid bouppteckningen.

Min fråga till Ola Möller är ganska enkel: Är det meningen att straffet ska mildras? Vill regeringspartierna att det ska vara ett lägre straff för den som, efter det att lagändringen har trätt i kraft, lämnar falska uppgifter i ett skriftligt intyg än för den som i dag lämnar samma falska uppgifter under ed? Om man utgår från propositionen är det ju så man ska tolka regeringens intentioner.

Samtidigt, mellan raderna, verkar det i ärlighetens namn vara ett rent förbiseende. I sitt fokus på att effektivisera konkurshanteringen och slippa edgången har utredarna missat att man i praktiken genomför en straffmildring. När detta påpekas av tunga remissinstanser som Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten orkar inte regeringen hantera det eftersom det skulle kräva en översyn av brottsbalken.

Fru talman! Min fråga är: Handlar detta om en medveten strafflindring, eller handlar det om dåligt fotarbete från regeringen?

Anf. 75 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Jag tackar David Josefsson för frågan.

Det är märkligt att Moderaterna är ensamma i kammaren om denna tolkning. Det är ingen annan som har hängt på Moderaternas reservation. Det är ingen annan som gör denna tolkning. Då kan jag inte läsa ut någonting annat ur detta än att det är Moderaterna som står för detta, medan vi andra som ser nyktert på ärendet inte gör den tolkning som David Josefsson framför här i kammaren.

Det är inte så att det bara handlar om detta brott. Det finns bedrägeri, borgenärsbrott, bokföringsbrott, skattebrott och bidragsbrott som några

exempel på vad man kan råka ut för om man ljuger inför konkursförvaltaren.

Det sker inte heller speciellt mycket kriminalitet i detta sammanhang. År 2018 var det ingen som åtalades för försvårande av konkurs eller grovt försvårande av konkurs. År 2019 väcktes det ett åtal om grovt försvårande av konkurs.

Att då som David Josefsson påskina att det skulle vara en jättekatastrof om denna lagförändring genomförs – att man skulle vilja göra straffsänkningar och liknande – är inte förenligt med sanningen.

Om David Josefsson i stället gör som alla vi andra och tolkar detta som det ska göras, det vill säga att det inte är fråga om några straffsänkningar, kommer han nog också att känna att denna proposition i sin helhet fungerar mycket väl.

Anf. 76 DAVID JOSEFSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Ola Möller för svaret. Det är inte Moderaterna som gör denna tolkning, utan det är Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten som gör denna tolkning.

I en tidigare debatt här i kammaren som Ola Möller och jag hade lyfte han fram att vi moderater gärna talar om tuffa tag mot kriminella gäng i förorten. Men han menade att vi föll till föga när det kom till manschettbrottslingar i vit skjorta. Nu står vi här, fru talman.

Som moderat vill jag sätta dit gangstrarna som skjuter, spränger och utpressar – gangstrar som terroriserar de boende i förorter som Angered, Tensta och Rosengård. Men jag vill också se tuffa tag mot ekonomiska brottslingar, brottslingar som använder sig av bolagsmålvakter och bolagsfasader för att tjäna svarta pengar och utnyttja svart arbetskraft, brottslingar som när verkligheten kommer i kapp ljuger i konkurser som en del av avancerade brottsupplägg.

Socialdemokraterna talar gärna vitt och brett om att sätta dit direktörer som ljuger och begår brott. Men när det verkligen kommer till kritan är det inte tuffa tag mot manschettbrottslingarna som gäller. Då är det undanflykter som gäller, och man säger att detta inte är så farligt och att man kan åtala för andra brott.

Då är det inte tuffa tag mot direktörerna i vit skjorta som försöker lura sina borgenärer, ofta skattebetalare eller löntagare. Då är det strafflindring och silkesvantar som gäller för Socialdemokraterna.

Fru talman! Jag undrar därför igen: Varför vill Socialdemokraterna inte lyssna på Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten och täppa till denna uppenbara brist i regeringens proposition? Varför vill de mildra straffet för den som ljuger i en konkurs?

Anf. 77 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Det blir som sagt lite parodiskt när Moderaterna, som är emot den ena straffskärpningen efter den andra på området för ekonomisk brottslighet, nu plötsligt i denna lilla del gör tolkningen att det skulle vara fråga om straffminskningar. Det är en tolkning som de visserligen gör tillsammans med Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten, men alla andra gör inte denna tolkning, inte heller denna riksdag.

Dessutom är det viktigt för oss att upprätthålla skillnaden mellan att ljuga inför en domstol och att ljuga inför en konkursförvaltare. Vi måste

Prot. 2020/21:127
26 maj

-----
*En effektivare konkurs-
hantering*

upprätthålla domstolarnas auktoritet i fråga om detta. Det är skillnad att ljuga under ed och att göra det i detta sammanhang som vi föreslår.

Tre statliga utredare har också tittat på denna fråga. Ingen av dem har gjort den tolkning som Moderaterna gör och tyckt att detta är ett problem, utan de föreslår denna ordning.

Jag tror nog att det finns mindre skäl att diskutera dessa frågor och i stället börja diskutera saker som varför Moderaterna inte vill ta tag i välfärdsbrottsligheten och varför Moderaterna vill använda utbetalningar av statliga stöd under pandemin som en bankomat, det vill säga att det bara ska skickas ut pengar. Sedan får man eventuellt ta hand om det i efterhand.

Moderaternas fokus här handlar alltså mer om att svartmåla regeringen – man har hittat en möjlig lucka i detta – än om att det finns faktiska konsekvenser av denna proposition. Det är trots allt så att en övervägande majoritet av kammaren, tre statliga utredningar och alla andra remissinstanser, där också till exempel domstolar ingår, inte gör den tolkning som Moderaterna, Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten gör.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

*En ny fastighets-
mäklarlag – förstärkt
tillsyn över fastighets-
mäklarbranschen*

§ 14 En ny fastighetsmäklarlag – förstärkt tillsyn över fastighetsmäklarbranschen

Civilutskottets betänkande 2020/21:CU20

En ny fastighetsmäklarlag – förstärkt tillsyn över fastighetsmäklarbranschen (prop. 2020/21:119)
föredrogs.

Anf. 78 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation 1.

Den nya fastighetsmäklarlagen och lagändringarna som föreslås är i linje med utredningen och något som även vi som parti ser positivt på.

Att köpa och sälja sin bostad är för de allra flesta människor den största affär som de någonsin gör under sin livstid. Konsekvenserna kan också bli katastrofala för privatpersonens ekonomi om det går fel. Därför är det bra att skyddet för både köpare och säljare stärks genom en förstärkt tillsyn över fastighetsmäklarbranschen.

Vi är dock lite förvånade över att regeringen väljer att förkasta en del av utredningens förslag, nämligen den om skadeståndsansvar för fastighetsmäklar företag. Av någon anledning, oklart vilken, tycker regeringen alltså att just fastighetsmäklar företag inte ska ha något skadeståndsansvar.

I propositionen, som man också hänvisar till från utskottets sida, ges en något märklig förklaring. Förslaget om att ge fastighetsmäklar företag ett skadeståndsansvar har skickats till fastighetsmäklar företag på remiss, och de har varit skeptiska till förslaget. Det var en stor överraskning.

Med andra ord: Regeringen har frågat fastighetsmäklar företagen, till exempel Swedbank Fastighetsbyrå AB, om de vill ta ansvar för sin verksamhet och eventuellt kunna bli skyldiga att betala skadestånd om de bryter mot regelverket. Till svar fick regeringen: Nej, vi avstår helst från att ta ansvar för vår verksamhet.

På detta svarar regeringen: Då slipper ni.

Det är i alla fall den uppenbara tolkningen av svaret som man kan se i propositionen.

Jag tycker att det finns en viktig princip i att alla företag, oavsett bransch, bör ha ett ansvar att följa de regler och lagar som finns. Till detta ansvar bör det också finnas ett direkt ansvar att ersätta skada man åsamkar.

Jag tycker inte att det är ett hållbart argument att som regeringen här framhålla att det är få fall eller att det troligen i de allra flesta fall är onödigt med skadeståndsansvar. Det räcker att det finns ett fall där ett fastighetsmäklar företag kommer undan för att lagstiftningen i enlighet med utredningens förslag skulle vara att föredra.

Det andra argumentet som framhålls är att det skulle bli svårt att veta vem skadeståndsanspråk ska riktas mot, fastighetsmäklaren eller fastighetsmäklar företaget.

Men vänta lite här nu. Sas det inte att det är mycket ovanligt att fastighetsmäklar företag gör några fel som de skulle kunna ställas till svars för? Då kan det inte vara så svårt.

Liksom tidigare bör anspråk alltså riktas mot fastighetsmäklaren i normalfallet och i de allra flesta fall. Det bör inte heller vara ett problem för Fastighetsmarknadens reklamationsnämnd att avgöra vem som i slutändan bär ansvaret. I de ytterst få och sällsynta fall där fastighetsmäklar företaget faktiskt bär ansvaret bör det inte vara ett problem att gå vidare med anspråk mot fastighetsmäklar företaget efter att det har klarlagts att det inte är fastighetsmäklarens ansvar.

Hur det faktum att företag tar ansvar skulle vara till nackdel för konsumenten är högst oklart. Det känns som om man hittar på argument i efterhand, efter att regeringen har bestämt sig för att ge fastighetsmäklar företagen en unik gräddfil i ansvarsfrågan.

Avslutningsvis, fru talman, får det totalt sett anses anmärkningsvärt att regeringen på dessa lösa grunder sågar utredningens förslag och går till fastighetsmäklar företagens försvar. Det är mitt partis uppfattning att utredningens förslag borde ha genomförts.

Anf. 79 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Är en ny fastighetsmäklarlag ett brinnande ämne som står högst upp på dagordningen på den politiska agendan? I mitt tycke fungerar fastighetsmäklare i Sverige i stort sett väldigt bra, vilket man kan se på de anmälningar som har kommit till Fastighetsmäklarinspektionen. Mellan januari och april 2021 fick FMI in 727 anmälningar. I statistiken för antalet sålda fastigheter ser man att de var ungefär 50 000 de senaste tre månaderna. Dessa siffror gör inte att jag känner mig väldigt alarmerad.

Den nya fastighetsmäklarlagen innebär bland annat att fastighetsmäklar företagen ska registreras och stå under tillsyn. Det innebär inte att vi som riksdag anser att det inte fungerar bra i dag, utan man ska se det som en modernisering utifrån andra lagar och förordningar som har förändrats. Företagen måste uppfylla flera krav för att få vara verksamma. De ges också ett övergripande ansvar att verka för att de mäklare som är verksamma i företaget följer god fastighetsmäklarsed. Ett mäklar företag som åsidosätter sina skyldigheter ska kunna ges en disciplinpåföljd. Det blir möjligt att ingripa om det finns olämpliga personer i företagsledningen och ägarkretsen.

Dessa delar av lagen tycker Kristdemokraterna är bra, och vi ställer oss bakom dem. För oss är en annan del viktig att lyfta upp. Det gäller möjligheten att mäklaren ska få ett större ansvar att redovisa radonmätningar vid försäljningar.

Radon är den miljöfaktor i inomhusmiljön som orsakar flest dödsfall i dag. Folkhälsomyndigheten rekommenderar att radonhalten inomhus kontrolleras och hålls så låg som möjligt för att hälsorisen ska minimeras. Det är angeläget att radonmätningar görs i miljöer där människor vistas under längre tid.

Nu har vi dock fått signalen, vilket också bekräftades i går, att radonbidraget för 2021 tog slut redan i april, och regeringen har inte för avsikt att återkomma med radonbidraget. Man tänker heller inte se till att de ansökningar som har gjorts under 2021 kan hanteras. Man såg det som en tillfällig insats. Därför blir det än mer viktigt att på andra sätt uppmärksamma köpare av ett småhus på hur det ligger till med radonet i den fastighet de köper.

Enligt Strålsäkerhetsmyndigheten finns närmare 400 000 bostäder där radonhalten överstiger riktvärdet. Det är viktigt att en bostadsköpare kan få information om huruvida det gjorts en radonmätning. Jag anser därför att det bör utredas om fastighetsmäklare vid försäljning och köp av bostäder ska vara skyldiga att särskilt redovisa om en radonmätning har genomförts och vad den har visat. Jag yrkar av den anledningen bifall till reservation 2 från Kristdemokraterna.

Anf. 80 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! I dag debatterar vi regeringens förslag om en ny fastighetsmäklarlag i civilutskottets betänkande CU20. Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Vi socialdemokrater vill skapa ett solidariskt samhälle där alla människor kan leva fria och jämlika, men vår samhällsstruktur lider av obalanser mellan dem som har makt och dem som inte har makt. Det kan ses mellan könen, mellan arbetstagare och arbetsgivare, mellan hyresgäster och hyresvärdar och mellan konsumenter och näringsidkare. Vi har också en hel del lagstiftning som tar sin utgångspunkt i just detta. Diskrimineringslagen, arbetsrättslagstiftningen, hyresrättslagstiftningen och konsumentlagstiftningen är alla exempel på områden där man försöker balansera maktintressen.

För oss socialdemokrater är det naturligt att stå upp för den svagaste parten i en process. Att stärka skyddet för kvinnor, löntagare, hyresgäster och konsumenter när vi ser att dessa grupper har en underordnad maktposition är för oss centralt i strävan efter ett jämlikt samhälle. I dagen betänkande om förstärkt tillsyn över fastighetsmäklarbranschen är konsumentskyddsperspektivet vår utgångspunkt.

När man som bostadsköpare ska ingå den i regel största affär i livet som man som privatperson gör är det oerhört viktigt att konsumentskyddet är starkt och finns på plats. Därför behövs lagstiftning som stärker konsumentskyddet på bostadsmarknaden.

Lagförslagen innebär att fastighetsmäklarföretagen ska registreras och stå under tillsyn. Företagen måste uppfylla flera krav för att få vara verkamma. De ska ges ett övergripande ansvar att verka för att de mäklare som är verksamma i företaget följer god fastighetsmäklarsed. Ett mäklar-

företag som åsidosätter sina skyldigheter ska kunna ges en disciplinåtgärdd. Det blir även möjligt att ingripa om det finns olämpliga personer i företagsledningen eller ägarkretsen. Dessutom ska fler fastighetsmäklare vara registreringskyldiga och stå under tillsyn. Det föreslås vidare att skyldigheterna enligt penningtvättslagarna utvidgas till att omfatta även mäklare och mäklarföretag.

Som fru talmannen hör finns det flera lagförslag i propositionen som stärker skyddet för konsumenten mot oseriösa fastighetsmäklare och fastighetsmäklarföretag. De tar dessutom sikte på att stävja penningtvättsbrottslighet, som tyvärr finns också i denna bransch. Det har vi sett inte minst i ett fall i Södertälje som just nu har rullats upp.

Genom dessa förändringar uppnås huvudsyftet med förslagen, det vill säga att både köpare och säljare ska kunna känna sig trygga när fastighetsmäklare förmedlar överlåtelse av egendom med mycket högt ekonomiskt värde. Genom förstärkningar av tillsyn och ingripande ska reglerna ges bättre genomslag och på så vis se till att fastighetsmäklarbranschen är sund. Dessutom svarar de nya reglerna upp mot EU:s krav på penningtvättsreglering.

Avslutningsvis, fru talman, behöver givetvis mer göras. Men detta är ett bra och välkommet första steg för konsumentskyddet på bostadsmarknaden.

Anf. 81 OLA JOHANSSON (C):

Fru talman! Fastighetsmäklarens roll på bostadsmarknaden är fundamental för att inge förtroende mellan säljare och köpare i en bostadsaffär. För båda parter kan det mycket väl vara den viktigaste ekonomiska händelsen i livet och inte sällan något som förknippas med starka känslor. Att samtliga parter, säljare, köpare och budgivare, känner ett förtroende för fastighetsmäklaren och fastighetsmäklarföretaget de anlitar borgar för att de flyttkedjor som vi ofta lyfter fram som värdefulla i bostadspolitiken ska fungera. Att fastighetsmäklaren är viktig bevisas genom att hela 91 procent av de fastighetsförsäljningar som gjordes 2018 utfördes genom en mäklare.

Skälet till att riksdagen tar ställning till en ny fastighetsmäklarlag är dock, fru talman, inte enbart bostadspolitiskt. Lagen är en anpassning till EU:s direktiv om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism. Utöver att anta en ny lag görs i dag alltså även anpassningar i den så kallade penningtvättslagen.

Just för att fastighetsmäklarverksamheten har så stor betydelse för säljaren och köparen ifrågasätts ofta dennes opartiskhet.

Civilutskottet har gjort en uppföljning av den tidigare fastighetsmäklarlagen och kom då bland annat fram till att det behövdes en utvidgning av lagen till att även omfatta fastighetsmäklarföretagen, något som vi också beslutar om i dag. Uppföljningen pekade även på kvarvarande problem gällande förekomsten av lockpriser, felaktig marknadsföring av objektet och partiskhet. Men samtidigt konstaterades det att upplevelsen av att mäklaren agerat inkorrekt minskat.

Fru talman! I betänkandet finns det reservationer från Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna.

Under uppföljningen konstaterades det att köparen har svårt att förstå sin undersökningsplikt och därför litar på säljarens egen besiktning. I reservationen från Sverigedemokraterna föreslås det ett skadeståndsansvar för mäklarföretagen i de fall de har åsidosatt sina plikter.

Centerpartiet har förståelse för att detta skulle öka pressen på mäklaren att göra rätt, men givet att det inte sällan är den ena parten som bortser från sitt eget besiktningens ansvar menar vi att ett sådant skadestånd skulle försvåra och fördröja bostadsaffärer samt skapa en osäkerhet som kan vara skadlig för bostadsmarknaden. Precis som de flesta remissinstanser tror vi att det skulle skapa en osäkerhet om skadeståndsanspråk kan riktas mot både fastighetsmäklaren och fastighetsmäklarföretaget samtidigt.

Fru talman! Centerpartiet håller med Kristdemokraterna om att radonmätning borde vara regelmässigt återkommande. Vi föreslår i vår bostadsmotion att det görs i samband med OVK, obligatorisk ventilationskontroll, i bostadsrättshus, hyresfastigheter och offentliga byggnader. I övrigt menar vi att detta ingår i köparens undersökningsplikt och att ett sådant obligatorium, likt det tidigare nämnda förslaget från Sverigedemokraterna, snarare skapar problem än bidrar till att underlätta bostadsaffärer. Vi verkar också för att det så kallade radonbidraget bibehålls i sin nuvarande storlek; det har vi gjort i budgetförhandlingarna som vi har deltagit i.

Fru talman! Liberalernas förslag att reglera budgivningen i syfte att eliminera så kallade dolda bud är något vi skulle kunna välkomna, men såvitt vi förstår är inte detta syftet med den nya lagen. Civilutskottets uppföljning identifierade fiktiv budgivning och att det inte är möjligt att identifiera budgivare i budgivningslistan som ett problem. Men Centerpartiet kan i nuläget inte ta ställning till konsekvenserna av det förslaget, då det inte har utretts. Vi ställer oss inte bakom den reservationen utan ber att få återkomma.

Fru talman! Fastighetsmäklarinspektionen har som sin uppgift att utöva tillsyn över branschen och se till att upprätthålla en sund fastighetsmäklarbransch. Man måste då utgå från att kontroller görs och att anmärkningar mot branschen och mot enskilda mäklare och företag ges när det är befogat.

Fru talman! Mäklarsamfundet självt oroas över utvecklingen vad gäller fastighetsmäklares utsatthet för att bli delaktiga i penningtvättsaffärer. Rapporterna från fastighetsmäklare om detta hade 2019 fyrdubblats jämfört med de fem senaste åren. Men det behöver inte bero på en faktisk ökning av förekomsten av penningtvätt, utan kan helt enkelt bero på att fastighetsmäklarna blivit medvetna om att de måste rapportera när detta sker.

Penningtvätt i samband med fastighetsaffärer är ändå något så pass vanligt att mäklarnas och mäklarföretagens rapportering är ett viktigt sätt att motverka att intäkter från kriminella försvinner in i renoveringar eller tillbyggnader eller som överpriser på fastigheter. Förra veckan rapporterade Dagens Nyheter om en finanshärva i Södertälje där 100 miljoner kronor tvättats genom olika bolag med hjälp av anställda i en storbank och en mäklarfirma. Pengarna misstänks komma från narkotikaaffärer och annan grov kriminalitet. Det rör sig om personer som använt sig av sin starka ställning i samhället och sina politiska kontakter. Det handlar också sannolikt om personer som varit utsatta för press att agera bulvaner åt kriminella nätverk.

Fru talman! Det enskilt viktigaste med den nya lagen är att de som kan kontrolleras framöver är juridiska personer som registreras som fastighetsmäklare och inte enbart fastighetsmäklare som yrkesutövare. Med det ökar möjligheterna att kontrollera verksamheten genom tillsyn, medan trycket på den enskilde mäklaren minskar, även om också denne ska kunna granskas och finnas med i fastighetsmäklarregistret.

Fru talman! Centerpartiet yrkar bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 15 Verkställighet av förvaltningsmyndigheters beslut om återkrav

Civilutskottets betänkande 2020/21:CU25

Verkställighet av förvaltningsmyndigheters beslut om återkrav
föredrogs.

Anf. 82 EMMA HULT (MP):

Fru talman! Vi är här för att debattera betänkandet CU25, där utskottet föreslår att regeringen prioriterar arbetet med att effektivisera myndigheternas möjlighet att driva in återkrav.

Fru talman! Utskottet föreslår med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § första stycket riksdagsordningen ett tillkännagivande om att regeringen bör prioritera beredningen av utredningsförslag som gäller verkställighet av förvaltningsmyndigheters beslut om återkrav och så snart som möjligt återkomma till riksdagen med lagförslag som ger myndigheterna effektivare och snabbare möjligheter att driva in beslutade återkrav.

I den här frågan har vi från Miljöpartiet tillsammans med Socialdemokraterna en reservation, som jag tänker redogöra för.

Vi anser, i likhet med majoriteten i utskottet, att det är problematiskt att förvaltningsmyndighetsbesluten om krav på återbetalning i många fall inte utgör en exekutionstitel. Denna ordning försvårar och fördröjer myndigheternas hantering av återkrav av felaktiga utbetalningar, eftersom de måste ansöka om betalningsföreläggande eller väcka talan i domstol för att få en sådan titel.

Frågeställningen är inte ny. Den har utretts i olika sammanhang och har även uppmärksammats av regeringen med anledning av statliga stöd som Tillväxtverket under pandemin betalat ut till enskilda och företag. När det gäller övriga utbetalande förvaltningsmyndigheters återkrav delar vi förvisso majoritetens uppfattning att det är angeläget att myndigheterna får tillgång till ett effektivare verkställighetsförfarande. Samtidigt kan vi konstatera att två utredningar har lagt fram förslag som tillgodoser detta och att beredningen av dessa förslag pågår i Regeringskansliet.

Vi är därför inte beredda att ställa oss bakom ett tillkännagivande om att regeringen ska prioritera detta arbete framför något annat. Enligt vår mening finns det många andra frågor som just nu bör prioriteras högre än denna. Därför yrkar jag bifall till vår reservation.

Prot. 2020/21:127
26 maj

-----
*En ny fastighets-
mäklarlag – förstärkt
tillsyn över fastighets-
mäklarbranschen*

*Verkställighet av för-
valtningsmyndigheters
beslut om återkrav*

Eftersom detta är ett så kallat utskottsinitiativ, som har väckts och fått majoritetens gehör i utskottet, vill jag när jag ändå har tillfälle stanna vid just detta fenomen. Jag upplever att antalet utskottsinitiativ som läggs på riksdagens bord har ökat på senare tid.

I konstitutionsutskottets utlåtande 27 år 1970 med anledning av proposition med förslag till grundlagsändringar avseende ny utskottsorganisation för riksdagen lägger man fram förslag om att fler utskott ska få möjlighet att lägga fram denna typ av initiativ. Men man skriver också: "Utskottet förutsätter emellertid, att de nya befogenheterna skall begagnas med samma varsamhet, som iakttagits av de utskott som har självständig initiativrätt enligt nuvarande ordning. Ärenden bör framdeles liksom hittills normalt väckas genom proposition eller motion, och politisk enighet bör eftersträvas i de fall där initiativ kommer i fråga." Så är det inte i det här fallet; vi har en reservation, som jag har redogjort för.

Fru talman! Jag kan konstatera att antalet utskottsinitiativ ökar, och jag upplever att det kanske finns ett annat syfte än att nå enighet i utskottet. Jag ser därför fram emot den utredning som konstitutionsutskottet just nu har och där man tittar på våra olika roller och vilka verktyg vi ska ha framåt i vårt demokratiska arbete. I fråga om dagens debatt pågår ett arbete på Regeringskansliet. Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 83 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Pandemin har slagit hårt mot Sverige och världen. För ett litet exportberoende land som Sverige har det varit av yttersta vikt att ekonomin haft starka muskler att bedriva en expansiv finanspolitik när så har behövts. Vi har helt enkelt behövt ha ladorna fulla för att kunna satsa i de tuffa tiderna, när det går åt skogen i ekonomin.

Precis så har det också varit. Regeringen har med finansminister Magdalena Andersson i spetsen bedrivit en mycket klok ekonomisk politik som har gjort att vi har kunnat rädda hundratusentals jobb, höja a-kassan och bygga tiotusentals bostäder mitt i den största ekonomiska krisen på decennier.

Men där det finns stora pengar finns det också mer eller mindre nogräknade lycksökare. Det kan röra sig om organiserad brottslighet eller någon som sitter i en privilegierad situation och som försöker hitta ett sätt att roffa åt sig lite mer. Ett sådant exempel på senare tid är Attendos bonusprogram under förra året där pengar som skulle gå till att rädda jobb gick till bonusar för chefer.

Dagens förslag handlar om att underlätta återkraven på pengar som betalats ut felaktigt. Vi tycker det är ett bra förslag. Det är också ett förslag som till stora delar kommer att genomföras den 1 november i år, utan att Moderaterna har lyft ett finger.

Det är i ljuset av det som detta ärende måste ses. Till den tillkännagivandebingo som förekommer i kammaren kan vi nu lägga till initiativpadel. Förslag bollas upp, de studsar runt i Riksdagshuset, och förhoppningsvis träffar de någon journalist som skriver en artikel om det. Det politiska spelet når ständigt nya höjder här inne. Det kanske är tur det, för någonting ska Sveriges Radio-podden *Det politiska spelet* ha att prata om. Då kanske det här är en sak som kan komma upp där.

Hur som helst tror vi i princip på allt i initiativet på CU:s område. Det är bra saker, för det görs redan i Regeringskansliet. Det är alltså ett slag i luften med padelracket. Men vi reserverar oss av två skäl. Det första skälet är att vi inte tycker att riksdagen ska hålla på med det här politiska spelet. Det andra skälet är allvarligare. Det är en del av en mening i initiativet som är mycket problematisk. Det står i en mening: Regeringen bör prioritera beredningen av de utredningsförslag som lämnats.

Den här frågan hamnar på Justitiedepartementet. Det är ett departement som hanterar frågor som mäns våld mot kvinnor, skjutningar – som är aktuella i dag om inte annat – och familjerättsliga frågor. Att riksdagen går in och säger att just Moderaternas förslag, som redan är under beredning, ska prioriteras före att kvinnor dödas av närstående är helt oacceptabelt.

Argumentet att det är olika avdelningar på Justitiedepartementet som handlar frågorna håller inte. Det är nämligen *en* budget som fördelas och används på ett departement. Resurserna ska fördelas inom departementet. Det kan inte vara riksdagens uppgift att gå in och styra regeringen oavsett färg när det gäller hur resurserna ska prioriteras.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till vår reservation och tackar för ordet.

Anf. 84 CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Mycket ska man behöva höra från den här talarstolen innan öronen trillar av. Det var väl ett av de större bottennappen som levererades från Ola Möller under den här mandatperioden.

Det är naturligtvis så att man kan stå här uppe i talarstolen och vara raljant och tycka att så fort det samlas en majoritet i riksdagen mot regeringen är det ett politiskt spel. Då är det trams och käbbel.

Fru talman! Det är lite grann det övergripande narrativ som Socialdemokraterna ägnar sig åt just nu. Allting som på något sätt inkräktar på regeringens makt eller regeringens förda politik är ett hot mot demokratin. Vi har hört det sägas gång efter annan. Ola Möllers inlägg här får väl sägas vara ett inslag längs den banan.

Fru talman! Det finns ett alternativt sätt att se på det som just nu händer i Sveriges riksdag och för den delen även utanför den här kammarens väggar. Det är att vi har en regering som är i stort oförmögen att hantera extremt många av de allvarliga samhällsproblem vi just nu ser.

Det initiativpaket som vi har tagit från Moderaternas sida är i alla delar seriöst, och avsikten är att det i alla delar ska ha effekt i verkligheten. Det handlar i de delar som har handlagts i andra utskott om att korta handläggningstider för att utbetala stöd.

Det handlar också om det som vi diskuterar här i dag med civilutskottet. När det gäller stöd som man har fått orättfärdigt, det vill säga där människor har fuskat med stöd, ska myndigheter ha lättare att kräva tillbaka stöden i stället för att behöva gå igenom den byråkratiska process som vi i dag ser där man måste begära exekutionstitel eller gå till domstol. Det kostar naturligtvis samhällsekonomin stora pengar.

Socialdemokraterna har mage att stå här och vara raljanta, trots att de har en utredning på plats som redan har föreslagit detta. Det vi nu gör är att säga åt regeringen att få tummen ur, bokstavligt talat.

Vi befinner oss mitt inne i en kris. Vi har en situation där företag som borde få krisstöd inte får krisstöd, och vi ha en situation där det också fuskas med krisstöd. Vad gör då regeringen åt detta? Svaret är: Alltför lite. Därför har vi tvingats att ta detta initiativ.

Fru talman! Ett ytterligare alternativt sätt att se på det som nu händer i riksdagen är att vi har en regering som i många frågor saknar stöd i sitt parlament. I en fungerande demokrati blir regeringen då överkörd. Det är precis vad som nu händer.

Det är klart att detta är obekvämt för Ola Möller. Det är klart att detta är obekvämt för regeringen. Det är klart att man hellre lägger ut dimridåer och talar om hot mot demokratin eller att det pågår ett politiskt spel härinne.

Fru talman! Jag är övertygad om att de ledamöter som finns i kammaren från olika partier är besjälade av att försöka förbättra samhället. Just nu finns det ovanligt ofta en majoritet av ledamöter som inte tycker att regeringen tar uppdraget på allvar. Då formar vi majoriteter, och då kör vi över regeringen.

Fru talman! Det har vi gjort här i dag. Därför ser vi fram mot lite verkstad från regeringen. Jag vill med det yrka bifall till utskottsinitiativet.

Anf. 85 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Carl-Oskar Bohlin har givetvis ett väldigt högt tonläge mot regeringen. Det är ganska talande för hur Moderaterna nu för tiden för sig. De är desperata efter Rosenbad, och då tar det sig väldigt högljudda uttryck.

Borta är idén om praxis och normer. Att ha en sammanhållen budgetprocess är ingenting som Moderaterna numera tycker är bra. I stället lägger man fram ofinansierade förslag.

Borta är tanken på att 1 kap. 6 § i regeringsformen ska följas: Regeringen styr riket. Min fråga till Carl-Oskar Bohlin är hur han menar att regeringen ska styra när riksdagen går in och bestämmer prioriteringsordning i beredningsarbete i Regeringskansliet.

Förutom att det bryter mot regeringsformens mening är det ett administrativt haveri att vi härinne, med de begränsade resurser som finns här, ska gå in och utföra regeringens uppgifter som bland annat innebär att prioritera resurserna i departementen.

Anf. 86 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Ola Möller vill uppenbarligen glänta på locket till Pando-
ras ask när det kommer till diskussionen om hur regeringen efterlever tillkännagivanden.

Fru talman! Det är möjligt att vi inte hade haft behovet av att få med skrivningen om att det ska prioriteras om det inte hade varit för det att vi precis klarade av behandlingen av skrivelse 75. Vi kunde konstatera att det finns tio år gamla tillkännagivanden på civilutskottets bord som regeringen fortfarande inte har återkommit med.

Fru talman! Då kan det vara på sin plats att få in en formulering om att det här är viktigt här och nu och att det behöver prioriteras.

Vi har ju sett vad som händer med våra tillkännagivanden. De läggs i malpåse. De kan bli uppåt åtta tio år gamla. Är det rimligt? Nej, det är klart att det inte är.

Därför behöver riksdagen ta sig rätten att säga att regeringen måste agera nu. Den här krisen pågår här och nu, och detta förslag syftar till att få samhället att fungera lite bättre i krisen.

Anf. 87 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Alla som kan räkna kan konstatera att tio år gamla tillkännagivanden var de som riktades till regeringen Reinfeldt. Det var alltså under tre år som det var regeringen Reinfeldt som hade att hantera detta. Där brast regeringen Reinfeldt, som väl Carl-Oskar Bohlin i alla fall vill kännas vid, även om det som bekant inte är Moderaternas linje att göra det nu för tiden. Men det var också denna regering som i så fall brast.

Om det är tio år gamla tillkännagivanden kan ju verkligheten också ha förändrats, eller så har regeringen faktiskt genomfört saker som korrigerar tillkännagivandena. Men givetvis ska tillkännagivanden hanteras, och det vill jag hävda också görs i regel.

Men det här är kanske inte så konstigt, med tanke på Carl-Oskar Bohlins syn på hur ledarskap ska utövas. Om man har en partiledare som pratar om att ministrar ska inge auktoritet och att det ska vara en tydlig resning förstår jag att ett ödmjukt lyssnande och ett folkligt ledarskap kanske inte ligger för Carl-Oskar Bohlin med hans mer hårda och handfasta syn på ledarskapet.

Faktum kvarstår: Moderaterna sätter en ineffektiv och i grunden farlig praxis med sina detaljerade krav på regeringsarbetet. Riksdagens uppgift är inte att detaljstyra departementen. Den offentliga makten utövas under lagarna, och riksdagen ska givetvis följa upp och granska detta. Men den ska inte gå in och budgetprioritera eller arbetsordningsprioritera i ett departement.

För att vara väldigt konkret: Varför tycker Moderaterna att deras utskottsinitiativ i civilutskottet är viktigare att prioritera än arbetet mot mäns våld mot kvinnor?

Anf. 88 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Det får faktiskt finnas någon skam och heder i den här kammaren. Vi har aldrig någonsin sagt att det skulle vara viktigare, och det vet Ola Möller mycket väl. Att han ens försöker göra den poängen är bara tarvligt.

För att återknyta till det som tidigare sas är det faktiskt så att det finns tillkännagivanden från Socialdemokraterna som inte ens en socialdemokratisk regering har hanterat. Ola Möller vet mycket väl att när vi hantlade skrivelse 75 stod det att ärendet ännu inte var slutbehandlat.

Vad säger det egentligen om regeringens arbete? Eller vad säger det om den politik som Socialdemokraterna bedrev i opposition? Ville ni inte genomföra er egen politik?

Fru talman! Det är klart att vi härifrån riksdagen måste kunna uttrycka att någonting är angeläget eller bör vara prioriterat. Det som målas upp här från Ola Möller är en kraftig överdrift av vad det skulle handla om.

Det handlar inte om några budgetprioriteringar; det handlar om att vi vill att ni ska hörsamma tillkännagivandet nu. Utredningen finns där. Se till att sätta den i sjön, och se till att verkställa detta!

Anf. 89 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag framför detta anförande åt Angelica Lundberg, som på grund av rådande omständigheter tyvärr inte själv kan framföra det.

Fru talman! När en myndighet i dag fastställer att ett utbetalt bidrag har varit felaktigt eller begär annat återkrav kan vägen för att driva in fordran vara lång. I de flesta fall måste först en så kallad exekutionstitel utfärdas, vilket sker genom en dom i domstol eller genom ett utbetalningsföreläggande från Kronofogdemyndigheten.

Denna process är tidskrävande och tar resurser från de redan hårt ansträngda domstolarna. Vissa undantag finns, till exempel för studielån och byggsanktionsavgifter, men som huvudregel måste myndigheter som vill ha pengar tillbaka ta den långa vägen och väcka talan i domstol eller begära att Kronofogdemyndigheten utreder frågan – detta trots att förvaltningsmyndighetens beslut vunnit laga kraft.

En sådan ordning är inte rimlig, och den utredning som 2016 lämnade betänkandet *Ett modernare utsökningsförfarande* (SOU 2016:81) föreslår i stället att samtliga beslut av en förvaltningsmyndighet som avser betalningsskyldighet och som fattats inom ramen för myndighetsutövning ska kunna verkställas så snart de har vunnit laga kraft.

Även den utredning från 2018 som inriktade sig på återkravshanteringen inom Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten är positiv till det förfarande som nu föreslås.

Sverigedemokraterna delar utredningarnas uppfattning och anser att det är viktigt att underlätta för myndigheter att driva in fordringar som tillhör det allmänna. Även den pågående pandemin har satt fingret på de svårigheter som kan uppstå om bidrag betalas ut felaktigt.

Regeringen har dock på de fem år som gått sedan huvudutredningen färdigställdes inte agerat. Vi vill därför tacka Moderaterna för att de har tagit initiativ till detta tillkännagivande och hoppas att regeringen nu prioriterar frågan och inom kort återkommer till riksdagen med lagförslag som gör det möjligt för myndigheter att direkt verkställa beslut om återkrav.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 90 OLA JOHANSSON (C):

Fru talman! Det ärende vi behandlar i dag handlar i grunden om de krisstöd som under mer än ett år har sökts och utbetalats till företag via Tillväxtverket. Det är omställningsstöd, omsättningsstöd och ersättning för korttidspermitteringar samt hyresstöd.

Samtliga stöd infördes på kort tid, genom Centerpartiets ihärdiga påtryckningar, och de är framtagna och beslutade i tjugotalet ändringsbudgetar under de 15 månader som pandemin har härjat och förlamat Sverige. Att regeringen till slut valde att prioritera detta och lägga annat åt sidan har sannolikt bidragit till att rädda många jobb och säkra företagens framtid efter corona. Men inte alla!

Fru talman! Vi har en majoritet här som i likhet med vad regeringen i andra sammanhang har gjort vill agera snabbt, medan regeringspartiernas representanter i civilutskottet inte tycker att det finns något behov av att prioritera och skynda på.

Men, fru talman, det är ju medan pandemin pågår och det fortfarande är ovisst hur länge restriktionerna kommer att fortgå som det finns anledning att just påskynda beredningen i Justitiedepartementet! Självklart ska

annat arbete kunna utföras, och det är inte troligt att samtliga av Regeringskansliets 5 000 anställda just nu är involverade i lagstiftning kring mäns våld mot kvinnor, även om detta är mycket angeläget.

Tvärtom, fru talman, är det troligt att de jurister som förväntas bereda en proposition baserad på de två utredningarna om verkställighet av förvaltningsmyndigheters beslut om återkrav kan lägga annat arbete åt sidan för att skyndsamt verkställa riksdagens beslut i dag om snabbare ut- och återbetalningar av företagsstöd.

Det hela visar på hur krystad Socialdemokraternas och Miljöpartiets argumentation i detta är. Att använda en så allvarlig och viktig fråga som mäns våld mot kvinnor för att bromsa åtgärder som syftar till att ytterligare snabba på utbetalningar av företagsstöd är ren opportunist. Ordet opportunist, fru talman, betyder enligt Wikipedia ett principiöst utnyttjande av rådande omständigheter och anpassning till dem som har makt.

Det förslag som debatteras här är en delmängd av de förslag som har lagts fram i näringsutskottet, finansutskottet och civilutskottet och som syftar till att åstadkomma en snabbare handläggning, snabbare utbetalning och en möjlighet att med hjälp av Kronofogden återta stöd som har utbetalats felaktigt till företagen eller stöd som de har tillskansat sig med fusk.

Trots att stöden togs fram under kort tid har det visat sig att de inte tillräckligt snabbt har nått fram till dem som sökt. Långa handläggningstider och ibland en överdriven nitiskhet har gjort att många företag har hamnat i trångmål, tvingats avskeda personal eller avveckla verksamheten.

Fru talman! Man kan ha synpunkter på Tillväxtverket och dess ledning, men ytterst handlar det här om hur regeringen styr sin myndighet. Saktfärdigheten har lett till personliga konkurser, nedläggningar och arbetslöshet.

Fru talman! Min kollega Helena Lindahl kommer när näringsutskottet behandlar den här frågan i sin nästa debatt att beskriva några av de öden som drabbat företagare och deras familjer i hela landet.

Det tillkännagivande till regeringen som vi föreslår handlar om att genomföra förslagen från utredningen som fått titeln *Ett modernare utsködningsförfarande* samt utredningen *Vissa processuella frågor på socialförsäkringsområdet*. Båda dessa bereds, som det heter, på Regeringskansliet.

Det föreslås att en förvaltningsmyndighets beslut om återkrav ska få verkställas direkt och att det ska kunna ske innan beslutet i frågan fått laga kraft. Det benämns, fru talman, på juristsvenska som en exekutionstitel, något som kan verkställas direkt utan att i varje enskilt fall ha passerat en domstol.

Läser man texten i betänkandet kan man konstatera att samtliga partier faktiskt har tagit ställning för detta men att vi gör olika bedömningar av hur angeläget det är att påskynda arbetet med att snabba på myndigheters utbetalningar av företagsstöd. Man kan konstatera att den oenighet som råder inte är en oenighet i sak utan bara handlar om huruvida detta ska påskyndas eller inte.

Till skillnad från civilutskottet, fru talman, är näringsutskottet helt överens om att vid två tillfällen använda ordet ”skyndsamt” i sina förslag till tillkännagivanden till regeringen. Det vore på sin plats att få en förklaring från regeringspartiernas representanter i civilutskottet om vad skillnaden är mellan näringsutskottets ställningstagande, där utskottet är överens om att man ska skynda på arbetet, och civilutskottets ställningstagande att

Prot. 2020/21:127
26 maj

-----
*Verkställighet av för-
valtningsmyndigheters
beslut om återkrav*

det inte är viktigt att skynda på och prioritera arbetet. Det är en märklig inkonsekvens, men andra kanske kan berätta vad den beror på.

Hur kommer det sig alltså att Socialdemokraternas syn på skyndsamhet är olika i näringsutskottet och i vårt utskott? Bägge riksdagsbesluten i dag kommer ju också att hanteras inom Justitiedepartementet, som enligt reservanterna i CU för närvarande har fullt upp med att prioritera arbetet mot mäns våld mot kvinnor.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

*Åtgärder avseende stöd
vid korttidsarbete*

§ 16 Åtgärder avseende stöd vid korttidsarbete

Näringsutskottets betänkande 2020/21:NU30

Åtgärder avseende stöd vid korttidsarbete
föredrogs.

Anf. 91 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Under det senaste året har tiotusentals företagare i Sverige fått vänta i både veckor och månader på besked om huruvida de kommer att få hjälp i coronakrisen eller inte. Fortfarande väntar tusentals företagare på besked.

Under det gångna året har coronakrisen slagit hårt mot Sverige och världen. Över 14 000 personer har dött i Sverige. Över 1 miljon människor har insjuknat. Många människor har förlorat sina jobb, och många företagare har sett sina livsverk gå under.

Fru talman! För lite mer än ett år sedan började den här pandemin bildligt att skölja över Sverige. På kort tid tömdes tåg och flygplan, hotell gick från att vara fullbokade till att bli tomma och industrier fick allvarliga problem med sina leverantörskedjor.

Jag tror att det flesta har respekt för att det inte var enkelt i början. Ingen visst helt säkert hur allvarligt detta var, hur omfattande det skulle bli och hur länge det skulle pågå. Man fick göra så gott man kunde i inledningen.

Under året har många företagare fått hjälp, inte minst i delar av industrin, men tiotusentals företagare har också fått vänta orimligt länge på besked. Man har antingen inte fått hjälp eller fått vänta innan man slutligen har fått det, alltmedan krisen slagit hårt mot både företaget och den enskilda företagarens privatekonomi.

Skälet, fru talman, till denna försening och senfärdighet är att regeringen inte har skött krisstöden tillräckligt bra. Och för att vara tydlig: Det är inte bara Moderaterna som säger det. Vi pratar om tusentals företagare som säger samma sak, företagarorganisationer likaså. Flera av dem har vittnat och vädjat inför näringsutskottet om snabbare utbetalning och bättre hantering. Krögarna i centrala Göteborg har veckovisa krismöten.

Det pågår dessutom en konstitutionell granskning av näringsministern. Anklagelsen mot Ibrahim Baylan handlar inte om vad han inte har gjort, utan frågor har väckts om huruvida han över huvud taget har levt upp till

budgetlagen och förvaltningslagen samt om han agerat med en sådan oakt-samhet att jobb och företag kan ha gått förlorade på grund av den.

Coronakrisen har slagit stenhårt. Medicinska skäl har krävt restriktiva åtgärder för oss som enskilda personer och för företag. Lika rimligt som det är att agera resolut och begränsa för att ytterst rädda liv, lika rimligt är det att de företagare som får begränsningar och emellanåt rena näringsförbud ska kompenseras fullt ut. Så har inte skett med den här regeringen, och det är under all kritik.

Det har dessutom under det här året ofta tagit månader för regeringen att bestämma sig för om man ska hjälpa företag och månader för att återkomma med lagförslag till riksdagen. Det har också ibland tagit veckor, ibland månader för myndigheter att anpassa datasystem och öppna upp för drabbade företagare att kunna ansöka efter riksdagsbesluten för att slutligen kunna få pengar in på kontot. En krögare som i slutet av förra sommaren hade stora ekonomiska problem som en följd av pandemin kunde först i år ansöka om pengar och kunde först för några veckor sedan få pengar utbetalda av staten. Det säger väl tillräckligt. Och vi pratar summa summarum om tiotusentals drabbade företagare.

När regeringen inte har agerat har i stället Moderaterna och andra partier i riksdagen agerat. Att det ges ett riktat stöd till kulturen och till idrotten, att människor med enskild firma nu får hjälp och att räntan på skatteuppskov har tryckts ned är tack vare att Moderaterna och andra partier har tryckt igenom detta i riksdagen mot regeringens och näringsministerns vilja.

Just nu finns det två initiativ på riksdagens bord om fortsatta krisstöd riktade till företag. Det ena handlar om ett nytt och utvecklat omställningsstöd. De företag som i det jag tror att vi alla hoppas kan vara slutfasen av pandemin har tappat mycket av sin omsättning ska kunna få ett särskilt stöd för att täcka både personalkostnader och andra kostnader. Det är det som finansutskottet i dag har diskuterat och som riksdagen i dag fattar beslut om. Detta moderata förslag har vunnit majoritet i riksdagen och är mycket efterlängtad av landets företagare.

Det andra förslaget är det vi nu diskuterar, fru talman, från näringsutskottets sida. Det handlar om tre viktiga förändringar riktade till landets företagare.

För det första: Har man en komplett ansökan om korttidsstöd eller permitteringsstöd ska man få pengarna utbetalda snabbare. Regeringen får nu uppgiften att se över olika åtgärder som ökade resurser och en tidsgaranti för att komma ifrån de långa handläggningstider som tidigare har kantat detta.

För det andra: Det ska införas en särskild straffbestämmelse. De som begår brott mot permitteringsstödet ska inte komma undan på det sätt man nu gör med regeringens upplägg. Vi sätter stopp för det.

För det tredje: Vi vill ha det som kallas proportionalitet, ett knepigt ord som betyder att riksdagen nu är tydlig mot regeringen och myndigheterna med att de ska skilja på det som är allvarligt och brott å ena sidan och det som är småfel och slarv å andra sidan. Slarv ska inte göra att man blir återbetalningsskyldig hundratusentals kronor, men brott ska straffas på ett sätt som de inte gör i dagsläget.

Fru talman! Riksdagens beslut i dag är glasklart: Företag ska få hjälp snabbare, straff ska skärpas och skillnad ska göras mellan brott och slarv.

Nästa steg är att regeringen ser till att genomföra riksdagens beslut. Under coronakrisen har regeringen varit påfallande senfärdig. Nu är tid för ändring. Min förväntan på näringsministern är att han omgående ser till att sätta detta i verket.

Låt mig vara tydlig: Jag kommer som ordförande i näringsutskottet att ta initiativ till att före sommaren kalla in näringsministern för att lämna besked till riksdagens partier om vad han konkret har gjort före midsommar och hur hans plan ser ut framåt för att leva upp till riksdagens beslut så att drabbade företagare inte ska behöva vänta veckor och månader. Tydligt och tidigt ska han återkomma med detta.

Att näringsministern ska svara inför riksdagen handlar inte om mig eller Moderaterna. Det handlar ytterst om att se till att de tusentals företagare som fortfarande väntar på besked om huruvida de ska få coronahjälp eller inte slutligen ska få ett besked. Det handlar om att med krisstöd under det som förhoppningsvis är slutet av pandemin kunna rädda kvar viktiga företag och jobb inom områden som taxi, hotell och handel så att återstarten av svensk ekonomi sedan ska kunna gå mycket fortare.

Anf. 92 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru talman! I dag debatterar vi näringsutskottets betänkande NU30, *Åtgärder avseende stöd vid korttidsarbete*, som i dag i en förändrad form bygger på ett initiativ från Moderaterna i näringsutskottet. Jag vill börja med att yrka bifall till näringsutskottets eniga förslag.

Fru talman! Jag skulle vilja börja i det utmanande läge som Sverige och världen befinner sig i. För ett år sedan gick vi in i en djup och lång kris. Vi känner alla oroliga företagare som kämpar och undrar hur det ska gå. Vi känner nog alla någon som varit sjuk i covid-19. Vi känner nog alla till någon som lämnat oss till följd av denna fruktansvärda smitta. Vi känner nog alla äldre som har fått vara hemma en stor del av den här tiden. Vi känner barn och elever som har haft det tufft med distansundervisningen. Vi känner vårdpersonal som man undrar hur tusan de har orkat och hur de fortsätter att orka.

Den här krisen som Sverige befinner sig i har också visat hur samhället ställer upp. Enskilda, det offentliga, företag och organisationer har alla tagit ansvar för att minska smittspridningen och hjälpa varandra.

Vi i den här kammaren har, eftersom finansminister Magdalena Andersson har sparat i ladorna, kunnat satsa 400 miljarder i extraändringsbudget efter extraändringsbudget – vi är uppe i över 20 sådana nu, tror jag, – för att klara välfärden, klara jobben och klara företagen. Det, fru talman, har aldrig hänt förut.

Det var viktigt för regeringen och samarbetspartierna Centerpartiet och Liberalerna att så snabbt som möjligt få företagsstöd på plats. Hade vi socialdemokrater lärt oss något under finanskrisen var det att det då inte fanns några av de efterfrågade stöd som företagen och arbetarna behövde. Vad gäller just det vi debatterar i dag, nämligen stöd vid korttidsarbete, var den dåvarande moderatledda regeringen helt tondöv i sitt nej, och uppemot 100 000 industrijobb försvann.

Andra länder hade infört stöd vid korttidsarbete, och det gick bättre för dem när jobb och konkurrenskraft räddades och återhämtningen därför skedde på ett snabbare och bättre sätt.

Fru talman! De företagsstöd som har inrättats under pandemikrisen är alla nya. De har fått justeras och förbättras under denna långvariga kris för att bli mer träffsäkra och för att säkerställa att det är seriösa, hederliga företag i behov av stöd som får skattebetalarnas pengar. Det är ju 100 miljarder kronor av skattebetalarnas pengar som har gått till direkta stöd för att hjälpa företagen i denna kris.

Korttidsstödet har varit det mest eftersökta, och störst andel resurser har också betalats ut i detta stöd. Cirka 600 000 ansökningar om korttidsstöd har hittills beviljats, vilket ändå är helt fantastiskt.

Men, fru talman, trots att vi alla har förståelse för att det är ett nytt stöd och att det tar tid att bygga upp en ny organisation, och med förståelse för att ansökningarna var så många fler än vad man initialt prognostiserade – det var 50 000 ärenden på två veckor – har en del företag fått vänta alldeles för lång tid innan stöden har utbetalats.

Regeringen har tillsammans med Centerpartiet och Liberalerna satsat mer resurser till myndigheten för att stöden ska kunna handläggas snabbare. Andra myndigheter har lånat ut sin personal. Men för vissa har det här ändå tagit alldeles för lång tid. Vi i den här kammaren har nog alla fått samtal från förtvivlade företagare.

Vi tycker att det är bra att ett enigt utskott föreslår för riksdagen att besluta om att regeringen bör vidta fler åtgärder för att korta handläggningstiderna. Efter att näringsutskottet på Socialdemokraternas begäran bjudit in och diskuterat med statssekreterare på Finansdepartementet och med Stefan Strömberg, som för regeringen utrett förhindrande av brott kopplade till stödåtgärderna med anledning av den nya coronakrisen, och efter att vi dessutom fått klara besked från Ekobrottsmyndigheten backade Moderaterna från sitt ursprungliga initiativ. Det varnades om att det initiativet kunde innebära ett sätt för den organiserade brottsligheten att tillskansa sig skattebetalarnas pengar.

Det ursprungliga förslaget var en tidsgaranti som skulle innebära att utbetalningarna av stöden beviljades automatiskt om handläggningen överskred fyra veckor från att ansökan gjordes. Där skulle regeringen säkra att en stor del av ansöknings- och avstämningens processens nuvarande granskning kring stödet vid korttidsarbete skulle ske efter att beviljandet av stödet hade ägt rum. Då hade vi ändå haft en utredning där Stefan Strömberg varnade för precis det och sa att utbetalningar av preliminärt stöd i förskott för längre perioder riskerar att leda till ökad brottslighet med skattemedel och även att sådana utbetalningar kan få konsekvenser för seriösa aktörer genom att det är svårt att hantera stödet på avsett sätt.

Fru talman! Vi är eniga om att det måste finnas en proportionalitet när det gäller återkraven. Det är ett bra förslag av Centerpartiet.

Kraven på att allt preliminärt stöd ska betalas tillbaka i vissa fall när felaktigheterna framstår som mindre avvikelser eller som ursäktliga riskerar att medföra att företagare faktiskt drar sig för att söka stödet, vilket såklart inte är önskvärt.

Jag hoppas, fru talman, att alla i den här kammaren funderar på om proportionalitet borde ingå i fler stöd och försäkringar.

Det tredje förslaget, fru talman, som vi står bakom kommer ursprungligen från Moderaternas utskottsinitiativ, och det är att regeringen ska se över möjligheten att införa särskilda straffbestämmelser för stöd vid korttidsarbete. Det är viktigt att oseriösa företag som missbrukar eller fuskar

straffas. Vi vill förstås att skattebetalarnas pengar ska gå till stöd till seriösa och hederliga företag.

Nu har vi tillsammans i näringsutskottet hittat en väg framåt där vi vill att regeringen jobbar med att ytterligare korta handläggningstiderna, att myndigheterna ska arbeta med proportionalitet så att inte små tuvor stjälp stora lass och att ohederliga företag ska straffas så att de hederliga och seriösa företagen kan få de här viktiga stöden.

600 000 har redan beviljats stöd vid korttidsarbete. Det visar på behovet, och det visar på hur många arbetare och företagare som har fått hjälp i denna kris. Sverige är som bäst när vi gör allt vi kan tillsammans.

Jag hoppas, nu när fler och fler blir vaccinerade och vi ser att smittspridningen minskar, att livet för både företagare och medborgare ska bli lite lättare.

Anf. 93 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Fru talman! På vägen hit i morse gick jag förbi den lokala matvaruhandlaren runt hörnet utanför Riksdagshuset. Vi brukar prata emellanåt om otryggheten i butik men under det sista året också återkommande om hur det funkar för honom och hans kollegor som är handlare. Det han vittnade om nu på morgonen handlade om den stundande sommaren. Just i det här fallet handlar det om centrala Stockholm, och han konstaterade att det inte kommer att vara en sommar med turister som det brukar vara.

Han pratade också om att om han ska följa lagar och regler och de avtal han har tecknat, i det här fallet med Handelsanställdas förbund, borde han i slutet av april ha lagt schemat för sommaresemestern, och han konstaterade att det var hart när omöjligt.

Han konstaterade också att vi nu är inne i en diskussion om förlängning av det så kallade korttidspermitteringsstödet. Han hade själv mejlat till Näringsdepartementet och näringsministern och fått till svar att det inte blir någon förlängning för att kort därefter, när regeringen och stödpartierna sent omsider bestämt sig, få nya besked om att det nog kan bli en förlängning.

Han känner fortfarande osäkerhet och har frågor som: När kan jag ansöka? Kommer detta att beviljas? Hur ska jag göra för att lägga scheman för personalen i min matvarubutik?

Det här är bara ett exempel av flera, men det sätter fingret på det ärende vi har här i dag, det vill säga de långa handläggningstiderna och de sena politiska beskederna om förlängningar och utvecklingen av detta.

Nu är riksdagen tydlig i de här tre punkterna: kapade handläggningstider, ny straffbestämmelse och införande av proportionalitet.

Fru talman! Knäckfrågan nu är inte vad riksdagen tycker, utan det är om Anna-Caren Säterbergs partikollegor i regeringen kommer att resa sig ur fåtöljen och faktiskt genomföra detta. Min enkla fråga är: Vad kommer Anna-Caren Säterberg personligen att göra för att tillse att riksdagens beslut inte bara blir något allmänt tyckande utan för att det ganska omedelbart via näringsministerns och andras försorg ska kunna genomföras i praktiken, till gagn för den här matvaruhandlaren och andra?

Anf. 94 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Lars Hjälmered har helt rätt i att förlängningar kan ha kommit sent. Ingen visste från början hur djup och lång den här krisen skulle

bli. Moderaterna ville i maj och juni förra året ge 100 miljarder rakt ut till företagen i två eller tre månader – tror jag att Elisabeth Svantesson uttalade sig om – utan att ens veta vad de skulle gå till. Om Moderaterna hade fått bestämma hade pengarna varit slut nu.

Man måste hela tiden förlänga tills man ser att Sverige är på fötter. Därför har regeringen, tillsammans med Centern och Liberalerna, föreslagit en förlängning av korttidspermitteringsstödet fram till den sista september. Det är bra, för det kommer att behövas.

Man har också andra stödåtgärder för den här sommaren. Vi vet nämligen att stöden kommer att behövas en längre tid, oavsett om vi har vaccinerat klart eller inte.

Självklart kommer Anna-Caren Säterberg att se till att saker och ting händer. Proportionalitet är något som det är viktigt att vi kan vara eniga om i den här kammaren också när det gäller andra saker, till exempel arbetslöshetsförsäkringen eller annat. Där kan man bli utförsäkrad direkt om man har gjort minsta lilla fel. Jag tycker alltså att vi ska jobba vidare med proportionalitet. Det är också en viktig uppgift för regeringen.

Straffrättsbestämmelser finns på andra områden. Just nu är det tillfällig lagstiftning, men eftersom själva korttidspermitteringen kommer att bli permanent kommer regeringen säkert att återkomma med det, speciellt eftersom Stefan Strömberg föreslog det.

Det gäller även tidsaspekten. Den är viktig. Företag har drabbats av att handläggningen har tagit för lång tid. Men vi ser ändå en liten, lätt ljusning. Vi hade Tillsäktverket hos oss, och de berättade hur det ser ut med handläggningstiderna just nu.

Anf. 95 LARS HJÄLMERED (M) replik:

Fru talman! Vi vet inte om detta är slutfasen, eller om det fortsätter med nya mutationer eller annat. Vi kan hoppas att det går vägen, och mycket talar för det här och nu. Men jag tror att en lärdom från förra sommaren var att regeringen inte tog höjd för det i budgetpropositionen och att det ledde till att det tog tid under hösten.

Det är klokt av regeringen och stödpartierna att lämna förslag om att förlänga till exempel korttidspermitteringen. Det gör att man kan hämta andan en bit in på hösten, baserat på att vi inte vet.

Det är en av de viktigaste sakerna just nu. Många har fortfarande problem; det kan vara de som kör taxi, det kan vara handlare, det kan vara restaurangägare och andra. De har kört sina företag på fälgarna ganska länge nu. Här handlar det verkligen om att ge ursnabba besked om man kommer att få permitteringsstöd eller inte.

Men det gäller naturligtvis också de andra sakerna som riksdagen pratar om. Stefan Strömberg har utrett och lämnat förslag. Det är viktigt att se till att de genomförs.

Civilutskottet har diskuterat en annan del av de föreslagna stöden och förändringarna, det som man kallar för återkrav. Regeringspartierna röstade nej och anförde att det var en prioriteringsfråga och att det inte fanns tid i Justitiedepartementet. Det är därför jag lyfter upp frågan, fru talman.

Även när det gäller straffbestämmelser hoppas jag att Anna-Caren Säterberg och andra kan trycka på så att det inte prioriteras bort utan att man kan få igenom det. För oss handlar det om alla delar. Det är snabbare handläggningstider. Det är införande av straffbestämmelser för att komma åt

den grova, organiserade brottsligheten. Och det är det som kan vara lagstiftning men också arbetssätt på Tillväxtverket, nämligen proportionaliteten, för att hitta vägar så att man inte ska bli återbetalningsskyldig för ett helt belopp på grund av ett småfel och inte grov brottslighet.

Anf. 96 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag uppfattade inte någon fråga där utan mer ett resonemang. Jag vill också resonera lite och säga att jag tycker att det är härligt att Moderaterna och Lars Hjälmered nu tycker att det är fantastiskt med korttidspermitteringsstöd. Under finanskrisen ville riksdagen tillkännage för regeringen att hundra tusen industrijobb höll på att försvinna och att det inte var bra, men då svarade Moderaterna blankt nej. Då pratades det inte om några krisstöd, permitteringsstöd, omställningsstöd, omsättningsstöd eller hyresstöd.

Jag är alltså glad över att vi nu har hittat varandra i att korttidsarbetsstöd är en bra reform. Den måste naturligtvis också fungera, så att handläggningstiderna kan kortas. Vid Tillväxtverkets senaste besök i utskottet berättade de hur de jobbar nu, och de har faktiskt kortat ansökningstiderna ordentligt under 2021. Jag hoppas att vi kan korta dem ytterligare, så att stöden kommer ut.

Det enda som jag tycker är väldigt besvärligt när det gäller Tillväxtverket är att de inte lämnade in överklagandena tillräckligt snabbt. Där ligger nämligen också mycket pengar och väntar för företag. Jag tror att hela utskottet delar åsikten att det inte var bra gjort.

I övrigt tycker jag att det är väldigt bra att Moderaterna nu, när man är i opposition, tycker att korttidsarbete och korttidspermitteringsstöd är fantastiskt.

Anf. 97 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Fru talman! Jag har under mer än ett års tid gång efter annan i denna kammare beskrivit och beklagat hur det svenska näringslivet drabbats av pandemin och reaktionerna på pandemin. Det är politiska reaktioner i form av rekommendationer och restriktioner men också människors reaktioner i form av ändrade rörelsemönster. Delar av näringslivet har klarat sig förhållandevis bra och har efter en initial svacka under pandemins början lyckats återgå till en relativt normal situation. Andra delar av näringslivet är fortfarande under hård press och håller på att förblöda.

Det är de sistnämnda, näringsidkare inom exempelvis besöksnäringen som driver hotell, resebyråer, transportföretag, restauranger eller barer, som politiken fortfarande måste stå upp för och stötta för att motverka att annars livskraftiga företag som en konsekvens av pandemins effekter tvingas plocka ned skylten. Det är inte minst viktigt i de fall företagen har drabbats som en direkt konsekvens av inskränkningarna i den svenska äganderätten och näringsfriheten under pandemin och som vi garanterat kommer att få skäl att debattera och kritisera framöver.

Jag tillhör dem som vanligtvis är av uppfattningen att näringspolitiken ska skapa förutsättningar för ett gott näringslivsklimat utan att i onödan lägga sig i. Det ska vara ett näringslivsklimat i vilket både nya och gamla företag kan verka och växa och där Sveriges anor som en innovationsdriven nation ska kunna fortleva. Det är faktiskt entreprenörer som skapar nya affärsmöjligheter och lägger grunden för nya innovativa företag. Det

är företagen som skapar Sveriges tillväxt och välbefinnande, inte politiken. Med den insikten är jag, som vän av marknadsekonomi, i grunden motståndare till politiska intåg på den fria marknaden, sett till onödig reglering och olika former av offentligt stöd.

Men precis som jag nyss nämnde har näringsfriheten inskränkts för många företag under pandemin. Deras möjligheter att utöva sin näringsverksamhet har kraftigt begränsats, och som en konsekvens riskerar de nu att gå i konkurs. Då måste det offentliga stötta dem och ersätta dem för den ekonomiska skada som restriktionerna har orsakat.

Fru talman! Låt mig ta ett par exempel på vilka berörda företag det kan röra sig om. Det kan vara barägaren vars största inkomstkälla är den alkohol som säljs på kvällar och nätter. Men nu måste han stänga redan 20.30 och får se sina kunder gå till trånga lägenheter för att fortsätta kvällen i stället för att sitta kvar i hans övervakade och kontrollerade barmiljö.

Det kan vara restaurangägaren som lever på alla de affärsmiddagar som vanligtvis äger rum efter att kundbasen har avslutat sina sena arbetsdagar men som nu helt går miste om de kunder som inte hinner både börja och avsluta en middag innan klockan slagit 20.30.

Det kan vara eventarrangören som är beroende av företagsevener och fester men som nu står helt utan verksamhet då hon inte ens på Friends Arena får släppa in fler än åtta personer. Detta samtidigt som köpcentrum släpper in tusentals.

Det kan vara resebyrån som vanligtvis hjälper svenskar att se världen och världen att se Sverige men som nu tvingas stänga ned på grund av reserestriktioner både här och utomlands.

Det kan vara företagaren vars livsverk är att erbjuda god och vällagad mat i köpcentrum runt om i landet men som inte tillåts ha mer än en kund per bord trots att andra restauranger får ha fyra.

Fru talman! Även en vän av marknadsekonomi med begränsade offentliga intrång förstår att staten under rådande förhållanden behöver ersätta företagare som de jag nyss belyste.

Mot den bakgrunden är jag glad för att Sverigedemokraterna tillsammans med andra partier i oppositionen genomgående under pandemin har varit lyhörda gentemot näringslivet och aktivt verkat för att erbjuda de förutsättningar näringslivet behöver.

Tyvärr har oppositionen inte sällan mötts av ointresse, bristande engagemang och långsamhet från regeringspartierna. Och när vi väl efter idogt arbete lyckats få stödåtgärder på plats har nästa regeringsrelaterade problem uppstått, nämligen betungande byråkrati, oklara processer och långa handläggningstider.

Många är de näringsidkare som först glatt sig över att regeringen slår på stora trumman och lovar pengar för att sedan bli besvikna över att pengarna inte når dem trots att de har rätt till dem.

Oppositionen har lyft upp frågan gång efter annan här i kammaren, i utskotten och i medierna. Men först nu, efter många om och men, har vi lyckats enas i näringsutskottet om bland annat ett förslag till tillkännagivande till regeringen: att regeringen bör säkerställa att handläggningstiderna för stöd vid korttidsarbete förkortas ytterligare och överväga resursförstärkning, lagändringar och en tidsgaranti.

Detta har efterfrågats av näringslivet, och även om tillkännagivandet inte är så skarpt som det hade kunnat vara utgör det ett steg i rätt riktning.

Förhoppningsvis agerar nu regeringen skyndsamt för att säkerställa att förutsättningarna för näringslivet omgående stärks.

Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 98 HELENA LINDAHL (C):

Fru talman, kollegor och andra åhörare! I går pratade jag med en vän och kollega som också är företagare i Vindeln i Västerbottens inland. Hon äger ett hotell, en restaurang och en camping, och det stod tidigt klart att hon inte hade möjlighet att ha kvar sin personal. Men nu berättade hon att den kommande helgen är det för första gången fullbokat. Människor vill bo på campingen. Andra glada har bokat hotellrum. Det är konferenser, skogsexkursioner och så vidare. Det gör att hon känner hopp. Dessutom är personalen tillbaka.

Precis som hon har många andra, som flera av mina kollegor har nämnt, haft ett enormt tufft år. Det har handlat om att rädda det egna livsverket och den egna försörjningen men också om att kunna behålla sina anställda. Men i förlängningen handlar det om så mycket mer. De här jobben är otroligt viktiga för den lokala ekonomin, den som får samhällsekonomi att snurra.

Jag är glad att Centerpartiet som ett av januaripartierna har medverkat till att vi haft kraftfulla stöd till företagen. Problemet har varit handläggningstiden. Det har tagit väldigt lång tid, och det har gjort att många företagare nästan gått under i väntan på stöden.

Jag vet att min kollega Rickard Nordin för någon vecka sedan nämnde en krögare i Göteborg, som kanske Lars Hjalmered som också är därifrån känner till: Lalle Morberg. Han hade fått vänta länge på stöd för korttidspermittering från staten, och han väntade på 1 miljon kronor. Det gjorde att han var tvungen att sälja sin sommarstuga för att ha råd att förskotta. Andra har inte ens en sommarstuga att sälja. Det kanske innebär att de går i konkurs, och det var ju aldrig meningen.

Därför har vi i näringsutskottet, i de olika partierna och även gemensamt i denna kammare försökt skynda på. Det går snabbare i dag än det gjorde förra året, måste man ändå medge, men trots det får vissa företag fortfarande vänta alldeles för länge.

Fru talman! Det var inte länge sedan vi kunde se ett inslag på tv – jag vet inte om det var i *Uppdrag granskning* eller i *Kalla fakta* – där man berättade att över 5 000 företag hade fastnat hos Tillväxtverket i månader innan man skickade ärendena vidare till förvaltningsdomstolen. Det var för att de här företagen hade överklagat beslut från Tillväxtverket. Det kunde handla om små förseelser som gjort att de inte hade fått behålla sina stöd utan varit tvungna att betala tillbaka dem.

Tyvärr kommer det här att ta lång tid. Vi vet ju att förvaltningsrätten inte kan hantera 5 000 ärenden bara så där, utan det kommer att dröja.

Det tragiska är att de här företagen trots att de många gånger har gjort ganska små missar inte kan söka andra stöd under tiden. Då är det klart att många företagare säger: Hade jag vetat det här, då hade jag nog aldrig sökt det här stödet. Då hade det varit lättare att permittera personalen.

Jag ska ta ett exempel hemifrån. Jag har säkert nämnt det förut, men det tål faktiskt att nämnas igen.

Jag har kontakt med småföretagarna Erica och Erik Sjöström, som driver Levar Hotell i Nordmaling i Västerbotten. När jag träffade dem berättade de att de nu är tvungna att betala 250 000 kronor till Tillväxtverket.

Orsaken är att de i somras pratade med myndigheten och fick uppgiften att det här datumet skulle de skicka den återrapport där man måste skriva vad man har gjort med de stödpengar som man har fått. De skickade i god tro in uppgifterna några veckor senare. Det gick några månader till, och sedan fick de veta: Ni var för sena med återrapporten, så nu blir ni återbetalningsskyldiga.

De måste alltså betala 250 000 kronor, en kvarts miljon, det vill säga hela den summa de fått i stöd och redan betalat ut i löner till sin personal. Erik och Erica sa till mig: Vi har inte de här pengarna. Det finns inte en chans att vi kan trolla fram dem.

Deras företag är ett av de 5 000 som har överklagat till Tillväxtverket, som efter ett långt dröjsmål skickade detta vidare till förvaltningsrätten, och de kan inte söka andra stöd.

Det här är verkligen baksidan. Det var såklart inte alls så här det var tänkt. Vi har bra ekonomi i Sverige, och vi har råd med företagsstöden. Problemet har varit hanteringen.

Därför är jag jätteglad över att vi i näringsutskottet tillsammans har kunnat ställa oss bakom Moderaternas ursprungliga utskottsinitiativ. Sedan har vi kommit med kompletteringar och modifierat det, och tillsammans har vi ställt oss bakom tre väldigt bra förslag, som mina kollegor här inne har nämnt.

Det första är att tiden för handläggningen väsentligt ska kortas.

Sedan handlar det om proportionalitet. Några dagars försening med en återrapportering av stöd ska inte ge sådana enorma konsekvenser som den faktiskt har gjort, det vill säga att stödet då ska betalas tillbaka. Det har bara varit vid dödsfall man har gjort undantag från detta, eller när det har varit tekniska fel hos myndigheten i fråga. Så hårdnackade kan vi ändå inte vara, så därför är jag glad över just proportionaliteten.

Det tredje är att man självklart ska göra rätt, och gör man fel ska man betala tillbaka. Begår man uppsåtligen grova brott ska det naturligtvis också bestraffas. Det handlar inte om mindre förseelser utan om grövre brott.

Avslutningsvis vill jag bara uppmana regeringen att hörsamma det initiativ som kommer från näringsutskottet och förhoppningsvis också riksdagen. De långa väntetider som, som sagt, har drabbat många små företagare är inte acceptabla. Stöden är ju faktiskt till för att hjälpa företagarna, inte stjälpa dem.

Anf. 99 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Dagens ärende handlar om åtgärder avseende stöd vid korttidsarbete, även känt som korttidspermittering.

Coronapandemin har tvingat oss att göra stora förändringar i hur vi lever och hur vi reser. Den har påverkat våra jobb och företag, liksom våra barn och våra äldre. Regeringen har tillsammans med riksdagen arbetat fram flera ändringsbudgetar – jag tror att Anna-Caren nämnde att det är kring 20 – för att upprätthålla grundstrukturerna. En stor del av budgetarna har gått till att stötta företag.

Med de statliga stöden till företag kommer såklart ansvar. Pengarna ska gå till det de avses gå till. Det ska ske på ett transparent sätt, och verktyg

måste finnas för att granska och för att stävja och bestraffa brott. Att statliga stöd missbrukas anser jag är särskilt känsligt. Detta är pengar som kan gå till att rädda andra företag som är i kris eller till att förstärka välfärden, i synnerhet vård och omsorg.

Jag är glad att Moderaterna, som ligger bakom detta initiativ, backade angående tidsgarantin, eftersom den antagligen hade lett till felaktiga utbetalningar. De pengarna skulle antagligen vara svåra att få tillbaka.

Fru talman! Korttidspermitteringen har varit ett lyckat sätt att behålla företag och jobb. Men vi har sett att handläggningstiderna är för långa. Speciellt för mindre företag i kris kan detta innebära skillnaden mellan att kunna ha kvar jobb och företag och att inte kunna det. Myndigheterna har jobbat hårt för att förkorta handläggningstiderna, och i dag ligger de hos Tillväxtverket på cirka fem veckor för ett ärende som är komplett.

När vi diskuterar detta har vi såklart också i åtanke att det har varit helt nya uppdrag som myndigheterna har fått. Vi kommer att behöva analysera hur vi förbereder myndigheter på att ställa om vid kris i framtiden.

Fru talman! Detta förslag har tre ben. Det första är handläggningstiderna, och vi kräver att regeringen ska jobba med att förkorta dem ytterligare.

Det andra är att införa särskilda straffbestämmelser för stöd vid korttidsarbete. I dag är det svårt att få tillbaka pengar som betalats ut felaktigt. Därför är det viktigt att ansökningarna är kompletta och noggrant analyserade innan pengarna betalas ut. Men när brott begåtts måste våra brottsbekämpande myndigheter ha verktygen för att kunna utreda och bestraffa. Att införa straffbestämmelser blir ett sätt att signalera att vi anser att brotten är allvarliga.

Det tredje benet i förslaget är proportionaliteten. Som en del av kontrollprocesserna måste arbetsgivare som fått stöd för korttidsarbete göra en avstämning för att få resterande stöd – kanske mer stöd eller kanske reducerat stöd, beroende på förhållandena. Avstämningen är viktig, men ibland har företag kanske varit en dag sena med en uppgift eller gjort ett mindre betydande fel när det gäller någon av uppgifterna. Detta kan tyvärr leda till rätt stora konsekvenser. Det kan vara så att man får betala tillbaka hela summan trots att misstaget var mindre. Detta sätter en oerhörd press på företag som redan är under stor press under den här krisen.

Fru talman! Jag önskar att proportionaliteten även fanns i andra delar av samhället. Precis som alla partier i det här förslaget ser hur pressade företagen är under den här krisen önskar jag att fler såg hur pressade människor är under till exempel arbetslöshet eller sjukdom eller vid behov av försörjningsstöd – inte bara under pandemin utan när folk genomgår en egen, personlig kris. Att leva på försörjningsstöd eller a-kassa innebär en kris, oavsett om det är pandemi eller inte. Här önskar jag att det skulle finnas en proportionalitet, en förståelse för att det handlar om en person som behöver just stöd och inte fler hinder.

Precis som vissa partier värnar mer om företagen kanske fler kan värna om arbetslösa, ensamstående eller sjuka i den tuffa situation som de lever i. Där utgörs inte hindren av en avstämning, utan de möts med misstroende redan vid dörren. På dessa områden behöver tillfälliga förbättringar som gjorts under coronapandemin permanentas. Men detta är en fråga för framtiden.

En sak jag vill passa på att ta upp, fru talman, är det förslag vi i Vänsterpartiet lagt fram angående företagets bonusutdelningar. Även här måste statsstödsreglerna stramas upp. Vi kan inte ge miljoner eller miljarder i stöd som blir en grund för företagets bonusutdelningar nästa år. Det är provocerande att Volvo, som har permitterat tusentals anställda och fått över 1 miljard i krisstöd av staten, samtidigt betalar ut bonusar på hela 118 miljoner. Attendo har fått 120 miljoner i statliga stöd, som går till att höja ledningens löner och till bonusutdelningar. Det är katastrofalt! Här har Vänsterpartiet lagt fram förslag men inte fått gehör. Alla företag måste göra rätt för sig, speciellt när vi ställer upp med allas våra skattepengar.

Jag ställer mig bakom utskottets initiativ och yrkar därmed bifall.

Anf. 100 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! För svenska företagare har det senaste året varit ett stålbad som ingen av oss hade kunnat förutse. Vi ska självklart vara ödmjuka för att det är lätt att göra misstag när nya och oväntade problem uppstår. Men desto viktigare är då att de som har makten att göra förändringar verkligen lyssnar och sätter sig in i hur en företagares vardag ser ut.

Jag är därför glad över att riksdagen i dag gemensamt går fram med ett initiativ, som ursprungligen kom från Moderaterna, om att regeringen ska säkerställa att handläggningstiderna för stöd vid korttidsarbete förkortas ytterligare. Detta är något som vi kristdemokrater anser bör göras skyndsamt.

Vi uppmanar regeringen att se över både resursförstärkningar och lagändringar och att överväga en tidsgaranti för utbetalning. Handläggningstiderna hos Tillväxtverket när det gäller stöd till särskilt utsatta branscher har verkligen inte fungerat under denna pandemi.

Många aspekter har lyfts fram som förklaring till att det inte skulle vara en bra idé att exempelvis införa en tidsgaranti. Bland annat har vi i debatten kunnat höra från regeringspartierna att dessa stöd riskerar att gå till organiserad brottslighet om kontrollen inte görs enligt det system som byggts upp under det senaste året.

Denna farhåga har aldrig varit något som vi kristdemokrater ifrågasatt. Men systemet får inte vara det som sätter käppar i hjulet för alla de företag som kämpar varje dag och dygnets alla timmar för att överleva. Företagare som var framgångsrika och såg tillväxt i bolagen fick se sin verksamhet glida dem ur händerna på oerhört kort och oförutsägbar tid.

Under det senaste året finns det mätningar och statistik från bland annat Visita som visar att det inom besöksnäringen endast är 3 promille av ansökningarna som misstänks vara brottsliga. I dag tar vi beslut om att uppmana regeringen att skyndsamt införa särskilda straffbestämmelser som gäller stödet vid korttidsarbete. Men i debatten ser vi ändå att vissa partier utpekar företagare som brottslingar. Det måste få ett slut. Därför är jag glad för att vi går vidare med detta, så att de som uppsåtligt begår brott också får straff.

Fru talman! Låt mig göra en liten tillbakablick. Anledningen till att vi har denna debatt i dag, mer än ett år efter att pandemin inleddes, är just hanteringen av stödets utbetalning. Stödet till framför allt kontaktnära branscher har dragit ut på tiden. Krånglet har varit en stor del av de berättelser vi kunnat ta del av från företagare. Och det har inte bara varit en

handfull företagare som har hört av sig. Det finns tusentals företagare i Sverige som kan dela med sig av sina berättelser.

I början av pandemin gick ansökan om stödet till korttidsarbete och utbetalningen av detta någorlunda snabbt. Så kom sommaren, och i och med den även uppföljningen, och sedan blev det dags att ansöka om stöd för nästkommande period. Sommaren fylldes av samstämmiga röster: Företagen fick inte stöd utbetalda, och absolut inte inom rimlig tid. Frustrationen var stor.

När riksdagen samlades igen efter sommaruppehållet tog vi kristdemokrater upp frågan i näringsutskottet, som kallade till sig både Tillväxtverket och Skatteverket för att höra hur situationen faktiskt var. Den beskrevs vara lika illa som vi befarade. Men Tillväxtverket hade en plan. De skulle anställa fler personer och därmed kunna skynda på processen, så att handläggningstiderna skulle kunna kortas.

Det gick några månader. Företagare hörde av sig igen, och det eskalerade framemot november. De långa handläggningstiderna blev än mer påtagliga, och vi bad återigen Tillväxtverket att komma till utskottet. Myndigheten har hela tiden varit rak med att man har fått de resurser man efterfrågat, men trots detta gick utvecklingen inte åt rätt håll. Men svaret då blev i likhet med förra gången att man gjorde allt man kunde. Regeringen och näringsministern sa att de gjorde allt de kunde.

Inledningen på det nya året blev inte bättre, och vi kallade återigen Tillväxtverket till utskottet. Samtidigt som detta gjordes var vi många som onsdagen den 31 mars såg *Uppdrag Granskning*s program *Coronastödet som försvann* och kände en stor klump i magen. Över 5 000 företagares överklaganden hade samlats på hög hos Tillväxtverket, vilket var oacceptabelt. Det kändes också som att detta var en myndighet som hade svällt och att ledningen hade tappat kontrollen.

Fel har begåtts, och förvaltningsrätten har avgjort det hela, men pengarna har inte betalats ut. De som hamnade i kläm var Sveriges företagare.

Samtidigt vet vi att de förstärkningar och förlängningar av stöden som skett ofta har gällt någon eller några månader i taget. Detta har i sin tur gjort att det blivit ett lapptäcke av olika regler och krav för företagen. Lägg därtill de restriktioner som aviserats, väldigt ofta med usel framförhållning. De sätter företagare inom exempelvis restaurangbranschen i en oerhört knepig situation. Situationen är svårnavigerad, men den går att förbättra om man vill.

Fru talman! I detta betänkande riktar vi även uppmärksamhet på en oerhört viktig del som har betydelse för många företagare, nämligen att regeringen bör utreda hur proportionaliteten vid avstämningar och återkrav av preliminärt stöd kan förbättras.

Det finns många berättelser vi kunnat ta del av där otydlighet vid ansökan om stödet har bidragit till förseningar, till att stödet helt uteblivit eller till att återbetalning måste ske. Detta måste nu utredas, så att det blir rimliga proportioner och så att företagare vågar söka stöd de har rätt till i stället för att riskera att gå i konkurs.

Fru talman! Vi får aldrig glömma att varje skattekrona skapas av företag som betalar skatt och vars anställda betalar skatt till vårt gemensamma bästa. Utan företag har vi ingen välfärd.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 101 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Fru talman! Jag blev fundersam när Camilla Brodin sa att vissa partier misstänkliggör företagare. Jag skulle bara vilja veta vilka partier det handlar om och i vilket avseende.

Anf. 102 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, riksdagsledamot Lorena Delgado Varas, för frågan! Det jag sa var att man bland annat hör sådant från regeringspartierna. Vänsterpartiet ingår inte i regeringen, så det är inte er som vi syftar på i det här läget.

När vi hade den särskilda debatten om coronastödet var det otroligt mycket i det som näringsminister Ibrahim Baylan då sa som misstänkliggjorde företagare. Det var som om nästan alla företagare ansågs vara brottslingar och utnyttja systemet.

De flesta företagare är faktiskt ärliga och hederliga och vill kanske egentligen inte ens ha del av stödet, men de behöver det för att överleva. De flesta företagare vill bedriva verksamhet utan att få stöd från staten. Det var detta jag syftade på i det här fallet. Jag tycker att vi ska sluta med att anklaga företagare för att vara bedragare och brottslingar.

Anf. 103 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Fru talman! Anledningen till att jag ställde frågan är att man i debatterna om näringsliv ofta får höra att vissa partier är företagsfientliga medan vissa inte är det. Skillnaden handlar väl lite om hur man ställer krav på företagen.

Ett av de krav jag skulle vilja ställa på företag är att de inte delar ut bonus året efter att de fått en massa statligt stöd. Jag undrar hur Kristdemokraterna ställer sig till det. Är det rimligt att ett företag delar ut miljoner i bonus när man har begärt statligt stöd året innan?

Anf. 104 CAMILLA BRODIN (KD) replik:

Fru talman! Tack, riksdagsledamoten, för frågan! Det är inte en fråga som det är lätt att svara ja eller nej på. Självklart ser det otroligt anmärkningsvärt ut om man har möjlighet att betala ut bonusar i mångmiljonklassen. Men man måste också förstå hur hela systemet fungerar. Om man ska få tillväxt i bolagen måste ibland utdelningar göras.

Det är alltså inte en fråga som det är lätt att svara ja eller nej på. Men vi måste vara ytterst vaksamma på vad våra skattemedel går till, så att de också går till företag som behöver stöd för att kunna överleva. Annars kommer vi att ha en otrolig skuld på arbetsmarknaden, där vi ser att det inte utvecklas åt rätt håll. Här måste vi hjälpa företagen att faktiskt överleva.

Vi måste se till att vi har företag som kan bedriva verksamhet när pandemin väl ebbar ut, så att fler kan anställas i Sverige. Då kan vi också gemensamt bidra genom skattemedel till det gemensamma bästa, så att vi har en sjukvård att lita på, en skola att lita på och vård och omsorg att lita på. Det är politikens yttersta ansvar att ta hand om de frågorna. Då behöver vi vartenda företag som bidrar till att vi får det välfärdsland som vi faktiskt behöver.

Anf. 105 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Liberalernas näringspolitik bygger i grunden på att vi ska ha färre bidrag. Vi tror att företagare klarar sig bäst om man ser till att riva hinder i stället för att ge olika former av bidrag som riskerar att snedvrída marknaden. Bidragen riskerar att göra att marknaden inte fungerar lika bra som om man tar bort hinder i form av byråkrati eller onödiga lagar och regler.

Men, fru talman, under året har denna generella näringspolitik satts på ända av pandemin. När pandemin har begränsat företagares möjlighet att bedriva sin näring och när politiken har svarat – det har många gånger men kanske inte alltid varit rimligt – med att begränsa företagares näringsfrihet är det klart att politiken har ett ansvar att gripa in genom att också stödja de företagare som går på knäna på grund av pandemin.

Fru talman! På det sättet är det naturligt att Sverige AB, som man ibland kallar det för, är någon form av försäkring för alla människor här. Och i detta fall tycker jag att en rimlig sida av samhällskontraktet är att företagare som går på knäna på grund av politiska beslut och på grund av en pandemi som man inte kunnat förutse måste få rimliga stöd.

I den här processen, i ändringsbudget efter ändringsbudget från januariavtalspartierna och ibland från andra partier i riksdagen, har det ofta varit liberaler som i regeringssamarbetet har fått driva på för de olika stöden och för att de stöden ska vidgas.

Fru talman! Trots detta har det inte alltid gått bra. Det finns en stor och berättigad frustration bland många företagare runt om i landet. Det finns ett otal exempel på absurditeter – stöd som ska betalas ut och som företagare har rätt till men som inte har betalats ut. Det finns regler som har blivit rent ut sagt skrottretande. Arenor har behandlats på samma sätt som en liten teater. Regeringen har inte sett skillnad på en klubb, där människor festar hårt till klockan 5 på natten, och en restaurang som har olika sittningar och där människor inte är mer berusade och mindre aktsamma klockan 23 än de är klockan 19 – det är helt enkelt olika sällskap eftersom det är flera sittningar. Det är ganska ofta som regelverket har blivit trubbigt.

Fru talman! Det har också funnits stora problem med proportionaliteten. Man kan till exempel från politikens håll se på de företag som har begått misstag – små misstag – och gjort slarvfel. De har då blivit skyldiga att återbetala oerhört stora summor. Detta har varit väldigt svårt att möta upp för någon som bedriver en mindre verksamhet.

Fru talman! Detta är något som vi nu tillsammans från riksdagens näringsutskott försöker få bukt med. Vi säger till regeringen: Detta måste ni lösa. Det måste bli proportionalitet i de här sakerna.

Det förslag som vi debatterar i dag och som vi alldeles strax kommer att fatta beslut om innehåller straffbestämmelser. Den som medvetet begår en kriminell handling och fuskar måste såklart mötas med straffbestämmelser.

Till slut, fru talman, innebär detta förslag också att vi mycket snabbt ska betala ut de stöd som man faktiskt har rätt till. Det är inte rimligt att man i samhällskontraktet, i Sverige AB, år efter år gör rätt för sig, betalar in skatt och driver verksamheter som bygger det välstånd som hela statens verksamhet och all välfärd vilar på och sedan inte får stöd i tid när det går dåligt på grund av oförutsedda händelser och på grund av politiska beslut.

Det är helt orimligt. Därför är det ett väldigt viktigt förslag som vi i dag fattar beslut om.

Jag är glad över att Moderaterna har lagt fram det. Jag är glad över att vi har kunnat ha konstruktiva och breda diskussioner i utskottet och att vi har kunnat komma fram till detta.

Fru talman! Socialdemokraterna sa tidigare här att vi har Magdalena Andersson att tacka för att ladorna är fulla och för att vi nu därför kan dela ut stöd. Jag menar att det är direkt felaktigt. Det är inte Magdalena Andersson som har fyllt våra lador med säckar av guld som vi nu kan dela ut. Magdalena Andersson är kanske snarare som prins John i legenden om Robin Hood, som har suttit på andras pengar i sin borg och som har låtit andra betala för sina reformer. Sedan kallas det generöst när man ger tillbaka till Sherwoodskogens och Nottinghams invånare, alltså Sveriges företagare.

Fru talman! I den analogin är kanske Skatteverket sheriffen av Nottingham. Och Liberalerna, som har drivit på för att dessa pengar ska komma ut från Magdalena Anderssons kassa till företagen, som har skapat resurserna från början, är Robin Hood. Den som är Rikard Lejonhjärta är Lars Hjalmered, som sitter här och som genom att hota den socialdemokratiska borgen utifrån har sett till att hjälpa oss i kampen för att Sveriges företagare ska få de resurser som de har rätt till och som är deras från början.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet. Det är ett utskottsinitiativ som har behandlats i näringsutskottet. Jag riktar ett varmt tack till alla de partier som har gjort detta möjligt och till Moderaterna, som har lagt fram förslaget från början.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.58 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

Meddelande om inställd votering

Förste vice talmannen meddelade att voteringen torsdagen den 27 maj kl. 15.20 skulle utgå då det var osäkert huruvida det skulle finnas något slutdebatterat ärende att fatta beslut om.

Nästa votering skulle därmed äga rum onsdagen den 2 juni kl. 16.00.

Prot. 2020/21:127

26 maj

-----

*Åtgärder avseende stöd
vid korttidsarbete*

§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 20 maj

JuU26 Kriminalvårdsfrågor

Punkt 1 (Kriminalvårdens brottsförebyggande arbete)

1. utskottet

2. res. 1 (C, KD, L)

Votering:

45 för utskottet

11 för res. 1

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 MP, 1 -

För res. 1: 5 C, 3 KD, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 6 (Civilsamhällets roll)

1. utskottet

2. res. 7 (M, KD)

Votering:

42 för utskottet

14 för res. 7

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 7: 11 M, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 11 (Likvärdig kriminalvård för män och kvinnor)

1. utskottet

2. res. 10 (C, L)

Votering:

48 för utskottet

8 för res. 10

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 MP, 1 -

För res. 10: 5 C, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 14 (Program för personer som begått hedersrelaterade brott)

1. utskottet

2. res. 13 (V)

Votering:

52 för utskottet

4 för res. 13

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 13: 4 V

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Prot. 2020/21:127

26 maj

Punkt 20 (Utökad behandlingstid i programmen)

1. utskottet

2. res. 16 (M, KD, L)

Votering:

39 för utskottet

17 för res. 16

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 MP, 1 -

För res. 16: 11 M, 3 KD, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 24 (Kriminalisering av rymningar)

1. utskottet

2. res. 20 (S, C, V, MP)

Votering:

27 för utskottet

29 för res. 20

293 frånvarande

Kammaren biföll res. 20.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 3 KD, 3 L

För res. 20: 16 S, 5 C, 4 V, 3 MP, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 30 (Hyra fängelseplatser utomlands)

1. utskottet

2. res. 24 (SD, KD)

Votering:

43 för utskottet

13 för res. 24

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 24: 10 SD, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU11 Riksrevisionens granskning av Sidas garantiverksamhet

Punkt 1 (Sidas garantiverksamhet)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

11 för res. 1

10 för res. 2

35 avstod

293 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

35 för utskottet

11 för res. 1

9 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 1: 11 M

Avstod: 9 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 53 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU9 Politik för konstnärers villkor

Punkt 3 (Styrningens effekter på den konstnärliga friheten)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

Votering:

41 för utskottet

5 för res. 3

10 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 3: 5 C

Avstod: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 4 (Konstnärlig utbildning och rekrytering till konstnärsyrket)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

46 för utskottet

10 för res. 4

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 4: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Prot. 2020/21:127

26 maj

Punkt 5 (Statliga ersättningar och bidrag till konstnärer)

1. utskottet

2. res. 5 (M)

Votering:

35 för utskottet

11 för res. 5

10 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 5: 11 M

Avstod: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 7 (Konstnärers sociala och ekonomiska villkor)

1. utskottet

2. res. 8 (KD)

Votering:

53 för utskottet

3 för res. 8

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 8: 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU29 Ett modernt regelverk för Allmänna arvsfonden

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

46 för utskottet

10 för res. 1

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 1: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Prot. 2020/21:127
26 maj

Punkt 4 (Demokrativillkor)

1. utskottet
2. res. 4 (M, SD)

Votering:

35 för utskottet

21 för res. 4

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 4: 11 M, 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 6 (Stöd till stiftelser och organisationer som erbjuder bostäder till hemlösa)

1. utskottet
2. res. 6 (S, C, V, MP)

Votering:

27 för utskottet

29 för res. 6

293 frånvarande

Kammaren biföll res. 6.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 3 KD, 3 L

För res. 6: 16 S, 5 C, 4 V, 3 MP, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 25 maj

UbU17 Bättre studiestöd högre upp i åldrarna

Punkt 1 (Lagförslaget i fråga om ändring i studiestödslagen)

1. utskottet
2. res. 1 (V)

Votering:

51 för utskottet

5 för res. 1

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 1: 4 V, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Utredning om studiestödssystemet)

1. utskottet

2. res. 3 (M)

Votering:

45 för utskottet

10 för res. 3

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 3: 10 M

Frånvarande: 84 S, 60 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Mattias Karlsson i Luleå (M) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkt 4 (Åldersgränserna inom studiestödssystemet)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

46 för utskottet

10 för res. 4

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 4: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

UbU19 Vissa insatser för ökad lärarkompetens*Punkt 1* (Lagförslag om registerkontroll)

1. utskottet

2. res. 1 (M, SD, KD)

Votering:

32 för utskottet

24 för res. 1

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 1: 11 M, 10 SD, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2020/21:127
26 maj

Punkt 3 (Utvidgat område för registerkontroll)

1. utskottet
2. res. 2 (M, SD, KD)

Votering:

32 för utskottet

24 för res. 2

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 2: 11 M, 10 SD, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 4 (Huvudmannens ansvar för utbildning)

1. utskottet
2. res. 3 (L)

Votering:

53 för utskottet

3 för res. 3

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 MP, 1 -

För res. 3: 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

§ 19 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU27 Förbättrat stöd till företag med anledning av coronapandemins konsekvenser

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU48 Riksrevisionens rapport om Finansinspektionens arbete för att motverka intressekonflikter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU33 Mer ändamålsenliga sammansättningsregler för mark- och miljödomstolarna

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU34 Regler om internationellt samarbete anpassas till nya regler om skyddstillsyn och tillträdesförbud till butik

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU35 Barn som bevittnar brott

Punkt 2 (Brottskadeersättning till barn som bevittnar brott)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

46 för utskottet

10 för res. 1

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 1: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 3 (Avgränsningen av straffansvaret)

1. utskottet

2. res. 3 (KD)

Votering:

48 för utskottet

3 för res. 3

5 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 L, 3 MP

För res. 3: 3 KD

Avstod: 4 V, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 4 (Höjd straffskala)

1. utskottet

2. res. 4 (S, V, L, MP)

Votering:

29 för utskottet

27 för res. 4

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD

För res. 4: 16 S, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 7 (Barnombud)

1. utskottet

2. res. 6 (M, C, V, KD)

Votering:

32 för utskottet

24 för res. 6

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2020/21:127
26 maj

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 16 S, 10 SD, 3 L, 3 MP
För res. 6: 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 1 -
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU17 Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister

Punkt 2 (Obligatoriskt medlingsförfarande m.m.)

1. utskottet
2. res. 2 (M, C, KD)
3. res. 3 (SD)

Förberedande votering:

19 för res. 2
10 för res. 3
27 avstod
293 frånvarande
Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

21 för utskottet
19 för res. 2
16 avstod
293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 15 S, 3 L, 3 MP
För res. 2: 11 M, 5 C, 3 KD
Avstod: 1 S, 10 SD, 4 V, 1 -
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 5 (Biträde m.m. för barn)

1. utskottet
2. res. 8 (V, KD, L)

Votering:

35 för utskottet
11 för res. 8
10 avstod
293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 3 MP
För res. 8: 4 V, 3 KD, 3 L, 1 -
Avstod: 10 SD
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 7 (Barnets bästa och kriterier i fråga om vårdnad)

1. utskottet

2. res. 12 (V)

Votering:

41 för utskottet

5 för res. 12

10 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 12: 4 V, 1 -

Avstod: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 8 (Vissa frågor om vårdnad och umgänge vid våld i familjen)

1. utskottet

2. res. 14 (L)

Votering:

48 för utskottet

3 för res. 14

5 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 MP, 1 -

För res. 14: 3 L

Avstod: 5 C

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 9 (Vårdnad och umgänge i förhållande till bl.a. sociala föräldrar)

1. utskottet

2. res. 15 (M, C, L)

Votering:

24 för utskottet

19 för res. 15

13 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 4 V, 3 MP, 1 -

För res. 15: 11 M, 5 C, 3 L

Avstod: 10 SD, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Prot. 2020/21:127
26 maj

Punkt 10 (Kompetensfrågor)

1. utskottet
2. res. 17 (S, V, MP)

Votering:

32 för utskottet

24 för res. 17

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L

För res. 17: 16 S, 4 V, 3 MP, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 12 (Andra frågor om kvalitetssäkring och domstolens beslutsunderlag)

1. utskottet

2. res. 19 (S, MP)

Votering:

32 för utskottet

19 för res. 19

5 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L

För res. 19: 16 S, 3 MP

Avstod: 4 V, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU18 Förbud mot erkännande av utländska månggiften m.m.

Punkt 2 (Ventilen i fråga om månggiften)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

33 för utskottet

23 för res. 1

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 1 -

För res. 1: 16 S, 4 V, 3 MP

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 3 (Upplösning av månggiften som erkänns)

1. utskottet
2. res. 2 (SD, KD)

Votering:

43 för utskottet

13 för res. 2

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 2: 10 SD, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 4 (Ventilen i fråga om släktskapsäktenskap)

1. utskottet
2. res. 3 (M, C, L)

Votering:

36 för utskottet

20 för res. 3

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 MP

För res. 3: 11 M, 5 C, 3 L, 1 -

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU19 En effektivare konkurshantering*Punkt 1*

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Straffrättsligt ansvar vid skriftlig bekräftelse)

1. utskottet
2. res. 1 (M)

Votering:

45 för utskottet

11 för res. 1

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 1: 11 M

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Prot. 2020/21:127
26 maj

Punkt 3 (Skärpt kontroll vid konkursansökan)

1. utskottet
2. res. 2 (C, KD, L)

Votering:

45 för utskottet

11 för res. 2

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 MP, 1 -

För res. 2: 5 C, 3 KD, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

CU20 En ny fastighetsmäklarlag – förstärkt tillsyn över fastighetsmäklarbranschen

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Skadeståndsansvar för fastighetsmäklarföretag)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

46 för utskottet

10 för res. 1

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP, 1 -

För res. 1: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Punkt 3 (Förslag om ytterligare åtgärder som rör fastighetsmäklarbranschen m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (KD)

Votering:

50 för utskottet

3 för res. 2

3 avstod

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 MP, 1 -

För res. 2: 3 KD

Avstod: 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

CU25 Verkställighet av förvaltningsmyndigheters beslut om återkrav

1. utskottet

2. res. (S, MP)

Votering:

37 för utskottet

19 för res.

293 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 1 -

För res.: 16 S, 3 MP

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 1 -

Prot. 2020/21:127

26 maj

NU30 Åtgärder avseende stöd vid korttidsarbete

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 20 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

*den 25 maj***2020/21:758 Språkförskola**av *Arin Karapet* (M)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:759 Polisens tillväxt och fördelningen mellan poliser och civilanställdaav *Louise Meijer* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:760 Åtgärder mot cykelstölderav *Mikael Damsgaard* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:761 Åtgärder mot kvinnovåldetav *Louise Meijer* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:762 Holmöfärjanav *Helena Lindahl* (C)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:763 Åtgärder för att skydda barn från hederskulturav *Ann-Sofie Alm* (M)

till statsrådet Märta Stenevi (MP)

2020/21:764 Återinförande av skatterav *Boriana Åberg* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:765 Svensk livsmedelsstrategiav *Ann-Sofie Alm* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 25 maj

2020/21:2960 Tillgänglighet av Naloxon

av *Niels Paarup-Petersen* (C)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2961 Konsekvenser av registreringskrav för utländska arbetsgivare

av *Linda Modig* (C)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:2962 Hemvärdet och tillgång till ammunition

av *Jörgen Berglund* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2020/21:2963 Inlåning av intensivvårdspersonal från grannländer

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2964 Isbrytarna

av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:2965 Stöd till internationella organisationer

av *Hans Wallmark* (M)

till statsrådet Per Olsson Fridh (MP)

2020/21:2966 Utgiftsmål för biståndet

av *Hans Wallmark* (M)

till statsrådet Per Olsson Fridh (MP)

2020/21:2967 Public services roll i totalförsvaret

av *Aron Emilsson* (SD)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:2968 Konsekvenser av Lukasjenkos agerande

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:2969 Framtiden för Bromma flygplats

av *Jimmy Ståhl* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:2970 Sverigeförhandlingen och kollektivtrafiken

av *Jimmy Ståhl* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:2971 Glädjebetyg i grundskolan

av *Jörgen Grubb* (SD)

till utbildningsminister Anna Ekström (S)

2020/21:2972 Umgängesrätt vid gränsöverskridande delad vårdnad

av *Linda Modig* (C)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:2973 Helhetsanalys av miljöeffekter av dieselanvändning

av *Staffan Eklöf* (SD)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:2974 Rättssäkerhet vid anknytningsärenden
av *Ann-Sofie Alm* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2975 Nationella riktlinjer för sköldkörtelsjuka
av *Mattias Karlsson* i Luleå (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2976 Hbtqi-personers rättigheter
av *Arman Teimouri* (L)
till statsrådet Märta Stenevi (MP)

2020/21:2977 Europeiska radio- och tv-unionen
av *Hans Wallmark* (M)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:2978 Rättvis skuldhantering för företagare
av *Angelica Lundberg* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:2979 E-cigarettor
av *David Josefsson* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:2980 Stölder på byggarbetsplatser
av *David Josefsson* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

§ 22 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 25 maj

2020/21:2867 Icke anställbar vårdpersonal
av *Boriana Åberg* (M)
till utbildningsminister Anna Ekström (S)

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 16.33.

Sammanträdet leddes
av talmannen från dess början till och med § 10 anf. 25 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 57 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 16 anf. 91 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

EMMA PAAKKINEN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Anmälan om faktapromemoria	2
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 5 Ärenden för bordläggning	2
§ 6 Förbättrat stöd till företag med anledning av coronapandemins konsekvenser	2
Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU27	2
Anf. 1 ÅSA WESTLUND (S)	2
Anf. 2 ELISABETH SVANTESSON (M)	4
Anf. 3 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD)	7
Anf. 4 EMIL KÄLLSTRÖM (C)	8
Anf. 5 ILONA SZATMARI WALDAU (V)	10
Anf. 6 JAKOB FORSSMED (KD)	11
Anf. 7 MATS PERSSON (L)	13
Anf. 8 KAROLINA SKOG (MP)	14
(Beslut fattades under § 19.)	15
§ 7 Riksrevisionens rapport om Finansinspektionens arbete för att motverka intressekonflikter	15
Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU48	15
(Beslut fattades under § 19.)	15
§ 8 Mer ändamålsenliga sammansättningsregler för mark- och miljödomstolarna	15
Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU33	15
(Beslut fattades under § 19.)	15
§ 9 Regler om internationellt samarbete anpassas till nya regler om skyddstillsyn och tillträdesförbud till butik	16
Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU34	16
(Beslut fattades under § 19.)	16
§ 10 Barn som bevittnar brott	16
Justitieutskottets betänkande 2020/21:JuU35	16
Anf. 9 GUSTAF LANTZ (S)	16
Anf. 10 ELLEN JUNTTI (M)	17
Anf. 11 GUSTAF LANTZ (S) replik	19
Anf. 12 ELLEN JUNTTI (M) replik	19
Anf. 13 GUSTAF LANTZ (S) replik	20
Anf. 14 ELLEN JUNTTI (M) replik	20
Anf. 15 EBBA HERMANSSON (SD)	21
Anf. 16 JOHAN HEDIN (C)	21
Anf. 17 GUDRUN NORDBORG (V)	22
Anf. 18 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD)	24
Anf. 19 GUSTAF LANTZ (S) replik	26
Anf. 20 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	26
Anf. 21 GUSTAF LANTZ (S) replik	27
Anf. 22 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik	27
Anf. 23 JUNO BLOM (L)	28
Anf. 24 GUDRUN NORDBORG (V) replik	29

Anf. 25 JUNO BLOM (L) replik.....	30
Anf. 26 GUDRUN NORDBORG (V) replik.....	30
Anf. 27 JUNO BLOM (L) replik.....	30
Anf. 28 RASMUS LING (MP).....	31
Anf. 29 ELLEN JUNTTI (M) replik	32
Anf. 30 RASMUS LING (MP) replik	32
Anf. 31 ELLEN JUNTTI (M) replik	32
Anf. 32 RASMUS LING (MP) replik	33
Anf. 33 JUNO BLOM (L) replik.....	33
Anf. 34 RASMUS LING (MP) replik	33
Anf. 35 JUNO BLOM (L) replik.....	34
Anf. 36 RASMUS LING (MP) replik	34
(Beslut fattades under § 19.).....	34
§ 11 Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister	35
Civilutskottets betänkande 2020/21:CU17	35
Anf. 37 EMMA HULT (MP)	35
Anf. 38 ELIN LUNDGREN (S).....	36
Anf. 39 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M).....	38
Anf. 40 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	40
Anf. 41 MARTINA JOHANSSON (C).....	41
Anf. 42 JON THORBJÖRNSON (V).....	43
Anf. 43 LARRY SÖDER (KD).....	45
Anf. 44 JUNO BLOM (L)	46
(Beslut fattades under § 19.).....	48
§ 12 Förbud mot erkännande av utländska månggiften m.m.	48
Civilutskottets betänkande 2020/21:CU18	48
Anf. 45 EMMA HULT (MP)	48
Anf. 46 ELIN LUNDGREN (S).....	49
Anf. 47 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M).....	51
Anf. 48 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	52
Anf. 49 MARTINA JOHANSSON (C).....	53
Anf. 50 JON THORBJÖRNSON (V).....	54
Anf. 51 LARRY SÖDER (KD).....	55
Anf. 52 JUNO BLOM (L)	56
Anf. 53 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	58
Anf. 54 JUNO BLOM (L) replik.....	58
Anf. 55 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	59
Anf. 56 JUNO BLOM (L) replik.....	59
Anf. 57 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	59
Anf. 58 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	63
Anf. 59 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	64
Anf. 60 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	64
Anf. 61 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	65
Anf. 62 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M) replik.....	65
Anf. 63 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik.....	66
Anf. 64 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M) replik.....	66

Anf. 65 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik	67
Anf. 66 JUNO BLOM (L) replik	67
Anf. 67 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik	68
Anf. 68 JUNO BLOM (L) replik	68
Anf. 69 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S) replik	69
(Beslut fattades under § 19.)	69
§ 13 En effektivare konkurshantering	70
Civilutskottets betänkande 2020/21:CU19.....	70
Anf. 70 DAVID JOSEFSSON (M)	70
Anf. 71 CATARINA DEREMAR (C)	71
Anf. 72 LARRY SÖDER (KD).....	72
Anf. 73 OLA MÖLLER (S)	73
Anf. 74 DAVID JOSEFSSON (M) replik.....	74
Anf. 75 OLA MÖLLER (S) replik.....	74
Anf. 76 DAVID JOSEFSSON (M) replik.....	75
Anf. 77 OLA MÖLLER (S) replik.....	75
(Beslut fattades under § 19.)	76
§ 14 En ny fastighetsmäklarlag – förstärkt tillsyn över fastighetsmäklarbranschen	76
Civilutskottets betänkande 2020/21:CU20.....	76
Anf. 78 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	76
Anf. 79 LARRY SÖDER (KD).....	77
Anf. 80 OLA MÖLLER (S)	78
Anf. 81 OLA JOHANSSON (C).....	79
(Beslut fattades under § 19.)	81
§ 15 Verkställighet av förvaltningsmyndigheters beslut om återkrav	81
Civilutskottets betänkande 2020/21:CU25.....	81
Anf. 82 EMMA HULT (MP)	81
Anf. 83 OLA MÖLLER (S)	82
Anf. 84 CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	83
Anf. 85 OLA MÖLLER (S) replik.....	84
Anf. 86 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	84
Anf. 87 OLA MÖLLER (S) replik.....	85
Anf. 88 CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	85
Anf. 89 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	86
Anf. 90 OLA JOHANSSON (C).....	86
(Beslut fattades under § 19.)	88
§ 16 Åtgärder avseende stöd vid korttidsarbete	88
Näringsutskottets betänkande 2020/21:NU30.....	88
Anf. 91 LARS HJÄLMERED (M).....	88
Anf. 92 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	90
Anf. 93 LARS HJÄLMERED (M) replik	92
Anf. 94 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	92
Anf. 95 LARS HJÄLMERED (M) replik	93
Anf. 96 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	94
Anf. 97 TOBIAS ANDERSSON (SD).....	94

Anf. 98 HELENA LINDAHL (C).....	96	Prot. 2020/21:127
Anf. 99 LORENA DELGADO VARAS (V).....	97	26 maj
Anf. 100 CAMILLA BRODIN (KD).....	99	-----
Anf. 101 LORENA DELGADO VARAS (V) replik	101	
Anf. 102 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	101	
Anf. 103 LORENA DELGADO VARAS (V) replik	101	
Anf. 104 CAMILLA BRODIN (KD) replik.....	101	
Anf. 105 JOAR FORSSELL (L)	102	
(Beslut fattades under § 19.).....	103	
Ajournering.....	103	
Återupptaget sammanträde	103	
Meddelande om inställd votering	103	
§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 20 maj	104	
JuU26 Kriminalvårdsfrågor	104	
UU11 Riksrevisionens granskning av Sidas garantiverksamhet	106	
KrU9 Politik för konstnärers villkor.....	106	
SoU29 Ett modernt regelverk för Allmänna arvsfonden	107	
§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 25 maj	108	
UbU17 Bättre studiestöd högre upp i åldrarna	108	
UbU19 Vissa insatser för ökad lärarkompetens	109	
§ 19 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	110	
FiU27 Förbättrat stöd till företag med anledning av coronapandemins konsekvenser	110	
FiU48 Riksrevisionens rapport om Finansinspektionens arbete för att motverka intressekonflikter	110	
JuU33 Mer ändamålsenliga sammansättningsregler för mark- och miljödomstolarna.....	110	
JuU34 Regler om internationellt samarbete anpassas till nya regler om skyddstillsyn och tillträdesförbud till butik	110	
JuU35 Barn som bevittnar brott.....	111	
CU17 Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister	112	
CU18 Förbud mot erkännande av utländska månggiften m.m.....	114	
CU19 En effektivare konkurshantering	115	
CU20 En ny fastighetsmäklarlag – förstärkt tillsyn över fastighetsmäklarbranschen	116	
CU25 Verkställighet av förvaltningsmyndigheters beslut om återkrav	117	
NU30 Åtgärder avseende stöd vid korttidsarbete	117	
§ 20 Anmälan om interpellationer	117	
§ 21 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	118	
§ 22 Anmälan om skriftligt svar på fråga	119	
§ 23 Kammaren åtskildes kl. 16.33.....	119	